YÖN
HAFTALIK GAZETE

Millî savunmamız

Yıl : 6 – Sayı : 202 10 ŞUBAT 1967 125 Kuruş

OKUYUCU'DAN YÖNE

Millî Kurtuluş Mücadelesi ve TİP

Türkiye İşçi Partisinin unutulmaz Malatya Kongresinin unutulmaz başkanı, orada değerli bir delegeyi susturmak için kendi kullandığı sıfatla «ben Çetin Altan bey», alarm vermekte devam ediyor. Bilinçli toplumcuların ve içten vatanseverlerin yıllardır duyulan çağrısına, TİP yöneticilerinin ve etraflarındaki bir avuç kapıkulunun nasıl bir panik havası içinde olduklarını iyice belli eden bir telâşla, katılıyor: «Bütün uyanık güçler, birleşmelidir.» diye haykırıyor.

Doğrudur; bütün uyanık güçler, bütün güvenilir kuvvetler, emperyalizme uşak olmıyan bütün unsurlar, birleşmelidir.

Ama böyle bir birleşmenin bir takım vazgeçilmez esasları da gürültüye getirilmemelidir.

Bir defa, böyle bir birleşme devamlı, uzun süreli olmalı, emperyalizmin ve ona uşaklık edenlerin yurdumuzdaki askerî, siyasî kültürel ve iktisadî bütün köprübaşları millî kuvvetlerin eline geçinceye kadar, yani yurdumuzda emperyalizm yenilinceye kadar yürütülmelidir. Yoksa TİP yöneticilerinin kulaklarını tırmaladığı anlaşılan mekanizma şakırtıları sustuktan sonra, yeniden, küçük kurnazlıklarla mızıkçılık çıkarıp hâkim sınıfların ve çevrelerin dümen suyuna girmek art düşüncesi ile girişilecek böyle bir geçici birlikten hayır beklenemez. Yani «köprüyü geçinceye kadar...» tutumu, bir millî güç birliği siyaseti ile bağdaşması mümkün olmıyan bir küçük açıkgözlük olarak kalır ve kimseleri de aldatamaz.

Sonra, millî kuvvetlerin bu güçbirliğinin, TİP yöneticilerinin ve onların etrafını saran bir avuç kapıkulunun etrafında ve yönetiminde gerçekleşemeyeceği anlaşılmıştır. Bu dar kadro, Türk işçi sınıfını toplıyamadığı gibi, yüksek tahsil gençliğini ve hattâ sosyalistleri bölmüş, kendi tabiî dayanaklarını kendi parçalamıştır. Beş uzun yılın tecrübesi, yeni denemelere lüzum göstermiyecek kadar açıktır. TİP gibi bir partinin bu en tabiî unsurlarını bu kadar bölenler, bütün millî kuvvetleri etraflarında toplamak ve yönetmek iddiasını, artık, bırakmalıdırlar. Kaldı ki böyle bir mücadelenin önder kadrosu olacak istek ve inançtan da yoksun görünüyorlar. Adalet Partisi ile son zamanlarda çıkan üç çatışmanın üçünde de tahrik, bu iktidar çevrelerinden gelmiştir; buna karşı ortanın soluna çatan, onu kışkırtan, hayli zamandır, hep TİP yöneticileri oluyor. Ya kim yönetecek bu birliği? Sorusu da, günün sorusu değildir. Önemli olan, güçbirliğinin meydana gelip toplum ve siyaset hayatımızda etken olmaya başlamasıdır. Mücadele, önderlik mücadelesi değil, millî kurtuluş mücadelesidir. En yeterli olan, bayrağı alır, önde yürür.

Halka en yakın lider olmak, halkı temsil etmek iddiasındaki Cerkes Etem, ağzındaki bolşevik terminolojiye ve bolşevik olmak iddiasına rağmen, kavganın yarısında emperyalizmin âleti, istilâcı Yunan Ordusuna teslim oldu. Türk yurduna bağımsızlığı ve haysiyeti getiren mücadeleyi sonuna kadar yürütenlere ise, bugün, «Osmanlı tipi ceberrut devletin halk düşmanı mirasçıları» deniyor.

Önce, aklımızı, hem de uzun süre için, başımıza topladığımızı ispat edelim.

Cemal Atılgan — ANKARA

Hangi açık oturum ?

Sayın Fakir Baykurt,

Gazetelerden öğrendim, Millî Eğitim Bakanlığı yüksek adamlarını öğretmen ve eğitim konularını tartışmak için açık oturuma çağırmışsın. Türkiye Öğretmenler Sendikası adına bu çağrıyı yapmışsın.

Her işin açıkta, halkın gözü önünde görüşülmesine, gerçekleri tüm çıplaklığıyla söylemeğe alışkın Türk öğretmenine karşı ne diyecekler? Yaptıklarını bilerek kamu gözünden saklamak isteyenlerle hangi açık oturum?

Keyfi işlemlerinin yüzlerine çarpılacağını görerek Y. Ziya Bahadınlı'nın gensoru önergesini önyargı ile reddedip minderden daima kaçan insanlarla mı açık oturum?

Gelirler mi Fakir, gelirler mi açık oturuma dostum? Yaptıkları işlerin haraç mezat meydana dökülmesini isterler mi?

Halkı, adaleti, toplum, yurt sorunlarını öğretmeğe çalışan öğretmenlerle, politika hastalığından, kurtulamayan insanlarla mı yapılacak açık oturum?

Kapalı kapılar arkasında ken di amaçlarını gizli gizli gerçekleştirmeğe çalışanlarla, Türk Millî Eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmeye çaba gösterenlerle mi açık oturum?

Ne diyecekler?

Atatürk'ün Bursa Nutkunu okudukları, köylüye Atatürk'ü tanıtmağa çalıştıkları için Anamur'daki sekiz öğretmenin çocuğunu aç bırakanlarla mı açık oturum?

Sınıfta A B C değil de. millî kaynaklarımızı, sınıfta X ve Y'nin ötesindeki gerçekleri, sınıfta yurdunu ve Ulusunu sevmenin yollarını, sınıfta insan sevgisini, sınıf dışındaki toplumumuzun gelişmesi için yapılan çalışmaları anlattığından ötürü keyfi bir emirle yasa dışı işlemlere başvurarak Amasya Lisesinin dört ülkücü öğretmenini açığa alanlarla mı açık oturum?

Horasan'da öğretmene saldıran, hükûmet binasını basan yobazlara pey veren, devrimci öğretmenlere sahip çıkamayanlarla mı açık oturum?

Türk öğretmenine barış gönüllüsü kadar değer vermeyen zihniyet sahibi milliyetçilerle mi (!) açık oturum?

Çok safsınız Fakir, çok safsınız dostum. Veya başka türlü tanımlıyayım sizi: Genç olduğunuz halde İnönü kadar sabırlı bir kişi.

Yürekli olduğunuzu bilirim. Millî Eğitim Bakanlığının başındakilerden çok daha iyi Türk Ulusunun eğitim sorunlarını bilirsiniz. Verseler size daha iyi yaparsınız. Bu benim yargım.

Bakınız, Tercüme Bürosunun seçkin profesörleri ve sanatçıları protesto için istifa ettiler. Türk diline, Türk Kültürüne kendilerine göre biçim vermek isteyenlerle, kalıplaşmış, donuklaşmış insanlarla tartışmanın yararı olur mu?

Ben diyorum ki, cepheler apaçık belli olmuştur. Dursun Akçam Ülküdaşımın deyimidir sanırım, «Bu savaş Atatürk kuşaklariyle Osmanlı uşaklarının savaşıdır». Ne var ki, sabahtan erken kalkan ben Atatürkçüyüm diyor.

Devrimlerini baltala Atatürkçüyüm de. Atatürk'ün öğretmenlerini döv, kov, sür, açığa al ben Atatürkçüyüm de. Olur mu böyle çelişiklik Atatürkçülüğü...

Ben sana bir şey diyeyim mi dostum? Atatürk için yasa çıkarılırken ne gerek var diyordum. Yurdu ve Ulusu kurtaran Atatürk'ü yasalarla mı koruyacağız? Ulusun gönlüne girmiş Ata'yı müeyyidelerle korumağa çalışmayalım. Şimdi böyle düşünmüyorum. Yasayı eksik çıkarmışlar diyorum. Bu yasanın korkusundan Atatürk'e saldıranlar, O'nun devrimlerine, O'nun öğretmenlerine, O'na sahip çıkan gerçek aydın Atatürkçülere saldırıyorlar.

İnsafın yeri, insafsızlığın bir sınırı vardır. Hiçbir insaf sınırı tanımayanları çağır, açık oturum yapacağım de? Sen hâlâ bir çıkış kapısı arıyorsun biliyorum. Olur mu Fakir, olur mu ülkü dostum?

Türkiye Öğretmenler Sendikası, ülkücü, Atatürkçü öğretmenlerle dolmaktadır. İnanmış insanların savaşı ile, ücretli askerlerin savaşı bir olur mu? Olayları yakından biliyorsun. Türkiyedeki öğretmen kıyımının nedenleri apaçık belli. Gel bu açık oturum çağrısından dön. Zaten dönmesen de gelen kim ki.. Yenileceğini bilen cılız bir pehlivan mindere gelir mi?

Sabırlı olduğunu anladık ama sayın başkan şu saflığı bırak. Sevgi dolu saygılarımla.

Ahmet Nuri Macit

ALKILIÇ'IN YARGITAY DİLEKÇESİ

Şadi Alkılıç'ın Birinci Yargıtay Dairesini reddi üzerine, dâvaya bakacak olan Dördüncü Yargıtay Dairesi, dosyayı henüz inceleyemediği için dâva ileriki bir tarihe bırakıldı. Alkılıç, dâva dilekçesine ek yazısında özetle şunları söylemektedir:

... Haklı ve mağdur olduğum bu dâvada, kendimi kurtarmak için değil, Türkiye Adalet Tarihini bu feci adlî hatâdan kurtarmak yolunda bu dilekçemi kaleme aldım... Mevzuubahis olan hür dünya muvacehesinde Türkiye'de fikir hürriyetinin var olup, yok olması problemidir.

Meslekleri dışında olduğundan, hâkimler ve savcılar, sosyalizm ve komünizm konusunu aslâ lâyıkiyle bilmemektedirler. Bu hususu dâvamın beş yıllık seyrinde gördüğüm gibi, kendi öz evlâdım da başarılı bir hâkim ve damadım da ehliyeti yüksek zeki bir savcı olduğu hâlde onların da sosyalizm ve komünizm konularında hiç bir şey bilmeyişlerinden müşahede etmiş bulunuyorum. Binaenaleyh dosyadaki ünlü yedi bilirkişinin, «Yazıda komünizm propagandası yoktur» hükümlü lehte raporlarına ittiba etmekten başka adlî yol yoktur...

... Bu durumda, bilhassa, benim makalemi yazdığım 1962 yılına nazaran Türkiye entelijansiasındaki muazzam değişiklikler nazarı itibara alınmaz ve aleyhimdeki kararda ısrar edilirse, bu netice benden ziyade Türk Adliyesi için elîm olacaktır...

... Benim sosyalizm hakkında yazdığım dâva konusu makalemin neşrinden bu yana 5 yıl içinde köprülerin altından çok sular geçti... Türkiye üniversitelerinde ve aydın çevrelerde sosyalizmin benimsenmesi aldı yürüdü. Artık aslâ durdurulamıyacak bu fikir cereyanını benim hapis edilişimle önlemeye çalışmak, nehir akıntısını saman çöpü ile durdurmaya uğraşmaktır ki, yalnız bu determinizm dahi mahkûmiyetimin yersizliğini ispata kâfidir...

... Aynı dâvada iki defa beraat ettikten sonra her nasılsa bir zuhul eseri verilen mahkûmiyet kararının beraata tebdili zarurî görülmektedir.

Bu dâva yalnız bir ceza dâvası değil, bir tarih oluşumu dâvasıdır. Ben mahkûm edilebilirim, fakat sosyalizm aslâ mahkûm edilemiyecektir. Bu dâvanın tarih huzurunda da görüleceği, tarih huzurunda dahi hesap verileceği unutulmamalıdır..

... Türkiyemiz dünyadan tecrit edilmiş, seyyarelerden birindeki bir ülke değildir. Fikirler serbestçe konuşulacaktır. Demokrasi var oldukça başka çaresi yoktur.

... Bu halkı sömürenler değil, onun için fedayı can eden bizler asıl bu memleketin sahipleriyiz. Halkımızın iyiliği ve refaha erişmesi için konuşmak, yazmak ve çalışmak en mukaddes hakkımız ve en baş vazifemizdir. Şehit binbaşı doktor babam gibi, benim için de sevgili Türkiyem yolunda şehit olmak en büyük şereftir.

Dikkat buyurulursa makalemde aynen, «Sosyalizmin kanun zoru ile tatbikatı demokrasi kurallarına da uygun düşecektir» cümlesi vardır. Böyle bir cümlenin yer aldığı makaleyi komünizm propagandası sayan hüküm karşısında söylenecek hiç bir şey yoktur...

... Bu dilekçe ile maksadım, kendimi değil, Türkiyemizin fikir hürriyetinin haysiyet ve şerefinin kurtulması, Adliyenin manevî şahsiyetinin zaferinin teminidir. Cezamın beraata tebdilini yüksek heyetinize tekrar saygılarımla arzederim efendim.

ŞADİ ALKILIÇ

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: **Doğan AVCIOĞLU**

ADRES : **İdarehane:** Gazeteciler Mahallesi, Blok: D - Daire: 11 Çankaya/Ankara Tlf: 176989. Her türlü yazışma için adres : **P.K. 512 — İstanbul** **İstanbul Bürosu:** Mollafenari Sok. 30/32 Cağaloğlu/İstanbul **Telefon:** 22 95 70

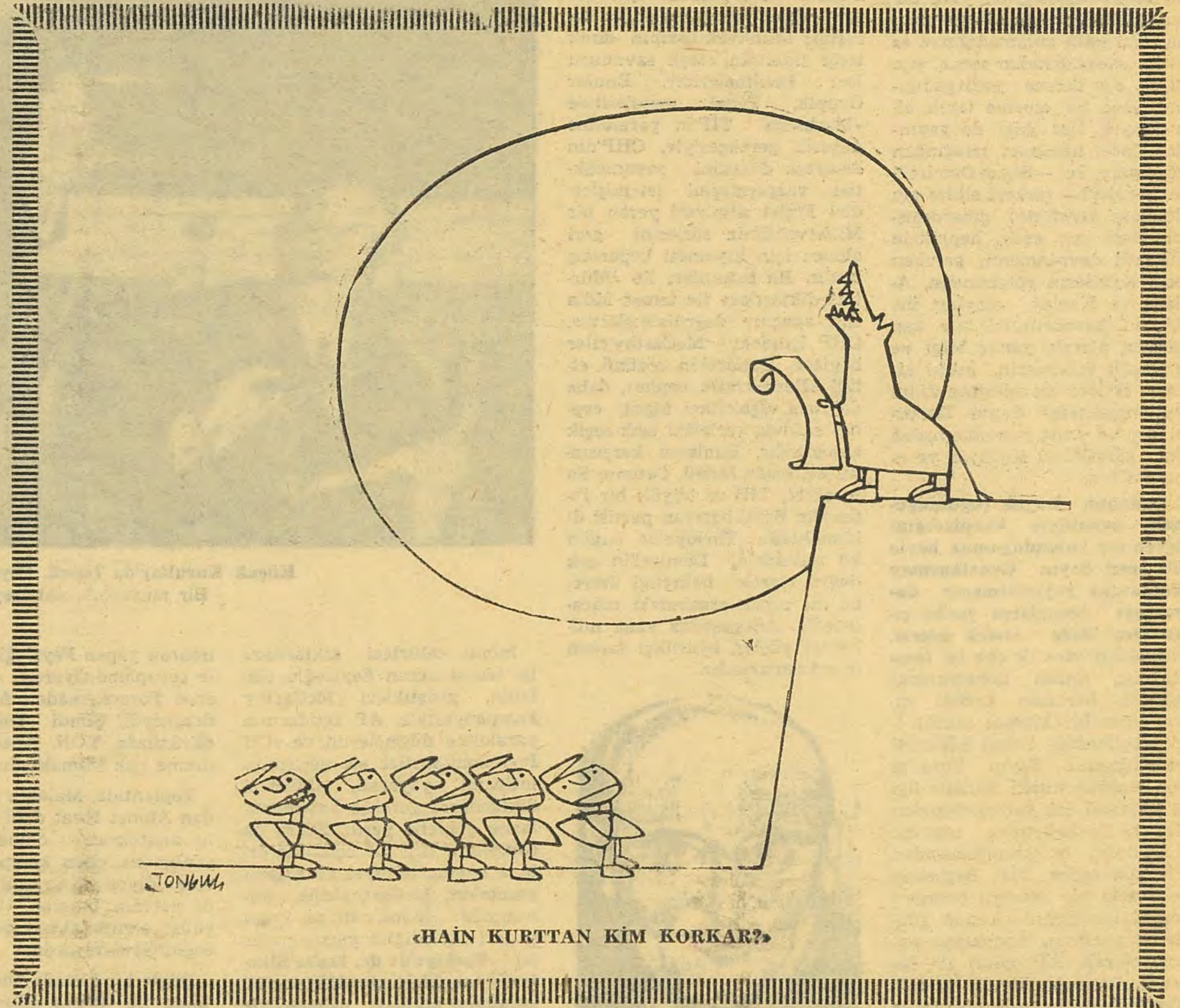
ABONE Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL. 3 aylık (13 sayı) 15 TL. Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. **Geçmiş sayıların fiyatı 2.5 liradır.**

İLÂN : Beher sütunda santimi 25 TL.dır. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

Millî Güvenlik Kurulu Ne Yapar?

Millî Güvenlik Kurulunun yazarlarla ilgili toplantısından beri, iktidar çevreleri sola karşı geniş bir kampanyaya girişmişlerdir. Demirel hücum işaretini vermiş, onu AP Grubunun «her türlü kanunî tedbiri almaya hazırız» yolundaki dehşetengiz bildirisi izlemiştir. Senato'da ünlü İçişleri Bakanı Sükan, «Mao'cu yazarı tevkif ettik» diye çalım yaptıktan sonra şu açıklamada bulunmuştur: «Türkiye Cumhuriyetini pâyidar kılmak için bu çeşit hareketlere yeltenenleri susturmak üzere yaptığımız hazırlıklar son safhadadır!». Onbeş yaşındaki çocukları komünistlikten içeri attırmakla işe başlayan Sükan, Senato'da, bizim yerli komünizm tüccarlarının uydurdukları «Moskova'nın Türkiyedeki solculara verdiği 18 maddelik son talimat»ı ciddi ciddi okumuştur! AP müteahhitlerinin gazetelerinde yıllardır sık sık boy gösteren bu deli saçması, «Moskova'nın son talimatı» diye, devlet ajansı tarafından yayınlanmıştır! Ardından «ilerici yazarlarla mücadele kanun tasarısı» piyasaya sürülmüştür. «Temel hak ve hürriyetler»i koruduğu söylenen tasarı, Hitler'in bile başaramadığı bir hukuk şaheseridir. Tasarı, kapkaççı sınıf ve zümrelerin eleştirisini, «milli bütünlüğe zarar verir» gerekçesiyle yasaklamaktadır. Karikatüristlerimize sermaye teşkil eden bu kapkaççı zümreleri, «tezyifkâr sıfatlarla toptan kötülemek» ağır bir suçtur. «Sovyet Rusya kalkınmıştır» demenin cezası, 10 yıl ağır hapistir. «Kamu düzenini bozabilecek» yayınlar yasaktır. Başında bulunduğu millî şirketi değil de, yabancı petrol şirketlerini savunan genel müdürü eleştirenlerin, savcılar doğrudan doğruya yakasına yapışacaklardır. Üstelik, bütün bu cezaları, Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulacak «özel mahkemeler» verecektir. Bilirkişiler dahi, özel bir listeye bağlanacaktır. Bu hâliyle tasarıya, «hâkim sınıfları ilerici yazarların şerrinden koruma tedbiri» adı verilebilir. Gerekçesi bir türlü yazılamayan 141. ve 142. yi çok yetersiz buldukları için, AP iktidarının yüksek hukukçuları, bütün açık kapıları kapayan bir ucubeyi dünyaya getirmişlerdir. «Temel hak ve hürriyetlerin korunması» gibi çok âsil bir kılıf taşıyan bu tasarıyı, kanunlaştığı takdirde, Anayasa Mahkemesi, Anayasaya aykırı bulmaya her halde cesaret edemiyecektir.

Fakat ne yalan söyleyelim, her şeyi yasaklamaya yönelen bu hukuk ucubesini biz çok yetersiz bulduk. Zira ilerici yazarlar, genellikle, Marks'ın yaşadığı günlerdeki tipte klâsik bir sınıf mücadelesinin peşinde değillerdir. Yürütülen, bir millî mücadeledir. Solcular, emperyalizme ve emperyalizmin işbirlikçileri olan gayri millî unsurlara karşı milletçe bir mücadele verilmesini istemektedirler. Bu sebeple, tasarının gerçekten etkili olabilmesi için, «milliyetçilik yasaktır», «yabancı petrol şirketleri eleştirilemez», «soyguncu yabancı özel sermayeye toz kondurulamaz», «emperyalizme karşı çıkmak vatana ihanettir», «dostumuz Amerika Birleşik Devletlerinin dokunulmazlığı vardır», «ikili anlaşmalardan söz edilemez» gibi yeni hükümlerle zenginleştirilmesi gereklidir. Ne var ki, tavsiyelerimiz üzerine, bu boşluklar doldurulsa dahi, sayın kompradorlarımızı korumak yine mümkün olmıyacaktır. «Millî birliğimizin vazgeçilmez unsuru kompradorların, vatanseverlik gereği giriştikleri marifetlerin» çoğu, kanuna uygun bir üslûpla yine yazılacaktır. Menderes iktidarının en şiddetli baskı günlerinde, yayın yasaklarına rağmen, meselâ Topkapı olayını «tarih» başlığı altında, olduğu gibi yazdığımızı hatırlamaktayız. Bu sebeple, «bütün fenalıkları bir anda kaldırmaya muktedir bir lider» zuhur etmedikçe, derme çatma bir demokrasi düzeninde dahi, basın hürriyetini kısıtlama teşebbüsleri ters tepmeye mahkûmdur. Menderes denemesi ortadadır. Ama bu denemeden akıllanmıyanlar, canları istiyorsa buyursunlar, güçlerinin yettiği bütün tedbirleri alsınlar, vız gelir.

«HAİN KURTTAN KİM KORKAR?»

Üzüldüğümüz tek nokta, Millî Güvenlik Kurulunun, asıl görevleri unutturularak, hiç ilgilenmemesi gereken bu tip konuların içine sokulmasıdır. Yazar Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması, özel surette hazırlanan İlhami Soysal dosyasının incelenmesi, her halde millî güvenliğimizi ilgilendiren önemli konulardan değildir. Savcıların görevini, Millî Güvenlik Kurulu değil, savcılar yapmalıdır. Üstelik, Millî Güvenlik Kurulunu ilgilendirmesi gereken çok önemli konular ortadadır. Her şeyden önce, millî savunma ve güvenliğimizin özünü teşkil eden ikili anlaşmalar meselesi vardır. 1960'tan önce mevcut Millî Savunma Yüksek Kurulunun, bu hayatî konudaki ilgisizliğinin nelere mal olduğu açıktır. Tabii Senatör Haydar Tunçkanat, daha geçen hafta Senato'da bu acı gerçeği dile getirmiştir: «Millî Savunma ve güvenliğimizle yakından ilgili olan ikili anlaşmalar üzerine de bu kurul eğilmemiş, sayıları 55'e varan anlaşmaların neler olduğu ve bunların her biri ile yabancılara ne gibi imtiyazlar verildiği dahi, Dışişleri ve Millî Savunma Bakanlıkları tarafından bilinmemekteydi. En gizli askerî sırlarımız yabancılara verilirken, bu kurul vazifesi olduğu halde müdahele etmemiştir.» Bu büyük ihmali açıklayan Tunçkanat sormaktadır: «Bu anlaşmalar, değiştirilmeleri bahis konusu olduğu şu günlerde, temel görüşleri alınmak üzere Millî Güvenlik Kuruluna götürülmüş müdür?» Ve yine Tunçkanat sormaktadır: «Petrol boru hattının inşasında çalışan işçilerin müteahhitle alacak ve verecek yüzünden çıkan grevi, millî güvenliğimizle ilgilidir diye karar alarak durduran Millî Güvenlik Kurulu, acaba çok daha önemli olan, Batman — İskenderun boru hattının askerî ve stratejik öneminin millî güvenliğimizle yakın ilgisi ortada dururken, bu hattın yabancıların eline geçmesi için sarfedilen çabalara niçin bir set çekmez? Bu husustaki temel görüşü nedir?.» Bu arada Tunçkanat, Kurulun önemli bir noksanını belirtmektedir: «Bugün hâlâ millî güvenlik ve kalkınmamız için çok önemli olan maden cevherlerimizin ve ürünlerimizin değerini anlamış değiliz. Millî güvenliğimizle, iktisadî kalkınmamızı ve sanayileşmemizi bir türlü irtibatlandıramıyoruz. Ve modern sömürgeciliğin nasıl uygulandığını bilmiyoruz.» Bunun içindir ki, Anglosakson tekeli, bor madenimizi, NATO'nun stratejik maddeler listesine aldırıp kendi satışını garantilemekte, bizim satışımızı engellemekte ve sonra Türkiyeye yardım yapan Konsorsiyumda müşavir hissedarı Wilkinson Efendinin baskısı ile bor yataklarımızı kapatmaya kalkışmaktadır. Yardımın bedeli, zengin maden kaynaklarımızın Anglosakson tekeline peşkeş çekilmesidir.

Savcıların görevi olan konulara eğilen Millî Güvenlik Kurulundan, yeni sömürgeciliğin bu tipik örnekleri ile ve ikili anlaşmalarla ilgilenip ilgilenmediğini sormak hakkımızdır. Bir Çetin Altan'ın, bir İlhami Soysal'ın susturulması ve fikir özgürlüğünü kısıtlayıcı tasarılar hazırlanması AP iktidarının güvenliği ile ilgili olabilir, ama herhalde Türkiyenin güvenliği ile ilgili değildir.

Doğan Avcıoğlu

İşbirlikçi faşizmle savaş!

Tural olayını Parlâmentoya getirme görevi, herkesten önce Tabiî Senatörlere düşerdi. Ahmet Yıldız, arkadaşları adına, bu görevi cesaretle ve şerefle yaptı. İktidarın nasıl oyununa geldiğini açıkladı: Büyük bir saygı beslediğimiz yüce bir makamda bulunan komutanın amacını hâlâ anlamadığımız eski bir mektubundan sonra, şimdi de, son derece yadırgadığımız yeni bir emrine tanık olmaktayız. Her ikisi de yayından önce, hükûmet tarafından görülmüş ve —Sayın Demirel'in ifadeleri— (askerî elbise giydirilmiş kıyafette) çıkarılmıştır. Hele son emir, hepimizin dikkatli davranmamız gereken bazı konuların gölgesinden, Adana ve Kızılay olayları ile, öğrenci hareketlerini bile kapsamına alarak, yanlış bilgi ve maksatlı telkinlerin etkisi altında iktidar çevrelerinin dilini kullanmaktadır. Sayın Demirel de, bu emri yayınlanmadan önce gördüğünü söylüyor ve onu övüyor.

Ordunun büyük çoğunluğunun üzüntüyle karşıladığını öğrenmiş bulunduğumuz böyle bir emri Sayın Genelkurmay Başkanına yayınlatmanın dayandığı hesapların yanlış çıkacağını ifade etmek isteriz. İhtilâlden önce de çok iyi tanıdığımız, ihtilâl dönemindeki görevini herkesin bildiği, yayınlanan bir kitapta ihtilâl için kullandığı övücü sözlerini okuduğumuz Sayın Tural'ın son mektubundaki ihtilâlle ilgili sözlerini çok yadırgadığımızı üzüntü ile belirtmek isteriz».

Yıldız'ın bu konuşmasından bir gün sonra, TİP, Başbakan hakkında bir gensoru önergesi verdi. Önergenin okunup gündeme alınması. Anayasaya aykırı olarak, AP oyları ile önlendi. Gensoru, Kamu İktisadî Teşebbüsleri raporlarının müzakeresi bitirilince ele alınacaktı. Anayasanın geniş izahını yapan 11 sayfalık gensoru önergesinde TİP, şöyle demektedir : «Yüce Meclisin Türkiye'de faşist bir darbe teşebbüsüne asla meydan vermiyeceğine ve etiketi ne olursa olsun bu memlekette bir dikta rejiminin kurulmasına imkân bırakmıyacağına kaniyiz.

Komünist ihtilâli hareketi, işçilerin, köylülerin silâhlandırılması ve bir yeraltı ordusu olarak teşkilâtlandırılması demek olduğuna göre, Hükûmetin bu iddiaları bir ihbar sayarak, ya komünist ihtilâli hazırlığı içinde bulunanları, silâhları ve yeraltı teşkilâtlarıyla birlikte ortaya çıkarması, ya da bu gibi mesnetsiz iddiaları ileri sürerek yurtta huzursuzluk yaratanlar hakkında kovuşturma açması gerektiği halde, bu iki şıktan hiç birini ihtiyar etmiyerek. emirnamede ileri sürülen komünist ihtilâli hazırlıklarının mevcudiyetini tasvip ve terviç ederek, Anayasa teminatı altındaki temel hak ve hürriyetleri kısıtlamaya hazırlanması. Hükûmeti, Anayasa çizgisinin daha da gerilerine itelemekte ve Yüce Meclise karşı sorumluluğunu bir kat daha ağırlaştırmaktadır.»

İsmet Paşa, Anayasayı korumaya ve Tural meselesinde Anayasaya saygılı bir ana muhalefet partisine düşen görevi yapmaya kararlıdır. YÖN baskıya girerken, TİP'in gensoru önergesi dolayısiyle konuşacak olan Paşa, ünlü emirnamenin siyasî niteliğini ve tehlikeli karakterini ortaya koyacak ve Hükûmetin gerekeni yapmasını isteyecektir. Mesele Bütçe müzakerelerinde yeniden ele alınacağından, gensoru açılmasına şimdilik ihtiyaç bulunmadığını belirtecektir. Ama Bütçe görüşmelerinde Paşa, Tural meselesini ve İlhami Soysal olayını derinlemesine ele alacaktır. İşin dikkat çekici yanı, Feyzioğlu taraftarı Milletvekillerinin «muktedir lideri»in ateşli savunucuları kesilmeleridir. Bunlar Grupta, Tural meselesinde «Marksist» TİP'in paraleline düşeriz gerekçesiyle, CHP'nin Anayasa düzenini savunmaktan vazgeçmesini istemişlerdir! Faşist zihniyeti yeren bir Milletvekilinin sözlerini geri alması için kıyameti koparmışlardır. Bu tutumları ile «Mürteci diktacılar» ile temas iddiasını apaçık doğrulamışlardır. CHP içindeki McCarthy'ciler böylece, Demirel'in sözünü ettiği «Demokratik cephe», daha doğrusu «İşbirlikçi faşist cephe» safında yerlerini açık seçik almışlardır. Bunların karşısında ise, başta İnönü, Ortanın Solu ekibi, TİP ve büyük bir ihtimalle Bölükbaşı'nın partisi dikilmektedir. Türkiye'de bugünkü mücadele, Demirel'in çok doğru olarak belirttiği üzere, bu iki cephe arasındaki mücadeledir. Anayasadan yana milliyetçi güçler, işbirlikçi faşizmle savaşmaktadır.

Gözdağı kampanyası

Eğer Feyzioğlu'nun «Sekizler»i, giriştikleri mücadeleyi kazanabilselerdi, AP iktidarı ile işbirliği hâlinde ilk yapacakları iş, solu susturmaya kalkışmak olacaktı. Nitekim Bütçede CHP adına konuşan Mehmet Hazer, daha şimdiden, Hükûmeti sola karşı tedbir almaya teşvik etmiştir! CHP sözcüsünün, Son Havadis'in başköşesinde yayınlanan sözleri şöyledir: «Bilmek lâzımdır ki, bir bulanık sosyalist rejim kurulduktan sonra, onun en uca kadar kayıp gitmesini hiç bir kuvvet önleyemez. Hak ve hürriyetler siperinden devletin temeline yöneltilmiş kilit mevkilerine kadar pervasızca uzandığını hep beraber görmekteyiz».

Komünizmle mücadele bahanesi ile, demokratik düzeni yok etmek isteyenlere gerekçe hazırlamaya çalışan CHP sözcüsünün bu marifeti, bereket İnönü'nün gözünden kaçmadı. CHP Grup Başkanı, Mehmet Hazer'in bu davranışını Küçük Kurultay'da şiddetle yerdi: «Ben komünizmi yok etmek bahanesi ile demokratik rejime kastedenlerle mücadele ederken, sözcü neler söylüyor? Sözcü olacak bir kimsenin, bir disiplin altına alınması gerekir. Bütün bu başıbozukluktan, benim vekillerim olan Grup Başkanvekilleri bana haber vermezler. Şimdi bu durumda. bana sen orada necisin demezler mi?».

Küçük Kurultay'da İnönü, Feyzioğlu'nu dinliyor
Bir muvaffak olabilseydiler...

İnönü, «Mürteci diktacılar» ile temas kuran Feyzioğlu ekibinin, giriştikleri McCarthy kampanyasıyla, AP iktidarının paraleline düşmelerini ve «CHP'yi komünistler ele geçirmiş» intibaını yayarak, «Mürteci diktacılar»a gerekçe hazırlamalarını şiddetle yerdi. Sonra da tutumunu tam bir açıklıkla ortaya koydu. Milliyet ve Akşem gazeteleri, McCarthy'cilik konusunda İnönü'nün şu kesin sözleri söylediğini yazmaktadırlar: **«Türkiye'de de, başka ülkelerde örnekleri görüldüğü gibi, komünist takibatı bahanesiyle birçok kimselerin başını yeme tertipleri olacaktır. Bunu bekliyorum. Nitekim bu tertipler, 15 yaşındaki bir ortaokul öğrencisinin tahrir vazifesinde Atatürk'le Lenin'in mukayesesini yaptığı için okulundan alınıp, hapishaneye yankesicilerin arasına sokulmasıyla başlamıştır. Şimdi de birtakım gazeteciler ve yazarların peşine düşmüşlerdir. Başka ülkelerde görülenlere benzer, birçok hâdiseler bekliyorum. Ama bilin ki buna müsaade etmiyeceğim, karşılarına dikileceğim».**

İnönü'nün bu kesin sözlerinden sonra, gerek «Mürteci diktacılar»ın, gerekse «Solu susturma hazırlıklarımız son safhadadır» diyen Sükan'ların plânlarını uygulamaya kalkışmaları herhalde kolay olmıyacaktır.

CHP'DE KÜÇÜK KURULTAY

Küçük Kurultay, teşkilâtın, Ortanın Solundaki Merkez yöneticilerinin dahi çok ilerisinde bulunduğunu göstermesi bakımından ilgi çekici oldu. Küçük Kurultay Bildirisine, İnönü'nün ısrarıyla, «CHP asla sosyalist olmayacaktır» ibaresi koydurulunca, 45 kadar İl Başkanı şahlandılar. İnönü'ye şiddetle karşı koyarak bu ibareyi metinden çıkarttılar. Çorum Temsilcisi Cahit Angı, sosyalizmi umacı gösteren Feyzioğlu'na şiddetle çatıyordu: «Profesör titrim yok, ama görüyorum. Feyzioğlu, profesör kisvesiyle yalan söylüyor. Feyzioğlu'nun dogmacılığına kat'iyen tâviz verilmemelidir. Sekizleri cezalandırmak vatan borcudur». Manisa Temsilcisi Hasan Zengin ise, YÖN'ü hücumlarına mihrak yapan Feyzioğlu'nu şöyle cevaplandırıyordu: «1960'tan önce Forum,Anadolu Aydınının dergisiydi. Şimdi bağımsızlık dâvâmızda, YÖN, Anadolu Aydınına ışık tutmaktadır».

Toplantıda, Malatya Ağalarından Ahmet Fırat dahi «Anadolu aristokratı» olduğu halde yanlışlıkla «Ben kompradorum ama» diyor ve Ortanın Solunu da yetersiz bularak, «CHP sosyalist olmıyacaktır» denemiyeceğini savunuyordu.

Böyle bir havada bomboş bir dosya ile ortaya çıkan Feyzioğlu perişan oldu. İnönü'nün, «Mürteci diktacılarla temas kurma» ve McCarthy'ci tutumuyla demokrasi düşmanlarına ve AP iktidarına fırsat hazırlama suçlamalarını cevapsız bıraktı. Üstelik bu arada öğrenildi ki, Feyzioğlu, CHP yöneticilerini komünistlikle suçlayan bir broşür hazırlatmıştır! Broşür ve Feyzioğlu'nun elyazısıyla yazılmış broşür kapağı, hâlen İnönü'nün elindedir ve bu belge Feyzioğlu'nun partiden ihracı için yeterlidir. Nitekim Feyzioğlu o kadar perişan oldu ki, taraftarı bulunan 8-10 İl temsilcisi dahi onu savunamadılar. Bu temsilciler, «Feyzioğlu hâtâ yapmıştır. Elini öpsün, Paşa'dan özür dilesin Paşa da onu affetsin» demekten öte bir şey söyleyemediler.

İl başkanlarının hazırladığı bildiri taslağı da çok sert idi. Taslakta, mürteci diktacılarla temas kuran ve demokrasi düşmanlarına gerekçe hazırlayan Feyzioğlu şiddetle eleştirilmekteydi. Bildiriden bu sözler ancak. taraflar arasında hakem durumunda bulunmak ve teşkilâtta ufak da olsa huzursuzluğu engellemek isteyen ve oy birliği ile karar çıkarmaya çalışan İnönü'nün baskısıyla çıkarıldı. Ama bildiri hafifletilmiş hâliyle dahi, Feyzioğlu ekibi için ağır bir hezimettir. Bildiriden sonra, normal olarak, Feyzioğlu ekibinin gruptaki görevlerinden istifa edip uslu uslu bir köşede oturmaları gerekmektedir. Bunu yapmadıkları veya uslu durmadıkları takdirde, partiden ihraç edileceklerdir

Salı günkü Grup Yönetim Kurulu ve Çarşamba günkü grup toplantıları, Feyzioğlu ekibinin çekilmeye hiç de niyetii olmadığını gösterdi. Feyzioğlu, Paşaya kalış gerekçesi olarak Bütçe müzakerelerinde partiyi zayıflatmaktan kaçındıklarını söyledi. Paşa ise, bütçe konuşmasını kendisinin yapacağını açıkladı. Yardıma ihtiyacı olmadığını böylece belirtti. Bu, Feyzioğlu ekibini bir cins istifaya dâvet etmekti, ama Hazret, oralı değildi. Aksine, Paşanın başkanlık ettiği grup toplantısında taraftarlarına kuvvet gösterisi yaptırdı. Feyzioğlu hizbi, Paşaya karşı Tural savunuculuğuna kalkışacak kadar ileri gitti! «Mürteci dikta» nın bu muteber temsilcilerini bir an önce Parti Meclisinin kararıyla Parti Yüksek Haysiyet Divanına sevketmekten başka yol yoktur.

Gerillaya hazırlanmalıyız!

Millî Savunma Bakanlığı raporlarında hep yazılıdır: Ordumuzun NATO standartlarına ulaşabilmesi için 37 milyar liraya ihtiyaç vardır! Bu, erişilmesi imkânsız bir hedeftir. Bu sebepledir ki, kurmaylarımız, fakir bir ülkenin çok az parayla etkili biçimde kendini koruyup koruyamıyacağını düşünmeye başlamışlardır. Bu arada Vietnam harbi, modern ejderhalar karşısında, inançlı bir karınca halkın bile mucizeler yaratabileceğini göstermiştir. Vietnam mucizesinden beri, birçok Türk kurmayı, halk savaşına dayanan bir stratejiye ilgi duymaya başlamışlardır. Senato'da bütçe müzakereleri sırasında, emekli kurmay albay Cemal Yıldırım, halk savaşına duyulan ilgiyi dile getirmiştir. Yıldırım'ın sözleri şöyledir: **«Ezici bir ateş gücü ve muazzam bir teknik karşısında uzun bir direnmenin mümkün olduğunu göstermesi ve dersler alınması bakımından Vietnam harekâtının ciddî olarak takip edilmesi, gerekiyorsa hareket sahnesinde tecrübeli birkaç müşahidin bulundurulması çok yerinde olacaktır».**

Halk savaşına karşı duyulan bu ilgi, kurmaylarımızın uyanıklığının dikkat çekici bir örneğidir.

Dönüşüm bocalıyor!

Emekçilerin dergisi olmak iddiasında bulunduğu halde, biz fazla okumuş burjuvaların bile yazılarını anlamakta güçlük çektiğimiz Dönüşüm, bocalamaktadır. Fakat bu deyimi kötü anlamda kullanmıyoruz. Bu, iyiye gidiş yolunda bir bocalamadır. Dönüşüm, «Aydınlar ve Türkiye Sosyalizmi» adlı başyazısında, **«Türkiyenin kaderini Kızılay veya Beyazıt meydanlarından tâyin çabasında olan öğrenci gruplarıyla aynı paralele düşmemek konusunda dikkatli davranmalıdır. Yoksa sosyalist hareket, Türkiyenin (zinde kuvvetler) ce yönetilmesine bilinçli olarak karşı çıkan ve iktidar üzerinde ısrarla etkili olmak isteyen emekçi sınıflarla kendi arasına bir duvar çekmiş olacaktır»** diyordu. «İkinci Morrison» komedisi, bu görüşün sonucudur. Halbuki Dönüşüm'ün son sayısında, «Sosyalist Gençliğin Büyük Görevi» adlı yazıda, Çetin Altan, bizim yıllardır ısrarla ileri sürdüğümüz şu doğru görüşü dile getirmektedir: **«Sosyalist gençler bir yandan iyi niyetli, fakat sınıf bilincine henüz varmamış arkadaşlarını, bir yandan da emekçi kardeşlerini faşizme karşı uyarmakta, toplamakta ve örgütlemekte başarı gösterdikleri ölçüde devrimci görevlerini yapmakta sayılırlar...**

Bu görev, zor bir görevdir. Bilhassa kişisel didişme istemeyen ve meseleyi henüz anlamayanlara hırslanıp karşı çıkmak yerine, onları ikna etmeyi ve kazanmayı gerektiren bir görevdir.» Çetin Altan'ın çok beyendiğimiz yukarıdaki sözleri, YÖN'ün ısrarlı uyarmalarının boşa gitmediğini göstermesi bakımından sevindiricidir. Bu sebeple değerli şair Hüseyin Korkmazgil ile Kızılay ve Beyazıt meydanlarına düşman yazarın dehşetengiz yazılarını Çetin Altan'a havale etmekle yetiniyoruz... Yalnızca, okuyucularını pek şaşırtıcı müthiş intibak kabiliyeti gösteren Sayın Behice Boran'ın «İlerici Güçlerin İşbirliği ve Sosyalizm» adlı incelemesi üzerine birkaç söz söylemek isteriz. Düne kadar, **«Antiemperyalist cephe mi? Evet, ama ancak bizim öncülüğümüzde. Aksi halde hareket, faşizme ve emperyalizme gider»** diyen ve ilk kurtuluş savaşını buna örnek veren Sayın Boran, takdire şayan bir intibak kabiliyetiyle, düne kadar aksini ileri sürdüğü bir teze sahip çıkmakta ve bunu bize karşı kullanmaktadır! Behice Boran'ın, bizi herşeye rağmen sevindiren yeni tezi, daha doğrusu bizim tezimizin çok daha ihtiyatsız ifadesi, TİP Milletvekilinin kalemiyle şöyledir: «Oysa Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında millî kurtuluş hareketleri, **burjuvazinin öncülüğünde bir hareket olarak başlasa dahi, eninde sonunda sosyalizm hareketine dönüşmek,** işçi sınıfı ile diğer emekçi sınıfların ve onların partilerinin öncülüğü altına girmek zorundadır ve bu olanağa çeşitli derecelerde sahiptir. Dünyada sosyalist hareket güçlenmiştir. Kendi şartlarına özgü sosyalist kalkınma yollarını arayan, sosyalizmin temellerini atma safhasında bulunan, veya sosyalist düzeni inşa eden ülkelerin sayısı artmaktadır. Millî kurtuluş hareketlerinin ve yeni bağımsızlığına kavuşmuş ülkelerin hemen hepsinde yöneticilerin şu veya bu derecede sosyalizmden esinlendikleri görülmektedir.»

Çok doğru, çok güzel. Ama, Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında bu ölçüde iyimser olan Sayın Boran, TİP'in «CHP'yi siper ederek gelişecek, ikinci derecede yardımcı bir güç olarak» görülmesinden neden bu kadar endişe ediyor? «Burjuva öncülüğünde» başlasa dahi, millî kurtuluş hareketinin emekçi sınıfların ve onların partilerinin öncülüğüne geçeceğine ve sosyalizme götüreceğine inanan Boran'ın böyle bir kompleksten kurtulmuş olması gerekmez mi? Bağımsızlık yolunda az çok çaba gösteren «burjuvalar» dan, «sonra faşizme gideriz, sonra her şey dejenere olur, halk sosyalizmden soğur» diye gocunmasına lüzum var mı? Bu iyimser tez, nasıl olsa sosyalistlerin eline geçeceği için, bir yandan emekçi kütleleri bilinçlendirmeye ve örgütlendirmeye çalışırken, burjuva öncülüğündeki milliyetçi hareketleri dahi tam desteklemeyi ve teşvik etmeyi gerektirmez mi? Fakat hayır. Behice Boran, mantığını bu noktada durdurmakta, «Türkiye gibi azgelişmiş bir memlekette sosyalizme merhalelerden geçilerek ulaşılacaktır» dediği halde, yukarıdaki teziyle çatışan eski iddialarını altalta sıralamaktadır. Bu yüzden Sayın Boran'ın düştüğü çelişmeleri belirtmeyi, her dikkatli okuyucu kolayca görebileceği için, lüzumsuz sayıyoruz. Yalnız, «işbirliğine hazırız, ama nasıl» görüşünü bir iki kelimeyle cevaplandıralım: Herşeyden önce doğru bir strateji çizmekle, önümüzdeki ilk devrimci adımın ne olduğunu, bu adımı atmaya hangi güçlerin hazır buulnduğunu, hasımların kimler olduğunu doğru teşhis etmekle ve tarafların güçlerini kurmayca değerlendirmekle işe başlanacaktır. «Osmanlı tipi ceberrut devletin halk düşmanı temsilcileri», «yörüngesine oturmamış DP ve AP halk devrimi» gibi, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin ekmeğine yağ süren ve antiemperyalist güçleri bölen teoriler terkedilecektir. Ortanın solunu, TİP'e duvar çeken bir AP — CHP ittifakı saymak gibi gerçeğe aykırı fantaziler bırakılacaktır.

Hasımlar ve müttefikler doğru tâyin edilince, dostun ve düşmanın gücü doğru değerlendirilince, TİP yöneticileri, bugün imkânsız gibi görünen ittifakların, zaman içinde, hayatın zorlamasıyla nasıl adım adım gerçekleştiğini göreceklerdir. Öteki hareketlerin yöneticileri ittifaktan kaçınsalar dahi, doğru strateji ile donatılmış sosyalist hareket için marifet, «N'apalım, beni istemiyorlar, canları cehenneme hınzırların» demek değildir. Gerekli ortamı yaratarak ve işbirliğinden kaçan öteki hareket yöneticileri üzerinde, kamu oyundan gelen baskıyı arttırmaya çalışarak, zorunlu sayılan ittifakı gerçekleştirmektir. Tabii ki bu arada da, işçi ve köylü kitlelerini parti saflarına kazanarak, hatırı sayılır bir güç haline gelmek şarttır. Ne kadar parlak fikirlere sahip bulunursa bulunsun, bir hareketin ağırlığının gücü ile orantılı olacağı âşikârdır.

Sözü daha fazla uzatmak istemiyoruz. TİP yöneticilerini, şimdiye kadar ihmal ettikleri strateji konusunda düşünmeye zorladığımız için memnunuz. Zira bu düşünce çabası, bütün direnmelerine rağmen, onları -olayların da zorlamasıyla- daha gerçekçi görüşlere adım adım götürmektedir. Nitekim Behice Boran'ın son görüşleri, eski tezlerine nazaran ümit verici bir ilerleme sayılabilir.

KUNDAKÇILIK OYUNU...

Bir ünlü söz vardır: Kleopatra'nın burnu bir santim daha uzun olsa tarihin seyri değişirdi, derler. Kişilerin özel durumlarıyla tarih olayları arasında henüz kanunları bilinmiyen bazı ilişkiler bulunduğu aşikârdır. Bir büyük kumandanın tam meydan muharebesinin başladığı gün ishal olduğunu düşünün! Bir meşhur politikacının parlâmentoda nutkunu söyliyeceği saatte mide sancısına tutulması ne talihsizliktir! Kimi insanın iradesinin zayıf oluşu, kimisinin marazi bir kafaya sahip bulunuşu, berikinin kadına düşkünlüğü, ötekinin korkaklığı, v. b. elbette olayların gidişinde hesaplanması zor bir takım etkiler yaratacaktır.

Son zamanlarda Babıâli basınında üstüne en çok lâf edilen kişilerden biri olan Turhan Feyzioğlu için:

«Hırsı aklından bir parmak ilerde olduğu için bu hâle düştü» **deniyor.**

Bu izah biçimi Feyzioğlu açısından belki bir değer ifade eder. Halk Partisi içinde samimiyet fazla olduğundan daha yumuşak açıklamalara kaçmak için sebepler de vardır:

«Canım Turhan kendisini müstakbel lider gibi görürdü, Bülenti kıskandı, hesabını yanlış yaptı, ihtirasına mağlup oldu, istemediği halde sağcıların lideri durumuna düştü.. Vesaire.»

Ben bu soy açıklamalara bayılırım. Sofra sohbetlerinde, ve uzun gecelerin gevezeliklerinde konuşulan nice hikâye vardır böyle:

«Mustafa Suphi Karadenizde öldürülmeseydi, Stalin Boğazlarda üs istemeseydi, Mustafa Kemal Padişahın damadı olsaydı, Rauf bey çekingen olmasaydı, Enver'in hayali zekâsından ötede işlemeseydi, Menderes Bayara kapılmasaydı, Demokrat Parti baskı tedbirlerini almasaydı, Talat Aydemir 22 Şubat'ta gereğini yapabilseydi..»

Olsaydı, yapsaydı, raslamasaydı, görseydi, kapılmasaydı.. Tarih sayfalarını hayalimizde böylece albaştan yazmak mümkündür. Ne var ki tarihte olan bitenlere bir parça gerçekci açıdan bakmak ve tarihî olayları kişisel tesadüflerin oyuncağı saymayan bir kültüre âşina olmak bu tarz düşünceyi kökünden söker atar.

Turhan Feyzioğlu, tesadüflerle değil, baştan sona çektiği hayat çizgisinin gelişmesi bakımından lâyık olduğu yere oturmuş kişidir.

Seksenlik İsmet Paşa «Solcuyum» diye ortaya çıkıyor, Amerikan emperyalizmi Türkiyenin gırtlağını sıkıyor, Wall Street kapitalistleri «Solcu ihtiyar paşayı seçimde yendik» diye göbek atıyorlar. Halk Partisi ya bir avuç mütegallibe-komprador takımı elinde millî menfaatlere aykırı bir yöne savrulacak, ya da haysiyet ve şerefle tarihî rolüne sahip çıkacak..

Eloğlu'nun hesabı ortada! Millî Birlikçi Haydar Tunçkanat, Büyük Millet Meclisi kürsüsünden CIA raporunu açıklamış:

— Türkiyede milliyetçileri bölünüz, parçalayınız, millî cephe kurulmasının önüne geçiniz.. diyen menhus emellerin stratejisi tâyin edilmiş.

İşte tam bu kesimde Amerikan nüfuzuna cephe almak istiyen CHP. li solcularla aylardan beri kavganın içindedir Feyzioğlu. Emperyalist güçlerle mücadele eden, ve sömürücülere karşı çıkan partisiz sosyalistlere de olmadık tezviri ve iftirayı yağdırmaktadır.

Ne dersiniz? Koca bebek hırsına kapılmış da kusur mu işliyor?

Yoksa şaka mı yapıyor?

Turhan Bülent'e kızmış ve kıskanmış da, Emin Ferit'i baştan çıkarmış, Coşkun da Orhan'ı kandırmış.. Anya manya kumpanya oynamışlar CHP. çatısı altında..

Olayları böyle mi yorumluyacağız?

İçinde yaşadığımız olayları tarihî anlamını vermek için gelecekte inceliyenler, Turhan Feyzioğlu ekibinin kundakçılık faaliyetini herhalde küçük ya da büyük hırslarına bağlamıyacaklar. Çünkü o hırsların oturduğu alan, Türkiyede milliyetçilerle Amerikan uydularının mücadele alanıdır.

Ve bugün, su altında bulunan çok mesele, yarın açıkca konuşulduğu zaman gerçekler büsbütün ortaya çıkacaktır.

Şimdilik görünen, Halk Partisinin içindeki Amerikan müttefiklerinin yenilgisidir.

Haydi hayırlısı.. Birtakım boş şöhretler vardır ki ne kadar boş olduklarını ortaya çıkarmak için bazı imtihanlar gereklidir. Halk Partisi merkez ağaları şimdi boş şöhretlerinin son günlerini yaşıyorlar. Bir de yakalarından CHP. rozeti sökülürse büsbütün dımdızlak kalacaklar..

Ve sırtlarını dayadıkları kırk yıllık partinin kendilerine verdiği güçten yoksun kalarak yalpa vura vura kaybolup gidecekler.

İlhan Selçuk

Demirel'in Anadolu Ajansı !..

24/1/1967 tarihli Anadolu Ajansının 29 ve 35 inci sayfalarında aynı gün Gürset Meydanında üniversiteli talebelerin yaptıkları mitinge dair iki haber çıktı. Toplantıyı izleyen muhabirler haberi objektif açıdan değerlendirmişler, mitinge bin kişinin katıldığını ve İçişleri Bakanı Faruk Sükan'ın istifaya davet edildiğini bildirmişlerdi. Vazifeli sekreter de bu haberi okumuş ve bültene almıştı. Haber, ertesi günkü gazetelerde böylece yayınlandı. O gün Umum Müdür Atila Onuk, henüz makamına gelmişti ki, sekreteri kendisini Başbakan Demirel'in aradığını derhal Başbakanlığa gelmesini istediğini bildirdi. Umum Müdür, Beyfendisinin emrine uyarak büyük bir telâş içerisinde Başbakanlığa koştu. Başbakanın yanında Faruk Sükan da vardı. Sükan, Ajans Umum Müdürü ile arasının çok iyi olmasına rağmen, Onuk'u çok sert bir şekilde karşıladı. Ve bir an Başbakanı da unutarak bu haberi nasıl olup da böyle yayınlattığını sordu. Umum Müdür hâdiseyi tevile çalışırken, Başbakan söze karıştı ve Anadolu Ajansı bültenlerinde bu habere yer verdiği için Onuk'u şiddetle azarladı. Gerçekten Umum Müdür bu haberi görseydi pek tabiî ki neşrine mâni olacaktı. Esasen bu tarz haberlerin kendisine gösterilmeden yayınlanmaması için ilgililere özel direktifi de vardı. Fakat, görevli sekreter, Umum Müdürün fazlaca meşgul olmasından istifade ederek haberi bültene koymuş ve gazetelere yaymıştı. İşte bu yüzden de Ajans Umum Müdürü, patronlarına karşı pek müşkül bir vaziyette kaldı ve verecek cevap bulamadı. Umum Müdür, Ajansa döndüğünde evvelâ bu haberi yazan muhabirleri vazifelerinden atmaya kalktı. Halbuki muhabirlerin bir kusuru yoktu. Hâdiseyi takip etmişler, ne görmüşlerse onu yazmışlardı. Kaldı ki, bunlardan bir tanesi de eski D.P. milletvekillerinden birinin kardeşiydi. Yâni hatırlıydı. Bu sefer, vazifeli sekreteri çağırttı. Bir güzel azarladı **ve** tecziyeye kalktı. O da vazifesini yapmış, doğru, sıhhatli bir haberi ajans bülteninde neşrettirmişti. Ortada tecziye edilmesi için bir sebep yoktu. Amma Umum Müdürde, bir patronlarına yaranmak çabası vardı, bir şeyler yapmalıydı. Haberin doğru olduğunu kimse de kusur ve kabahat bulunmadığını Umum Müdür de biliyordu, ama oradaki vazifesi doğru haber vermek değil, **patronların nabzına göre şerbet** vermekti.

Takriben yarım saat sonra A.A. bülteninin 71 inci sayfasının alt köşesinde çıkan şöyle bir düzeltme, gazete sekreterlerinin gözünden kaçmadı: Düzeltme: Dün Ankara'da Gürsel Meydanında yapılan mitinge 150 - 200'ü geçmeyen bir öğrenci grubu katıldığı halde bültenimizin 35 ve 36. sayfalarında yer alan 79 numaralı haberde, «Bazı öğrencilerin katıldığı» ibaresi bir zuhul neticesi «bini mütecaviz öğrencinin katıldığı mitingde» şeklinde çıkmıştır. Gerek bu yanlışlığı, gerek metindeki konuşmalarda vuku bulan diğer bazı hatâları özür dileyerek düzeltiriz».

siyasî notlar

S. K. D. konferansları

Sosyalist Kültür Derneği Genel Merkezi, Sümer Sokak 16/8 adresinden ayrılarak Atatürk Bulvarı 137/8'e geçmiştir. Yer değiştirme dolayısiyle iki hafta ara verilen seri konferanslar bu haftadan itibaren Karanfil Sokak 79 (Akay Caddesi Köşesinde)'ki EMKO Lokalinde (Başak L.) tekrar başlayacaktır. 11 Şubat 1967 Cumartesi günü saat 15'te Alaattin Şenel «Sosyalizm karşısındaki düşüncelerin genel nitelikleri» konusunda konuşacaktır.

Feyzioğlu ve Kayseri Barajı!

McCarthy'cilik yarışmasında, Prof. Yalçın ve Prof. Giritli'nin rekorunu kırmaya azimli görünen Feyzioğlu, son Küçük Kurultay'da bol bol yalana baş vurmaktan çekinmedi. Ecevit'in «Avcıoğlu'nun bütün fikirlerini paylaşmam. Ama karakterine ve ilmî kifayetine inanırım» demesi üzerine, Feyzioğlu, «Bana kendi topraklarını sulamak için Kayseriye baraj yap tırdı diye yazan bir kişiyi nasıl savunursunuz? Benim bir karış toprağım yok» cevabını verdi. Ne var ki YÖN'de böyle bir iddiada bulunulmuş değildir. Sâdece, toprak reformu yapılmadan girişilen sulama projelerinin zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapacağını belirtmek için Kayseri'nin Sarımsaklı Barajı bir örnek olarak verilmiştir. Avcıoğlu'nun 16 Ocak 1963 tarihli yazısı aynen şöyledir: «Başbakan Yardımcısı Fey zioğlu'nun seçim bölgesinde, onun parlak nutuklarıyla başlanan bu 60 milyon liralık iş, bir kaç büyük çiftçiyi ihya edecek, ufak çiftçiyi, yarıcı ve ortaklarırı perişan edecek niteliktedir. Sulanan toprağın bereketi artınca, başlarına gelecekleri çok iyi bilen topraksız ve az toprak lı çiftçi, şimdiden endişe içindedir. Resmî rakamlara göre, durum şu: Bölgede 2306 aile yaşamaktadır. Bu ailelerin 581'inin hiç toprağı yoktur. 1374 ailenin sahip bulunduğu toprak, 30 dönümün altındadır. 50 bin dönüm civarında arazi ise 2 ailenin elindedir.

Hâlen bir kısmı iptidai usullerle sulanan ova, büyük toprak sahipleri için câzip değildir. Bu sebeple, arazilerini topraksızlara veya az topraklılara kiralamakta veya yarıcılara bırakmaktadırlar. Ova, bol suya kavuşunca, durum tabiatıyla değişecek, büyük toprak sahipleri, kapitalist tarım işletmeleri kuracaklardır. Bu da topraksız ve az topraklı çiftçinin kapı dışarı edilmesi ve bir kısmının işçi hâline gelmesi demektir. Fakir köylüler, bunun için şimdiden endişeledir. Hükûmet, birkaç zengin çiftçiye âdeta 60 milyon lira hediye etmektedir!

Bütün bunlar, tarım ve sana yideki kapitalist gelişmenin kaçınılmaz sonuçlarıdır. Hiç şüphe edilmesin ki, bu yol, Atatürk'ün özlediği sınıfsız toplum ülküsüne götürmez».

Yazdıklarımız bundan ibaret! İftiracılığı yüksek politika hâline getiren profesörün bu söz lere bir diyeceği var mı, bek liyoruz...

Erdost Olayı

Marksist literatürün ünlü eserlerini dilimize kazandırmak yolunda takdire değer bir çaba gösteren yazar arkadaşımız Muzaffer Erdost, iki gün hapis te kaldıktan sonra, ikinci bilir kişinin, Mao'ya ait «Teori ve Pratik» adlı eserde suç bulunmadığını belirtmesi üzerine hâkim kararıyla tahliye edildi. Tahliye kararı verilirken, Senato'da konuşan ünlü İçişleri Bakanı Sükan, hâkimlere etki yapma suçunu işleyerek şöyle diyordu: **«Maocular Türkiye'yi muayyen bir topluluk hâline sokmak istiyorlar. Bunlardan bir yazar, dün tevkif edilmiştir».**

Ünlü Sükan'ın Mao'culukla suçladığı Erdost'un tevkifi de bir hayli ilginçtir. Avukat Halit Çelenk'in tevkif kararını kaldırtmak için yaptığı itiraz dilekçesinden naklen Ulus gazetesi bu konuda şu açıklamayı yapmaktadır: «Tevkif kararı nı veren hâkim, tevkif talebini hâvi evrakın kendisine intikalinden itibaren 45 dakika içinde sorguyu yapmış ve tevkif kararını vermiştir. Dâvâ konusu ve 134 sayfadan ibaret olan kitap, mahkemece okunup tetkik edilmeden ve suç unsuru olup olmadığı incelenmeden ka rar verilmiş olması, hâkime an cak yardımcı olması gereken bilirkişinin ve raporunun bizzat hâkim ve hüküm yerine ikame edilmesi gibi, kanunun metin ve maksadına tamamen aykırı bir haldir.» Nitekim ikinci bilirkişi Doç. Uğur Alacakaptan, «Kitapta suç yoktur» demiş ve Asliye Hâkimi Nâzım Erdem, tutukluluğu kaldırmıştır. Cezaevinden çıkan Erdost da şunları söylemiştir: «Mahkemenin neticesine tesir edecek hiçbir şey söylemeye hakkım yok. Sâdece şunu söyleyeyim ki, 1961'den beri bu kabil durumlarda tevkif görül memişti. Benim tevkif hızım, beni gerçekten şaşırtmıştır. Bü romun ve evimin aranmasını ise izah edemiyorum».

Gerçekten, Erdost'un ev ve bürosunda polis tarafından yapılan aramada, arama kararının dışına çıkılarak, ne varsa toplanmıştır. Savcılık, polis tarafından alınan faturalar, mek tuplar ve kitapların Erdost'a iadesine karar vermiştir.

Avukat Çelenk, değerli şair Hüseyin Korkmazgil'in de tevkifine itiraz etmiştir. Korkmaz gil konusunda, İkinci Sorgu Hâkimi tahliye kararı vermiştir. Kararı, Asliye Hâkimi bulunmadığı için Birinci Sorgu Hâkimi onaylamıştır. Onaylamanın bir Asliye Hâkimi tarafından yapılması gereklidir.

Herşeyden önce de, fikir suç larında hüküm giymeden tutuk luluğa gitmek, Anayasaya aykırı düşmektedir.

TRT ve İkili Anlaşmalar

Ünlü ikili anlaşmalardaki bağımsızlığımızı zedeleyen hükümlerin kaldırılacağı iddiası tatlı bir yalandır. Görev dışında süç işleyen Amerikalı asker personelin hangi mahkemede yargılanacağının tesbiti, PX ve Askerî Posta Servisi ka çakçılıklarının engellenmesi gi bi ikinci derecede meseleler dahi yıllardır çözülememiştir. Bu tatlı yalanın içyüzünü açıklayan son bir örneği, TRT Yönetim Kurulu Üyesi Melih Cevdet Anday, geçen haftaki demeciyle vermiştir. TRT'nin çabalarına rağmen, Dışişleri Bakanlığı, TRT Kanununa aykırı faaliyet gösteren Amerikan radyo istasyonları konusunda, TRT'nin ısrarlı yazılarını dahi cevapsız bırakmak durumunda kalmıştır. Anday'ın açıklaması şöyledir:

«Yurdumuzda birtakım Amerikan radyo vericilerinin faaliyette bulunduğu bilinmektedir. Durumun nazik olan yanı, radyo ve televizyon verici si kurma ve işletme tekelini münhasıran TRT'ye tanıyan Anayasa'nın 121 inci maddesi ve 359 sayılı TRT Kanununun 35 inci maddesinin sarih hükmüne rağmen, TRT'nin bu Amerikan radyo vericileriyle te mas dahi kuramamasıdır. Anayasanın ve özel kanununun hükmüne uyarak üniversite, okul ve iktisadi devlet teşekkül lerine ait radyolarla münasebete geçen TRT, Amerikan radyo vericilerinin çalışma amaç ve şekilleri hakkında bugüne değin, bütün çabalarına rağmen hiçbir bilgi edinememiştir. Amerikan radyo verici leri bütün teşebbüsleri cevapsız bırakmışlardır. Bunun üzerine TRT Kurumu, Amerikan radyo vericilerinin tesbiti ve hukukî durumları hakkında Dışişleri Bakanlığına baş vurmuştur. Bu müracaat altı kez tekid edildiği halde, bir yılı aşkın bir süredir Dışişleri Bakanlığından cevap alınamamıştır. Oysa kanunlarımız, TRT'ye bir sorumluluk yüklemiştir ve Dışişleri Bakanlığı, bu konuda TRT'yi yalnız bırakmaktadır. Anayasa'nın 121 inci maddesinin ve 359 sayılı kanunun 35 inci maddesinin yabancılar tarafından fütursuz ca çiğnenmesi karşısında TRT Kurumu, bu konuda görevini yerine getiremiyecek bir duruma gelmiştir.»

Palomares Olayı

İsyanya'nın Palomares köyüne düşen 4 Hidrojen bombası konusunda İngiliz gazetecisi Christopher Morris, «The Big Catch» adlı önemli bir kitap yayınlamıştır. Kitaptan öğrenil diği üzere, ABD yetkililerinin de itiraf ettiği gibi, bölge halkları, ürünler ve hayvanlar devamlı teste tâbi tutulacaklardır. Yâni bunların hayatları de vamlı tehlikededir. Bu şartlar da yaşamanın azabı kolayca anlaşılabilir. Üstelik, Amerikanın bütün müttefikleri, bu arada Türkiye, her an bir hidro jen bombasının gökten düşmesi tehdidi altındadır. Yazar bu tehlikeyi şöyle belirtmektedir: «Palomares olayı bir daha tek rarlanır mı?

Bu, yanlış bir sorudur. Zira olay önceden defalarca vuku bulmuştur. Beş yıl önce, Seymour Johnson üssünün 25 kilometre kuzeyinde bir B-52'nin düşmesiyle, bir hidrojen bombası bataklığa gömülmüş ve bulunamamıştır. Bomba hâlâ bataklıktadır. Amerikan makamlarının belirttiğine göre, son sekiz yılda bu tip 13 kaza olmuş ve gökten nükleer bombalar yağmıştır.

Halen azaltılmış olmakla beraber, hidrojen bombası taşıyan B-52'lerin uçuşları devam etmektedir. Herhangi bir gün, herhangi bir yerde ve herhangi bir saatte Palomares faciası tekrarlanabilir. Zira hiçbir bil gin, hiçbir uzman termonükleer taşıyan bir uçağın yabancı topraklar üzerine yeniden düşmeyeceğini garanti edemez. Böylece toprağa çarpan bir hid rojen bombasının kazaen patlaması ihtimalini tamamen yok sayamaz.

Bu modern adamın tepesine asılı olan Damokles kılıcıdır.»

(Mahkeme kararıyla yayınladığımız tekziptir)

Öğretmenlere Baskı

Öğretmenlere baskı, Hayret tin Uysal'ın mensup bulunduğu partinin iktidarda olduğu devrede yapılmıştır. Federasyonun «Bir baskı unsuru haline geldiği» Genel Sekreter Hayrettin Uysal imzasiyle der neklere yollanan sirkülerde açıkça yazılmıştır ki, bunu da «Vesikalar» adı altında yayınlayacağım kitapta basacağım.

Bakanlığın benim elimle dol duruldu̇ğu iddiası tamamen yalandır. Ancak Bakanlığı gizli bir maksada göre kadrolamış olanlar, bütün idareciliklere kendi emellerine hizmet edecek kimselere verdirmiş bulunanlar bu oyunun farkına varılmış bulunmasından, yuvaların dağılmasının istenmesinden elbetteki, endişe duyacaklardır. Çünkü; CHP Grup toplantısında «Millî Eğitim Bakanı AP'nindir ama, Bakanlık teşkilâtı bizimdir «diyen» eski bir müsteşar tamamen haklıdır. Yeni iktidar bunları duya duya hizmeti sabote edecek maksatlı kimseleri köşe başlarında elbette tutamaz. Ehliyet li, iyi niyyetli ve çalışkan kim seleri bunların yerlerine getirecektir ki, her milliyetçi ve vatanperver eleman «Arıkan'ın ekibi» sayılırsa bundan ancak haz duyarız.

Milliyetçi Birliklerimize bir de «Mukaddesatçı» sıfatını ilâ ve etmiş bulunanlar bizi yine memnun etmiş olmaktadırlar. Çünkü: Bizim mukaddes tanıdığımız Kur'anımız, dinimiz, imanımız vardır. Vatan ve bay rak sevgimiz vardır. Zaten bu duygular bizi tahrik etmekte ve vatanı satmak isteyenlerin karşılarına dikmektedir.

Kültür Müsteşarı Sayın Adnan Ötüken'in bizim Birliğimizde kayıtlı olup olmadığını açıklamaya ihtiyaç dahi duymu yorum. Çünkü: Sayın Ötüken, evvelâ Hayrettin Uysal'ın ağzına sığabilecek bir kaşık değildir. Sonra da milliyetçi, mu kaddesatcı, vatanperver, ahlâk lı ve son derece çalışkan, her maarifçi ancak bizim safları mızda sayılır ve Birliğimizin tabii üyesidirler. Kayıtlı olsa da olmasa da o bizim baştacımızdır.

Bizleri, Cumhurbaşkanı ve Başbakana şikâyete gittiğini övünen İnönü ise öğretmenlerin birlik ve dirliklerinin bozulmasında baş suçludur. Bize cevap versin, bu kadar itham ve dedi-kodulara rağmen kendi parti tisine mensup milletvekilleri bu mesleki federasyonların ba şında ne gezerler? Politika ile ilgisi bulunmaması lâzım gelen bu öğretmen teşkilâtını politikaya sokan, politika yaptıklarından mahkemeye düşmesine sebep olan, halk vicdanında mahkûm ettiren bizzat İnönü değil midir?. Bunlar kendisinin Başbakanlığı sırasında hız lanmış, verilen tavizlerle geliş miş değil midir?. Şimdi asasına dayanarak suçlu arayan İnönü, Maarif tarihimizin affe demiyeceği bir suçludur.

Gizli emellerinin tahakkuku için idareciliklere ve daire âmirliklerine getirdikleri kimselerin suçüstü yakalanarak yerlerinin değişmelerini veya Bakanlık emrine alınmalarını ya dırgayanlar, mevcut iktidarı her türlü çalışmalarından alıkoyarak bir frenleme gayreti içindedirler ki, bu boşuna bir çabadır. Her solcu gibi Atatürk'cülük ve 27 /Mayıscılık maskesinin arkasında asıl mak satlarını gizlemeğe çalışmasın lar. Çünkü: Herşey anlaşılmıştır. Türk Maarifi, merak etmesinler, mutlaka düzeltilecek, irfan ordusu kundaklanmaktan kurtulacaktır.

Particilik esasına değil, millete hizmet anlayışına göre tekrar ayarlanacaktır. Bunu yapamayacak bir iktidar aczini göstermiş olacak, milletin arzularının tahakkukunu engel lemiş bulunacaktır.

Kendisini ve ekibini politika dan ayıramadığı için halen Ba kanlığı tazyikte fayda mülâha za eden Hayrettin Uysal, öğretmenleri temsiletmediğine, partisinin görüşünü açıkladığı na göre mevcut iktidarın da buna uyamıyacağını artık öğrenmeli, ham politikacılıktan kurtulmalıdır. Kendi iktidarla rı zamanında yüzlerle öğretmen ve idareciyi kış ortalarında naklederler, kanunları hiçe sayarak bir idarecinin yeri ni aynı yıl içinde üç defa değiştirenler, kimliği malûm bir kaç kişinin yer değiştirmesi karşısında cakalar yapmaktan hiç olmazsa utanmalıdırlar. Bunları Milliyetçi Öğretmenler Birliklerinin tesiri ile yapılıyormuş gibi göstermek kendi alışkanlıklarını ve eskiden yaptırdıklarını itiraftan başka bir şey değildir. Bu memleketi anarşiye götürmek isteyenler, halkın inanışlarına ve mukad desatına saldıranlar artık bun lara müsaade edilemiyeceğini anlayacak seviyeye gelmelidirler.

Eğer Milliyetçi Öğretmenler Birlikleri bandolarla ve halkı mızın iştirakiyle açılıyorsa, bu birliklere vatanperverler yardım ediyorlarsa taşıdığı engin mânaya dikkat edilmeli, vatan daşın nasıl öğretmen istediği bilinmelidir. Her kurulduğumuz ilde bir vatanperver ve milliyetçi idareci bulduğumuzu iddia edenler, öğretmenin man tık ve anlayışını inkâr edenlerdir.

Milliyetçi Öğretmen Birliklerini hangi zaruretlerin doğurduğu «Niçin Milliyetçi Öğretmen Birlikleri» adındaki ki tabımızda açıklanmıştır. Bu ki tapta kendisi hakkında bazı ve sikalar verilen Hayrettin Uysal, benim eski kitaplarımın üzerinde (3) lira fiatı kazıyarak Bakanlığa (10) liraya sattığını isbat edemezse bütün meslektaşlar tarafından verilmiş yalancılık ve hayâsızlık hükmünü tamamiyle hak etmiş olacaktır.

Ne onun çabası, ne YÖN'ün yorumlaması bizi hak yolundan çeviremiyecek, kervan yürüyecektir.

Türkiye Milliyetçi Öğretmenler Konfederasyonu Genel Baş kanı Selâhattin ARIKAN

TARİH

ÇERKEZ ETEM 1967

Akis dergisinin Feyzioğlu için ortaya attığı «Çerkez Etem 1967» deyimi pek tuttu. Akis, demokrasi savunuculuğu ile işe başlayıp, şimdi General Walker zihniyetli «muktedir liderler» in koluna girdi diye Feyzioğlu'una «Çerkez Etem 1967' diyordu. «Çerkez Etem 1921» de, İstiklâl Savaşı ile işe başlayıp, emperyalistlere ve Yunanlılara sığınmakla ihanetini tescil etmişti.

Akis'in Feyzioğlu'nu diktacı kudretlilerle işbirliği ile suçlayan sözleri aynen şöyledir: **«Bir adım daha ve karşılarında mücadele ettiğiniz bir zihniyetin yeni temsilcilerinin, itirazı demokratik rejime olanların, otoriter rejimi (bütün fenalıkların bir anda yok edicisi) sayan, bunu da bir modern umacının vereceğini sandığı dehşetin arkasında saklayan, belki iyi niyetli, fakat son derece iptidaî bir silâhlının kolundasınızdır. Artık «Çerkez Etem, 1967» sinizdir.»**

Akis'in bu hayli açık suçlamasına belki önem verilmeyebilirdi. Ama iki gün sonra, Küçük Kurultay'da İnönü'nün de bu ağır suçlamayı yapması, kızarıp bozaran, mendiliyle devamlı terini silen Feyzioğlu'nun ağır suçlamayı cevapsız bırakması, işin rengini değiştirmiştir. İnönü şöyle konuşmuştur:

«Bunlar yem arayan uçan kuşu komünist olarak ithama hazırdırlar. Fırsat bulurlarsa, kısa yoldan diktaya gideceklerdir. Bunların CHP'yi bir âlet olarak kullanmalarına karşı koymayı ve CHP'yi komünistlikten kurtarmak iddiasını taşıyanların mürteci dikta taraftarları ile hiç bir zaman temasa girmemelerini tavsiye ederim».

Böylece, önüne geleni «tepeden inmecilik» ile, «komünist ihtilâlciliği» ile suçlayan «Çerkez Etem Atatürkçüsü» Feyzioğlu'nun maskesi düşmüştür. Feyzioğlu, bütün uyarmalara rağmen, «mürteci dikta taraftarları» nın kolundadır. Tıpkı «Çerkez Etem 1921» in emperyalistlerin koluna düşmesi gibi... Garp Cephesi Komutanı İsmet, «Çerkez Etem 1921» e, emperyalistlere yaslanma ihanetini yapmadan hemen önce son bir şifreli uyarma mektubu göndermişti. Bir ibret belgesi teşkil eden mektubu, Genel Kurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi'nin «Türk İstiklâl Harbi II. Cilt, Batı Cephesi 3. Kısım» adlı yayınından alarak aşağıda yayınlıyoruz. Bugünkü dile aktararak yayınladığımız mektubun aslı, Harp Tarihi D. Arşiv No. 1/4282 Dosya No. 29'da bulunmaktadır.

Mektup şudur :

Şifre zata mahsustur

Eskişehir
30 Aralık 1920

Etem Beyfendiye

1 — Garp Cephesine ve Büyük Millet Meclisine çektiğiniz telgraf üzerine kumandadan ayrılmanız hakkında aldığım 29.12.1920 tarihli emirnameyi diğer bir telgrafla resmen tebliğ ediyorum. Bu izahat üzerine, Büyük Millet Meclisinin kararı ile zâtıâlilerine diğer bir teklif yapılmaktadır. Bunu da ayrı bir telgrafla resmen tebliğ edeceğim.

Yazışmalar artık kesin ve resmî şekillerde cereyan ettiğinden duygulara ve özel düşüncelere yer kalmamıştır. Bununla birlikte ve tamamen kendiliğimden, zâtıâlilerine şahsî düşüncelerimi duyurmayı kutsal bir arkadaşlık görevi saydım. Bu düşüncelerim ikinci maddede yazılmıştır.

Garp Cephesi Komutanı
Albay İsmet

2 — Birbuçuk aydan beri sizlerde türlü vesveseler uyandırıldıktan başka, siyaseten de herkes sizden türlü türlü yararlanmaya yeltendi. Bu gibi anlaşmazlıklarda insan ya büyüğünün sözüne uyar ve ona güvenir, yahut inadın sonucu direnme ve çarpışmaya varırsa talih de başarı ihtimalini dengeler. İnat ve direnme konusunda Ankarada herşeyden önce tahrikler ve siyasi tertiplere çok önem verildi. Cephede emir, kumanda, itaat ve disiplin keyfiyeti, Hükûmet merkezinde bir siyasi mesele haline getirildi. Ondan sonra diğer cephelerde bulunan millî liderlerin katılmasına gizlice ve açıkça başvuruldu. Sonra ordu içinde propagandanın etkilerine güvenildi. En sonunda, kesin harekâta hem Hükûmetin karar veremiyeceği, hem de yeter kuvvet bulunamıyacağı zannedildi. Bunlar yanlış ve zararlı tedbir idi. Fakat hepimizden akıllı olan Reşit Bey bu tedbirlerin isabetsiz ve yanlış olduğunu takdir edemedi ve en nihayet kaleme aldığı son telgrafname ile en isabetsiz bir işe yöneldi. Kardeşler arasında kan akması bu gidişle, esefle belirteyim ki, kaçınılmaz görünüyor. Muhterem olan izzetinefisleri korumak amacıyla ve ısrarla arzedeyim ki, büyük mücadelelere girişmiş olan kişilerde hayat korkusu bahis konusu olamaz. Fakat herhangi bir çarpışmanın başarı şartlarının da önceden tartılması gerekir. Ordunun kurşun atamıyacağı ve bazı birliklerin size katılacağı hakkında ihtimal verdiğiniz dayanaklara güvenmeyiniz. Oradaki kuvvetlerin gerçek miktarı malûm ve 5 bin kadar bulunduğu işitilmiş olmakla beraber, bunun 10 bin olması ölçü sayılmıştır. Oradaki kuvvetlerin kim tarafından ve nasıl idare edildiği, talim ve terbiyesi ile disiplin derecesi de pek iyi bilindiği halde, Kuvayı Milliyeyi lâğvetmek istediğimiz ve hatta ele geçecek lider ve fertlerinin hayatlarının tehlikede kalacağı gibi kandırmalar ile herkesin canını, malını koruma kaygısına düşerek ciddiyetle savunmaya yemin ettirileceği ve cephane ihtiyacından daima söz edilmiş olmasına rağmen, külliyetli topçu ve piyadesi bulunduğu kabul edilmiş, kısacası bu varsayımlara göre en geniş ihtiyata riayet edilerek kesin tedbirler alınmıştır. Hiç kimse size açık ve samimi bir kardeşlik yapmadı. İşte ben böyle bir iyi duygu ile durumu özetledikten sonra, Büyük Millet Meclisinin teklifi uyarınca kardeşlerinizle beraber emin gördüğünüz şekil ve tertiple çekilmenizi hem şerefiniz ve hayatınız için, hem Kuvvei Seyyariye (Çerkez Etem Birliklerinin o zamanki adı) mensupları için en uygun sayıyorum. Bugün başka bir hal çaresi kalmamıştır. Kumanda ve siyasi mücadele hayatında sırası geldiğinde çekilmesini bilen adam memlekete az bir zamanda yeniden hizmet edecek ve fikirlerini gerçekleştirecek bir duruma girer. Fakat meşru bir surette çekilmemek için bir defa çarpışma talihini denemek gibi gayri meşru harekete sapılırsa, bunun sonunda şerefini ve hizmet imkânının korunması aynı ihtimalde kalmaz. **Ben vatan için burada ciddi teşebbüslere başlamakla beraber, bu telgrafları tamamen şifre ile vererek şimdilik mahrem surette, bir defa şifahen görüştüğüm zaman ne kadar açık bir surette fikrimi bildirdiysem bu defa da yazı ile aynı açıklılık ve samimiyetle gerçeği söylüyorum. Telgrafımın bir tertip ve pazarlık vesilesi sayılmaması gerekir ve alınan tertibatın gayri ciddi kabul buyurulması yanlış olur. Son selâm.**

Garp Cephesi Komutanı
İsmet

Bu son uyarmanın yapılmasından üç hafta kadar sonra Çerkez Etem, yenilgiye uğramış ve birkaç gün Sındırgı bölgesinde dağlarda dolaştıktan sonra, Yürükköyünde Yunanlılara sığınmıştır. Yunan makamları onu tedavi için Atinaya göndermişlerdir. Etem ve kardeşleri, Ankara İstiklâl Mahkemesi tarafından, gıyaben idama mahkûm olmuşlardır. Hain Etem 1921'in İnönü'nün son uyarmasına verdiği çok kabadayı cevabı da bilmekte fayda vardır.

ETEM'İN CEVABI

«Çerkez Etem'in Garp Cephesi Komutanı Albay İsmet'in sığınma hakkındaki yazısına verdiği karşılık» başlıklı ve «Harp Tarihi D. Arşiv No: 1/4282. Dosya No. 29» da aslı bulunan bu cevabı, bugünkü dille okuyalım:

Çerkez Etem
1921 modeli

Turhan Feyzioğlu
1967 modeli

1 — Şifreli telgrafnamenizi aldım, Mustafa Kemal Paşanın delâletiyle Büyük Millet Meclisinin af ve mağferetine çok teşekkür ettim.

Benim çektiğim telgraf ve telgraflar tamamiyle bir hakikattir. Büyük Millet Meclisinin böyle bir kararı varsa, hak ve hakikatten uzak bir nankörlüktür. Meclisin durumunu bilmem. Fakat Hükûmetin aleyhime tertip ettiği tuzaklara vakıf olduğum günden itibaren her türlü ihtiyata riayet ettim. Şimdiki meşgalem, olayları lehime olarak tarihe uydurmak için saldırmanızı bekleyeceğim. Sonra meşruluğunu iddia ettiğiniz durumunuz altüst olacak. Bana saldırtacağınız askerin sizin gibi nankör olacağına inanmıyorum, buna rağmen aksi hal de düşünülmüştür. Onlardan bir şey çıkmaz. Beni ve kuvvetlerimi ezebilecek, vurabilecek imkânınız varmış da, bu münasebetsizliklerin vukuundan önce Uşak için teklif ettiğim taarruzu niçin kabul etmediniz? Öyle ise hain, câni hep sen, hep siz.

2 — Buyuruyorsunuz ki, birbuçuk aydan beri sizlerde türlü türlü vesveseler uyandırıldıktan başka siyaseten de herkes sizden türlü türlü yararlanmaya yeltendi. A budala kardeş, vesveseyi meydana getiren siz değil misiniz? Vasıtanız Topçu Müfettişi Galip değil mi? Bu gibi hiç bir şeyi bilmezlikten gelerek konuşuyorsunuz.

Sizin ve benzerlerinizin çekememezliğine, kıskançlığına, şahsi ihtiraslarınıza şahıslar değil, memleketler feda ettiğinize ve edebileceğinize, bu kararlarınızdan başka ne gibi şahit ve ne gibi deliller aranabilir. Bu kadar muhteris olduğunu bildiğim sizlere karşı alacağım ve aldığım tertibatı çok görmemek lâzımdır. Fakat muhterisler tabiatiyle çok görür, çok göstermeye çalışır. İlâ maşallah siz de hiç kusur etmediniz. Hepimizden akıllı olduğunu söylediğiniz Reşit Bey değil midir ki, saflığı ile bu fırsatları verdi. Fakat ne yapayım kardeş. Yoksa bana kalsaydı ne Mustafa Kemal Meclis Reisi olurdu ve ne de sen şimdi benim idamıma ferman okuyabilirdin ve ne de Ankara Millet Meclisi koridorlarındaki muhtelif şekillerdeki silahlıları Mustafa Kemal'in diktatörlüğünü işaret edebilirlerdi.

3 — Bir de izzetinefisten bahsediyorsunuz. Koltuklarda, salonlarda bahsedilen izzetinefis kelimelerine kıymet vermeyiniz. Çünkü aslı yoktur. Büyük mücadelelere girişmiş kişilerde, hayat meselesi bahis konusu olmaz buyuruyorsunuz, bu tavsiyeyi bana söylemek liyakatında olduğunuzu ispat etmek için Uşak Cephesine buyurmanız lâzımdır. Ordunun kurşun atmıyacağını, iltihak edeceğini kabul edersem pek hata etmiş olmam. Çünkü ne onlar sizin gibi nankör, ne de benim isyanıma kanidirler. Kuvvetlerimizin 5 bin veya 10 bin olması, Mustafa Kemal'in daima Kuvvei Seyyare'yi bir iki yüz kişiden ibaret olduğunu iddia ve propagandasına karşıdır. Yoksa kuvvetimiz ister az, ister çok olsun; imanına sağlamlığına şahit, Çanakkaleden Sıvaslara kadar alayları kâh tekbir, kâh tehdit ile esir eden âsileri bastırmış ve yola getirmiş bir kuvvettir. İki gözünü sevdiğim biçareleri! Talim ve terbiye ile 93'ten beri kazandığınız en ufak bir muharebeyi gösterebilecek durumda olsanız, bu iddianıza o kadar şaşmıyacağım. Bize kimse kardeşlik yapmamış ve en açık bir samimi kardeşliği sizin yaptığınızı söylüyorsunuz. Teşekkür ederiz. Fakat inanılmasını müşkül görüyorum. Köprüyü geçinceye kadar eyvallah ediyorsunuz ama, bilmiyorsunuz ki köprünün binde birini geçmemişsinizdir.

Ah fesada alışmış vatanseverler! Biçare Millet Meclisi, sizin askerî sahte şöhretinizi müdrik değil. Binaenaleyh vatanseverlik hissim şu hitapta bulunmamı emrediyor. Bana karşı güven verici bir tutum alınız, aksi halde hakikat ve hak muvaffak olacaktır. Tarih bana az, size çok lânet edecektir. Baki ilk selâm...

Umum Kuvvei Seyyare K.
Etem

Millî Savunma stratejimiz değiştirilmelidir

Haydar TUNÇKANAT

Tabiî Senatör Haydar Tunçkanat, Senato'da Millî Birlik Grubu adına, Türkiye'mizin yanlış bir savunma stratejisi yüzünden nasıl tehlikeli bir durumda bulunduğunu aydınlatan dikkat çekici bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın önemli kısımlarını yayınlıyoruz:

Tabiî Senatör Haydar Tunçkanat

AMERİKAN ASKERÎ YARDIMI

Bütçede, Silâhlı Kuvvetlerin harp ihtiyacı için yatırım olarak sâdece 55 milyon lira ayrılabilmiştir. (Savunma Bütçesi, 4 milyar liradır).

İhtiyaçların Amerikan askerî yardımından ikili anlaşmalara göre karşılanacağı faraziyesine dayanılmıştır. Bunun sakıncaları artık bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmış bulunmaktadır. Çünkü, bu yardımlar, yardımı yapan devletin maksat ve niyetine bağlıdır. Önemli noksanlar, senelerden beri ne içten, ne de bu yardımdan sağlanamamaktadır.

Meselâ, bu yardımdan modern harp gemileri ve çıkarma gemileri alamayız. Çünkü Yunanistan ile aramızdaki kuvvet dengesi bizim lehimize bozulamaz. Tutum ve davranışlarımız, yardımı yapanın görüş ve çıkarlarına uymuyorsa, en kritik zamanlarda, yardım malzemesini keserek, uçaklarımızı hareketsiz ve birliklerimizi iş yapamaz hâle getirebilirler. Nihayet, ikili anlaşmalara göre, bize askerî yardım olarak verilen malzemeyi, kendi maksadına uymayan yerde kullandırtmaz. Daha da ileri giderek, başka kaynaklardan, meselâ Batı Almanya'dan bir anlaşmayla temin edilen askerî malzemenin sevkiyatını da durdurabilir. **En kötüsü, ben sana, mütecavize karşı koyabilmen için senelerden beri askerî yardım yapıyorum, sen de buna karşılık Amerika ülkesinin ve halkının atom silâhlarının tahribatından korunması için, kendi ülkenin deneme ve geciktirme sahası olarak kullanılmasını kabule mecbursun, diyebilir ve bu isteğini de zorla, Türkiyede mevcut üslerini kullanarak, emrivaki şeklinde bize kabul ettirebilir.** Bugün elimizde mevcut kısmen demode olmuş denizaltı ve muhtiplerin yarısı, Ödünç Verme ve Kiralama Kanunundan ikili anlaşmalara göre verilmiştir ki, bunları Amerika geri istediği anda, üzerindeki en küçük çizgiyi dahi tamir ederek vermek zorundayız. Diğer kuvvetlerde de durum bundan farklı değildir.

Bir başka mahzur da, **demode olduğu ve muharebe standartlarının altına düştüğü için hizmet dışı edilen silâh, teçhizat ve araçların yardım malzemesi olarak alınması, savunma bütçelerine altından kalkılmasına imkân olmayan ağır masraflar yüklemektedir.** Zaten bunu veren devlet, onların bakım ve onarım masraflarının fazla oluşundan onları saf dışı etmiş olduğuna göre o zengin milletlerin başaramadığını biz nasıl başaracağız? Bütçeden bu masraflar karşılanamadığı için de, büyük bir kısmı işe yaramaz ve işlemez halde götürüldükleri yerde kalacaklardır.

Biz bu yardımları almadan önce, mal karşılığı kendi harp gemilerimizi, uçaklarımızı ve silâhlarımızı satın alırdık. Bugün dostumuz, Amerika, buna dahi mâni olmaktadır.

YENİ AMERİKAN HARP STRATEJİSİ

A.B.D. ülkesinin de, nükleer başlıklı balistik füzelerin menzilleri içine girmesi, Sovyet Rusya'ya büyük bir ferahlık vermiş, Amerikalıları ise, eski harp stratjilerini (yani harbin ilk anında Rusya'ya karşı nükleer silâhları mümkün olan süratle bütün vasıtalarla, en fazla sayıda kullanılması şeklindeki stratejilerini) değiştirmeye sevketti. Hâlen ABD'nin benimsemiş olduğu **«Kademeli harp stratejisi»** adını verdikleri yeni starateji, Amerika'nın eski Kara Kuvvetleri Komutanı ve sonra Güney Vietnam'da Amerikan Elçisi ve Amerikan harp staratejisini uygulayan General Maxwell Taylor'un «Uncertain Trumpet» adlı kitabından tercüme ettiğimiz bir parçadan anlamaya çalışalım. Sayın General M. Taylor diyorlar ki: «Her iki tarafın da biribirini felce uğratacak ölçüde tahribat yapabileceği, sınırsız nükleer bir harp te, tarafların genel bir atom harbini kasten başlatmadan önce, gittikçe artan yüksek seviyede bir taktik yapacakların farzetmek akla uygundur. Gerçekte, eğer her iki blok da akıllı kimseler tarafından idare ediliyorsa, —ki bunu böyle farzetmek doğrudur — bu kimseler genel bir atom harbini yalnız ve ancak son bir hareket olarak başlatacaklardır. Genel bir harbe müncer olmadan büyük çapta askerî harekât olabilir. Çünkü, aynı şartlara göre, muhasamatı mahalli bırakmak, tarafların karşılıklı menfaati icabı olabilir. Benzer sebepler altında, şâyet kullanılmaları önlenmese dahi, a tom silâhlarının harbin genişlemesindeki neticelerinin önceden kestirilememesi korkusu ile, bu silâhların mahallî harplerde kullanılmalarının sınırlanması da muhtemeldir. Atom silâhlarının kullanılmalarının sınırlanması temayülü, muharebe sahasının asıl sebebi olan millet tarafından da desteklenebilir. Bu millet, muhtemelen, saldırıya mukavemet etmesi için, bizim kendisine askerî yardım yaptığımız bir dost olacaktır.»

Bundan şu sonuçları çıkarmak mümkündür:

Amerika, nükleer bir harbin kendisini felce uğratacağını bildiği için, böyle bir harbi azamî ölçüde mümkünse sonsuz olarak geciktirmek için her çareye başvuracaktır ve bunda kararlıdır. Washington - Moskova arasındaki kırmızı telefon hattı da bunun için kurulmuştur. Bu geciktirme hareketi şöyle yapılacaktır: Amerika ve Sovyet Rusya topraklarının dışında seçilecek ve ihtilâf konusu olacak bir ülkede evvelâ konvansiyonel silâhlarla harbedilecek (Güney Vietnam'da olduğu gibi), şâyet müzakerelerde bir anlaşmaya varılamazsa, bu ülkede taktik nükleer silâhlar kullanılacak. eğer bu da arzu edilen sonucu vermezse, müzakere ve anlaşma için ilk nükleer roketler, ikaz veya ihtar mahiyetinde atılabilecektir. **Bu harbin cereyan ettiği topraklar Amerika'nın mütecavize karşı koymak üzere askeri yardım yaptığı, üsler kurduğu dost bir memleketin toprakları olacaktır. Fransa'nın NATO'dan ayrılmasının başlıca sebeplerinden biri de muhtemelen budur. Amerika, kendi topraklarını ve halkını atom taarruzlarından korumak için kendinin dışında yardım yaptığı dost ülkeleri kurban etmeyi gözе almış görünüyor. Bu şartlar altında NATO nasıl çatırdamasın?**

Bu yeni ileri stratejiye göre, NATO devletlerinin kara ordularının mevcutları, eskisinin aksine arttırılacaktı. Bu karara süratle uyan Türkiye ve biraz da Yunanistan oldu. Başta hiç bir NATO üyesi devlet uymadı. Ya bütçe mülâhazası ile ya da mecburî askerlik kanunu olmadığı için taahhütlerini yerine getiremiyeceklerini bildirdiler. Bu değişikliğin içyüzünü bilenlerin Amerika'ya karşı güvenleri sarsıldı.

TÜRKİYEDEKİ AMERİKAN ÜSLERİ

Zaman zaman hükûmetin selâhiyetli ağızları, Türkiye'de üs yoktur, tesis vardır gibi gülünç tekzipler yapmaktadırlar. Bütün dünyanın bildiği ve Amerikan dergilerinin üzerinde sayfalarla yazılar yazdığı bu üslerin mevcudiyetini Türk Hükûmetinin saklamak istemesine bir mânâ vermek çok güç. Gerçek odur ki, Türkiye'de Amerikalılar tarafından kurulmuş ve onlar tarafından işletilen üsler ve tesisler vardır. Buralarda Türk kontrolu, sâdece şeklidir. İçeride cereyan edenlerden bizim haberimiz olmaz. Bunların böyle olduğunu öğrenmek için de biraz İngilizce bilmek ve Amerikan dergilerini takip etmek yeter. Meselâ, Amerika'nın Türkiye'de mevcut üslerinden biri olan Adana'daki İncirlik Hava Üssünden kalkan U—2 casus uçakları, Rusya'da düşürüldükten sonradır ki, ne iş yaptıklarını ve nereden kalktıklarını yine Amerikan dergilerinden öğrendik. O üssün ikili anlaşmasında, Türklerin oraya sâdece eğitim uçaklarını, eğitim maksadıyla getirebilecekleri kabul edilmiştir. Buna mukabil, Amerikan harp uçaklarının inişleri için her türlü serbestî tanınmıştır. Yine Lübnan'a müdahale için gelen Amerikan uçaklarından Türk yetkililerinin hiçbirinin haberi olmamıştır. Burada **Atış ve Bombardıman Okulu K.** adıyla bir Türk subayı vardır. Fakat Amerikalıların işine karışamaz, onların uçuş ve kule tesisleri ayrıdır. Tıpkı Amerikadaki bir Amerikan üssü gibidir. Aileleri yanlarındadır. Kendi okulları ve Telsiz Kanununun yasaklanmasına rağmen, yayın yapan radyoları vardır.

Bir de tesisten bahsedelim. Bunu da yine Amerikan dergilerinden öğreniyoruz. Diyarbakır'da Pirinclik mevkiinde Amerikalıların kurduğu Rusyadaki balistik füzeleri izleyen bir radar tesisi vardır. Burada ne olup bittiğini kimse bilmez. Ancak Genelkurmay Başkanının bu tesise girmesine müsaade edilmiştir. Elde edilen bilgiler, Türklere verilmez. Yine dergilerin yazdığına göre, Rusya'nın içindeki roket rampalarından atılan roketleri bundan daha iyi kontrol eden bir radar mevcut değil. **Amerika ile Rusya arasındaki bir harpte ilk hidrojen bombasının atılacağı hedeflerden biri Biz harbe girsek de, girmesek de bu böyle olacak. Tâ ki bu tesis Türkiye'den sökülüp atılsın.** Bu sözler karşısında Bakan, biz bu üsleri istediğimiz şekilde kontrol edebiliyoruz, diyebilir. Yalnız bizim bildiğimiz, yapılan anlaşmalar henüz tâdil edilmediğine göre, acaba bu özel müsaadeyi Amerikalılardan nasıl almışlardır? Bildirirlerse memnun oluruz.

Yakında ikili anlaşmaların tâdili için Türkiye ve Amerika bir masaya oturacaklardır. Millî güvenliğimizi, bağımsızlığımızı tehlikeye düşüren, adliyemizi, kanunlarımızı, gümrüğümüzü tammayan ve hükümranlığımızla bağdaşmasına imkân olmayan bu ikili anlaşmalara Hükûmet iyice hazırlanıp gitmelidir. Yoksa ikili anlaşmalara göre, kurulmuş olan üs ve tesislere tanınmış olan haklar, NATO savunma sisteminin bölünmez birer parçalarıdır düşüncesiyle, esasa hiç dokunmadan, zevahiri kurtarmak için bu müzakerelere gidiliyorsa, bu büyük bir hâtâ olur. Bu tesis ve üslerin NATO savunması ile direkt ilgisi yoktur. **NATO anlaşmasına göre kurulan üs ve tesislerin kontrolu tamamen Türklerin elindedir. İkili anlaşmalarla Türkiye'de kurulan üs ve tesislerin asıl gâyesi, A.B.D.'nin emniyet ve güvenliğidir. Bunun dışında onları hiç bir şey ilgilendirmez.**

AMERİKALI TÜMGENERAL EMRİNDE GENERALLERİMİZ

Şimdi şu sonuçlara varmak mümkündür:

1 — Amerika'nın askerî yardımdan bize vermiş olduğu malzeme ve silâhları, Amerika'nın rızası hilâfına kullanmamıza imkân yoktur. Bu ise, millî güvenliğimiz ve hükümranlık haklarımızla kabili telif değildir.

2 — Yine ikili anlaşmalarla Amerikalılara tanınan haklar ve verilen imtiyazlarla kurulan üsler, Türkiye'nin istemiyerek bir harbe sürüklenmesine her zaman sebep olabilir. Diğer taraftan, Amerika'nın benimsediği kademeli harp stratejisine göre, yardım alan devletlerin günün birinde Amerika'nın güvenliği uğruna feda edilmesi ihtimali de gözden ırak tutulmamalıdır.

3 — NATO Andlaşmasının, NATO üye devletlerinin aralarındaki anlaşmazlıkları barışçı yollarla çözmelerini öngören 1. maddesi, Kıbrıs anlaşmazlığında bütün gayretlerimize rağmen işletilemediği aksine, Kıbrıs'a çıkarmayı önlemek üzere karşımıza çıkarıldığı bir gerçektir.

4 — NATO Andlaşması üyelerinden birinin mâruz kalacağı tecavüz, bütün üyelere yapılmış kabul edilerek, mütecavize karşı otomatikman harekete geçileceğini bildiren 5. maddesini A.B.D.'nin bizim gibi anlamadığını, duruma, şartlara ve hattâ üyenin kimliğine göre farklı yorumladığı kendi ifadeleri ile sâbit olmuştur.

NATO'nun millî gururumuzla bağdaşmayan ve askerî haysiyetimizi yaralayan bir cephesi daha vardır. NATO'ya ilk girdiğimiz zaman, acemi politikacıların âleti olan bir kısım kumandanların da katılması ile, bütün Türk Silâhlı Kuvvetleri, NATO emrine verilmişti. NATO'ya üye devletler, NATO'ya kattıkları güç nisbetinde, Deniz, Hava ve Kara Kuvvetleri Kumandanlıklarını kendi uhdelerine almışlardır. İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, Almanlar ve hattâ Yunanlılar, kendi denizlerinde, karalarında ve havalarında kendi kuvvetlerinin harpte ve sulhte sevk ve idaresinden evvelâ kendi milletine, sonra da NATO'ya karşı sorumludurlar. Bizde ise sâdece Deniz Kuvvetleri Komutanı, Karadenizde Türk Kuvvetlerini Millî ve NATO Komutanı olarak sevk ve idare eder. **Hava Kuvvetleri ile Kara Kuvvetlerinin tümünün sevk ve idaresi, İzmir'deki NATO Karargâhının emrine verilmiş olup, Orgeneral rütbesindeki Ordu Komutanları, Amerikalı Tümgenerallerin emri altındadırlar.** Birinci Dünya Harbinde Alman olan bazı kumandanların Alman çıkarlarını korumak amacıyla, Türk ordularını nasıl kırdırdıklarını pek iyi biliyoruz. O halde Silâhlı Kuvvetlerimizin sevk ve idaresi niçin bizim elimizden alınarak daha küçük rütbedeki Amerikalı generallere verilmiş?

NATO'nun içinde kurulması için büyük gayretler sarfedilen **vurucu çevik kuvvetler** hususunda da Hükûmeti uyanık ve tedbirli olmaya dâvet ederiz. Bu bir milletin iç işlerine dolaylı değil de, direkt olarak müdahaleyi hedef tutan uzun vâdeli bir plânın ilk safhasını teşkil etmektedir. Millî kuvvetlerimiz elimizden alınmıştır, fakat ne de olsa kendi topraklarımız içerisindedir. Fakat bu çevik kuvvetlere katıldığımız takdirde, o birliklerin ne kumandası ve ne de sevküidaresi elimizde olmıyacağı gibi, bizim arzumuz dışında başka maksatlar için de harbe sevkedilebileceklerdir. NATO, müşterek atom gücü de bundan pek farklı değil. Kullanma yetkimiz olmayacak, fakat kullananın bütün sorumluluğunu peşinen kabul edeceğiz. Bunlar çıkar yol değil, yol yakınken kendimizi bu tertiplerden kurtaralım.

KENDİ SAVUNMA ÇIKMAZIMIZ!

Hâlen 4 milyara yaklaşan Millî Savunma Bütçesinin yüzde 88.37 sinin câri harcamalara, yani ordu personelinin yiyecek, giyecek, yolluk, tazminat, maaş ve ücretlerine gitmektedir. Gerçek yatırım olarak bina inşaatı dışında, sâdace 55 milyon lira gibi cüz'î bir miktar ayrılmıştır.

Bugünkü vergi ve vergi usul kanunları ile Millî Gelirden devletin alabildiği pay, bu açık bütçe ile ancak 19 milyar civarında olduğuna göre, Bütçenin yüzde 23'ü Millî Savunmaya verilmesine rağmen, bu çapta bir orduya yeterli olmaktan çok uzaktır.

Diğer taraftan kalkınmaya mecburuz, onun için de sanayileşmemiz lâzım, bu da yatırımlarla mümkün. Az gelişmiş ülkelerin kalkınmalarını önleyen önemli faktörlerden biri de besledikleri savunma ordularına, bütçelerinden büyük bir kısmı tahsis etmeleridir.

Şu halde yapılacak iş nedir? Kanaatimizce yapılacak ilk iş, Silâhlı kuvvetler mevcudunu ve tümen adetlerini indirmektir. Bu suretle câri harcamalardan yapılacak tasarrufla, Silâhlı Kuvvetler, senede asgarî 1 milyar lira ile harp sanayii yatırımlarına girişmelidir. Türkiyede, bir plâna göre, motör sanayii, araştırma ve elektronik cihazlar ile muhabere araç sanayii, gemi, uçak sanayii, araştırma ve geliştirme merkezleri kurulmalı. Mevcut harp sanayii fabrikaları da süratle geliştirilerek, Silâhlı Kuvvetlerin ihtiyaçları yurt içinden karşılanmalı.

Bu tesisler ticarî alana da imalâtı teşmil ederek yurt kalkınmasına katılmalıdır. Aksi takdirde bu Ordu, bu büyük standartlarla, dışarıdan gelecek yardıma bağlı, muharebe kabiliyetinden mahrum insan kalabalığından daha ileri gitmeyen bir topluluk olmaktan kurtulamaz. Yurt kalkınmasına hiçbir katkısı olmadığı gibi, bilâkis onu köstekler.

Belki Sayın Bakan, Raporda bahsedildiği şekilde, bizim NATO'ya karşı vecibelerimiz vardır; bu kadar tümeni ayakta tutmaya mecburuz, diyebilir. Bir bakıma doğrudur. Fakat taahhüdü yapan biz değil miyiz? Yabancı devletlerin esiri olmak istemiyorsak, sanayileşmeye mecburuz.

MİLLÎ GÜVENLİK KURULU GÖREVİNİ YAPMIYOR!

Bilindiği üzere 1949'da çıkarılan bir kanunla Millî Savunma Yüksek Kurulu teşkil edilmiştir.

Bu Kurul, 11 senelik süre içinde, Millî Savunma işlerimizi, değişen dünya şartları ve millî güvenliğimizin gerektirdiği yönde ele almamış, ordunun teçhiz, teşkil ve eğitimini değişen harp doktrinlerine göre ele alıp sonuçlandırmamıştır.

Millî Savunma ve güvenliğimizle yakından ilgili olan ikili anlaşmalar üzerine de bu Kurul eğilmemiş, sayıları 55'e varan anlaşmaların neler olduğu ve bunların her biri ile yabancılara ne gibi imtiyazlar verildiği dahi, Dışişleri ve Millî Savunma Bakanlıkları tarafından bilinmemekteydi. En gizli askerî sırlarımız yabancılara verilirken bu Kurul, vazifesi olduğu halde müdahale etmemiştir.

Şimdi Millî Güvenlik Kurulu vardır. Bu kurul, millî güvenliğimizle ilgili bütün konularda temel görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirmeye mecburdur. Bunu Anayasa emretmektedir. **Petrol boru hattının inşasında çalışan işçilerin müteahhitle alacak ve verecek yüzünden çıkan grevini, millî güvenliğimizle ilgilidir diye karar alarak durduran Millî Güvenlik Kurulu, acaba niçin çok daha önemli olan, Batman - İskenderun boru hattının askerî ve stratejik öneminin millî güvenliğimizle yakın ilgisi ortada dururken, bu hattın yabancıların eline geçmesi için sarfedilen çabalara set çekmez?** Bu husustaki temel görüşü nedir?

Tahminen bundan on sene önce, Emekli Orgeneral Sayın Fahrettin Altay, Harp Akademilerinde verdiği bir konferansta, «İngilizler, Irak'ta petrol olduğunu bildiklerinden Birinci Dünya Harbinde orayı elde etmek için büyük gayretler sarfettiler. O tarihlerde biz, henüz petrolün önemini ve faydasını bilmiyorduk. Yoksa orasını elde tutmak için her çareye başvururduk» demişlerdi. Kanaatimizce, aradan uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen, durumda pek fazla bir fark olmamıştır. Bugün hâlâ Millî Güvenlik ve kalkınmamız için çok önemli olan maden cevherlerimizin ve ürünlerimizin değerini anlamış değiliz. Millî güvenliğimizle, iktisadî kalkınmamızı, sanayileşmemizi bir türlü irtibatlandıramıyoruz. Ve modern sömürgeciliğin nasıl uygulandığını bilmiyoruz. Vereceğimiz iki örnek, meselelerimizi bütün açıklığıyla ortaya koyarak, sorumluları uyarmaya yetecektir kanısındayız.

ADANA'NIN PAMUĞU VE AMERİKA'NIN GÜVENLİĞİ

NATO devletleri, stratejik maddelerin Demirperde gerisi memleketlere satılmasının yasaklanabileceğini kabul etmişlerdir. Buraya kadar çok normal. Fakat biliyorsunuz ki, Türkiye'de Adana, İzmir bölgelerinde bol miktarda pamuk üretilir. Her sene pamuk istihsalimiz artmaktadır. Diğer taraftan, Amerika'da da bol miktarda pamuk yetişir. Fakat dünya pazarları belirlidir. Komünist ülkeler arasındaki parçalanmalar, onların Batı ülkeleriyle ticaret yapmalarını kolaylaştırmıştır. Ama biliyorsunuz ki, pamuktan barut yapılır. Şu halde pamuk bir stratejik maddedir ve Demirperde gerisi memleketlere satılması yasak edilmeli veya müsaadeye tâbi tutulmalıdır. Oradaki Türk delegesi, Türkiyenin pamuk üretimini bu kararın baltalayacağını ve pamuk müstahsilini zarara sokacağını düşünemiyor ve imzayı basıyor. Sonra ne oluyor? Aynı ittifakın içindeki başka bir devletin pamukları, o pazarlara dolambaçlı yollardan sürülürken bizimkiler elde kalıyor ve pamuk on para etmediği için, ertesi sene de pamuk üretimi düşüyor. Zarar eden kim, kazanan kim? Biz bu tertipleri önceden sezerek gerekli tedbirleri alacak durumda mıyız?

BORASİT TEKELİNİN ENTERNASYONAL GÜVENLİĞİ

Gelelim ikinci örneğe: Biliyorsunuz Türkiye'de zengin borasit madenleri yatakları vardır. Bu madenlerin dünyada ve Türkiye'de tekelini kurmuş olan şirket, Türkiye'deki yataklarını kapatmıştı. Daha sonra Türkiye'de, Türklerin ve Etibank'ın elindeki ocakların işletilerek dışarıya satıldığını görünce, bu firma, Amerika nezdinde teşebbüse geçerek, borasit madenini stratejik maddeler listesine aldırmaya muvaffak olarak, Türkiye'nin Avrupa ve Demirperde gerisine borasit ihracını önlemeye muvaffak olmuştur.

Diğer taraftan, kendi ellerinde mevcut, Güney Amerika'daki madenlerinden cevher çıkarıp rahatça satmaya devam etmişlerdi. Hikâye uzun, fakat ben onları atlayıp asıl bugün için önemli olan noktaya geliyorum. Bugün borasit madeni, sun'î gübrede ziraî mücadelede, kimya sanayiinde boya, deterjan, izole seramik sanayilerinde kullanılmakta olup dünya istihlâki her sene yüzde 10 artmaktadır. Ayrıca, bu madenin bugün yalnız bizde bol miktarda bulunan kolamanit cinsi, hiç tasfiye edilmeden doğrudan doğruya cam elyaf (fiber glass) sanayiinde kullanılmaktadır. Biz cevheri dışarıya satıyoruz, fakat ne işe yaradığını araştırmak zahmetine girmiyoruz. Dahası var. Diyarbakır'da, Amerika'lıların ikili anlaşmalarına göre kurdukları füze izleme radarları ve diğer hassas cihazlar, ilk atılan sputniklerin bor elemanlı yakıt kullandıklarını spektroskopi ile meydana çıkarıyorlar, tabiî bundan bizim haberimiz yok. Hemen araştırmalara başlanıyor. Bugün artık, bor'un hidrojenle olan bileşiminden gayet hafif fakat kalori kıymeti çok yüksek olan bir katı yakıt verdiği anlaşılmıştır. Yalnız bunun elde edilmesi, bugün pahalı oluyor. Bu askerî alanda kullanılması için bir mahzur teşkil etmez. Fakat, yarın bol ve ucuz olarak elde edilmeye başlanırsa, bu yakıt ticarî alanda geniş çapta kullanılacaktır.. Bu gerçekler karşısında, şimdi yine eski şirket ortaya çıkıp Yabancı Sermaye Kanunundan ve daha sonra da Maden Kanunundan faydalanarak hemen faaliyete geçiyor ve bugün halkın elinde bulunan arama ve bulma ruhsatlarını ucuz fiyatlarla alıp 110 milyon ton değerindeki cevheri ihtiva eden sahaları kapatmak üzere Maden Dairesine başvuruyor. «Senede 3 bin ton satamazsınız, Türkiye'de borasit yoktur» deyip, sonra da bizim satışımızı önlemek için bu madeni stratejik maddeler listesine aldıran yabancı şirket, şimdi tekrar Türkiye'ye gelip 110 milyon ton bor maden cevherini ihtiva eden yatakları ele geçirmek teşebbüsüne geçiyor.

YARDIM KONSORSİYUMUNUN İÇYÜZÜ

İmtiyazları ele geçirsinler, gerisi çok kolay. Çünkü sefirlerin ve Konsorsiyumun baskısı başlar. Bunlar bize para vermek ve yardım için pazarlık konusu olarak öne sürülür. Konsorsiyuma giden Maliye Bakanı da, her şeyden habersiz, birkaç milyon dolar karşılığı, bu imtiyazların verilmesine âlet olur. Bugün Konsorsiyumda müşavir olarak çalışan Mr. Wilkinson, borasit şirketinin hissedarlarındandır. Yine Konsorsiyumda müşavir olarak bulunan Monsieur Zumbiehl, Etibank'ın Ferrokrom ortağı Pechiney firmasının memurudur.

Peki onlar kendi çıkarlarını böyle korurlarken, biz ne yapıyoruz? Başımıza geleceklerden habersiz olarak, memleketin zengin kaynaklarını birbiri ardından elden çıkarmaya devam ediyoruz. Başbakan Süleyman Demirel, «bu memleketin bir çakıl taşının dahi, yabancılara verilmesine taraftar olmadığını söylüyor. Ama satışta devam ediyor. Bu bakımdan Millî Güvenlik Kurulu üyelerini ikaz ediyoruz. Millî güvenliğimiz ve kalkınmamızla çok yakından ilgili olan bu konularda temel görüşlerinizi bildirmeye sizi Anayasanın 111. maddesi mecbur ediyor. Bundan kurtulmaya imkân yoktur. Cumhurbaşkanı yeni Anayasamızda sorumsuz değildir. En azından Millî Güvenlik Kurulu Başkanı olarak, büyük sorumluluk ve görevleri vardır. Bu görevlerin titizlikle yapılmasını istemek, en tabiî hakkımızdır.

BİR OTUZ HAZİRAN GECESİ

- Muktedir liderlere sunulur -

Hitler, muhaliflerini SS'lere temizletiyor — «Siz General von Schleicher misiniz, dediler, General evet, dedi. İşte hemen o anda ateş etmeye başladılar» — Yanlışlıkla öldürülen müzik tenkitçisi - Hindenburg'un Hitler'e telgrafı

«30 Haziran 1934 günü SS le- eski Başbakan ve Millî Savunma Bakanı General Von Schleicher'in Berlin'deki villâsının kapısını çaldılar. Onu ve karısını orada kurşunladılar» Schleicher'in yakın arkadaşı General Von Bredow gene o günün akşamında aynı âkıbete uğradı. Gregor Strasser Cumartesi akşamı Berlin'deki evinde yakalandı ve birkaç saat sonra Prinz Albrecht caddesindeki Gestapo hapishanesinde öldürüldü.

Başbakan Yardımcısı Von Papen'in şansı vardı. Ona bir şey olmadı. Ama bürosu SS'ler tarafından basıldı. Basın Müşaviri Von Bose yazı masasının başında öldürüldü. Yardımcılarından Edgar Jung birkaç gün önce Gestapo tarafından yakalanmıştı. O da hapishanede öldürüldü. Başka bir yardımcısı, Katolik Hareketi Lideri Erich Klausener, Ulaştırma Bakanlığındaki bürosunda öldürüldü. Çalışma arkadaşlarından geri kalanlar da -aralarında özel sekreteri Barones Stotzingen olduğu halde- toplama kampına sürüldüler...

..1923 teki birahane darbesini bastıran ve sonradan politikadan çekilmiş olan Güstav Von Kahrs'ın cesedi Dachau'da bulundu. Hitler onu da unutmamış ve affetmemişti. Bir zamanlar «Mein Kampf'ın yazılışına yardım etmiş, fakat sonradan Geli Raubal'in intiharının sebepleri hakkında fazla lâf etmiş olan Bernhardt Stempfle de, kalbine üç el ateş edilmiş ve boynu kırılmış olarak Münih civarındaki Harlaching Ormanında bulundu.

Cinayetlerden birini bilhassa zikretmek lâzımdır: 30 Haziran akşamı saat 19.20 de Münchener Neueste Nachrichten gazetesinin büyük müzik tenkitçisi Dr. Willi Schmidt evinde çello çalıyor, karısı da akşam yemeğini hazırlıyordu. Dokuz, sekiz ve iki yaşlarındaki çocukları oturma odasında oynuyorlardı. Bu sırada kapı çalındı. Dört-beş kişilik bir SS grubu içeriye girdi. Hiçbir şey söylemeden Dr. Schmidt'i alıp götürdüler. Dört gün sonra Dr. Schmidt'in ölüsü bir tabut için de eve getirildi. Gestapo tabutun hiçbir şekilde açılmamasını emretti. SS'ler, hayatında politikaya hiç karışmamış olan Dr. Willi Schmidt'i Münih'li bir SA lideri olan başka bir Willi Schmidt'le karıştırmışlardı. Aranan Willi Schmidt ise daha önce bir başka SS grubu tarafından öldürülmüştü...

..30 Hazirandaki kanlı hâdiselerde kaç kişinin öldürüldüğü hiçbir zaman tam olarak tespit edilememiştir. Hitler 13 Temmuzdaki Reichstag konuşmasında 61 kişinin kendi emriyle öldürüldüğünü, 13 kişinin mukavemet ederken öldüğünü, 3 kişinin de intihar ettiğini bildirmiştir. Yani toplam olarak 77 kişi. Sonradan Paris'te mülteciler tarafından yayınlanan Beyaz Kitapta 30 Haziranda ölenlerin sayısının 401 olduğu bildirilmekte, fakat bunlardan 116 sının ismi verilmektedir. 1957 Mayısında Münih'te bu konuda açılan dâvada ise ölenlerin 1000 kişiden fazla olduğu ileri sürülmüştür.

30 Haziran 1934 te Alman Şansölyesi Hitler'in siyasî rakiplerini, bir âni darbeyle nasıl ortadan kaldırdığını, Amerikalı gazeteci William Shirer «Üçüncü Reich'ın Yükselişi ve Batışı» adlı eserinde böyle anlatır.

Hitler, 13 Temmuz 1934 de, Alman Meclisinde yaptığı konuşmada «devletin güvenliğini korumak için» plânlı bir darbeyle «temizlediği» şahısları dört gruba ayırmıştır:

1 — Siyasî ve iktisadî komünizmin havarileri.

2 — Siyasî hayatın dışında kalmayı bir türlü hazmedemiyen eski politikacılar.

3 — Yeni ihtilaller peşinde koşan yıkıcı unsurlar.

4 — Şahsî ve siyasî dedikodularla memleketin huzurunu bozan dedikoducular.

Hitler'in sözlerine göre, bu gruplara giren şahıslar, faaliyetleriyle millî birliği, millî huzuru bozuyorlar, memleketin bünyesinde tahripkâr tesirler de yaratıyorlardı. Üstelik bunlardan SA mensubu olan bir kısmının bir ihtilâl hazırlığı içinde oldukları tespit edilmişti. Hitler bu «ihtilâl hazırlığı» nın -kimseyi fazla inandırmıyan- hikâyesini uzun uzun anlattı ve şunları söyledi:

«Baş suçluların öldürülmesine ben emir verdim. Çıbanın sonuna kadar deşilmesine ve tevkiflerine karşı koymak isteyenlerin de derhal temizlenmesine ben emir verdim. Alman milletinin bilmesi lâzım ki, kimse onun mevcudiyetine kastedemiyecek ve edenler olursa bunlar mutlaka cezalandırılacaklardır. Ve bu cezalandırmada, rütbelere ve mevkilere aldırış edilmiyecektir. Hiç bir milletin ve hiçbir hükûmetin, bu çeşit zararlı kişilerin ortaya çıkmasında günahı yoktur. Ama her milletin vazifesi bunların kökünü kazımaktır.»

Bu «zararlı kişiler» in suçları da, Hitler'in şöylediğine göre hayli ağırdı. Meselâ, Schleicher ile «ihtilâl hazırlığı» nın elebaşısı olarak ilân edilen Röhm, Fransız Büyükelçisi François Poncet'yle bir görüşme yapmışlardı Gerçi Hitler bu görüşmede hangi konuların ele alındığını ispat edecek durumda değildi ama, ona göre sorumluluk taşıyan herhangi bir Almanın bir yabancı diplomatla, kendi haberi olmaksısızın konuşması, başlıbaşına bir suçtu. Hitler bu husustaki prensibini şöyle açıkladı:

«Eğer Almanya'da üç hain bir yabancı diplomatla buluşurlar ve bunu benden gizlerlerse, bu diplomatla konuştukları havaların durumu, yahut eski para kolleksiyonları üzerine olsa bile, ben onları öldürtürüm.»

Bu konuşmasından sonra Alman Meclisi, Hitler'e **«Bu azimkâr hareketiyle memleketi iç savaştan ve anarşiden kurtardığı için şükranlarını arzeden»** bir karar aldı.

Hitler'e -hem de hâdiselerden hemen sonra- teşekkürleri ni iletenlerden biri de Devlet Başkanı Mereşal Paul Von Hindenburg'du. Etrafındakilerin elinde oyuncak olan yaşlı Başkan, Şansölyesine 2 Temmuz günü şu telgrafı gönderdi:

«Bana gelen raporlardan, sizin, azimkâr bir hamleyle ve cesurane bir şekilde şahsınızı ortaya koyarak, vatana ihanet mahiyetindeki hareketleri ezmiş bulunduğunuzu öğrendim. Bu hareketinizle Alman milletini büyük bir tehlikeden kurtardınız. Size bunun için derin teşekkürlerimi ve samimî takdirlerimi ifade ederim.»

Bu telgraftan sonra, tek maddelik bir kanun çıkararak, «milleti tehlikeden kurtarma hareketi» ni meşrûlaştırmak büsbütün kolaylaştı. 3 Temmuz 1934 tarihli bu kanunun metni şudur:

Devletin Meşru Müdafaa Tedbirleri Hakkında Kanun
Tek Madde

Vatana ihanet mahiyetindeki tecavüzlerin önlenmesi için 30 Haziran, 1 Temmuz ve 2 Temmuz günlerinde alınan tedbirler, devletin meşrû müdafaa tedbirleri olarak hukuka uygundur.»

Mareşal Von Hindenburg Hitler'e meşhur telgrafını çektiğinden tam bir ay sonra 2 Ağustos 1934'te ölecek ve Hitler onun yerine Devlet Başkanlığını ilân edecektir.

Sonrası da malûm.

Aşçı Kadının ifadesi

Von Schleicher'in öldürülmesiyle ilgili olarak, evdeki aşçı kadının Potsdam Mahkemesi Savcısına verdiği ifadenin zaptı:

Potsdam Mahkemesi
30 Haziran 1934

Doğu Prusya - Krimitten - 1/5/1881 doğumlu Bayan Marie Güntel geldi.

Olay Hakkında:

1929'un Mayısından beri General von Schleicher'in aşçısıyım. Bugün öğle zamanı saat yarım sıralarında pencereden caddeye bakarken iki bey gördüm. Pencereden ne aradıklarını sordum. General von Schleicher'i görmek istediklerini söylediler. Düğmeye basarak bahçe kapısını açtım. Beyler bahçeye girdiler. Sonra da villânın kapısını çaldılar. Kapıyı açtım. Beylerden biri General von Schleicher'in evde olup olmadığını sordu. Gezmeğe gittiğini söyledim. Sert bir şekilde kendisini General von Schleicher'e götürmemi söyledi ve bana dört köşeli bir marka gösterdi. Bunun ne olduğuna dikkat edemedim. Ama beni durmadan zorluyordu. «Doğruyu söyleyin, yoksa tehlikedesiniz» gibi bir şeyler söyledi. O zaman dedim ki, «Bir bakayım» dedim. İçeriye Generalin çalışma odasına girdim. Bey de arkamdan geliyordu. Odaya girince arkamda durdu ve yazı masasında çalışan Gen. von Schleicher'in neral von Schleicher misiniz?» diye. General bu sual üzerine oturduğu koltuktan beye doğru döndü ve «Evet» dedi. İşte hemen bu anda ateş etmeye başladılar Daha sonra ne olduğunu bilmiyorum. Çünkü korkudan hemen odadan kaçtım. Kendimi kaybetmiştim. Odadan geçip bahçeye çıktım... General von Schleicherin odasında karısı da radyonun başındaydı. Odaya girince onun ölüsünü de Generalle birlikte yerde buldum.

Faili tarif edemem. Çünkü çok heyecanlıydım. Onunla karşılaştırılsam bile kendisini tanıyamam.»

Bu ifade 3 Temmuz tarihli kanun çıkınca lüzumsuz hale gelmiş ve dosya kapatılmıştır.

Johnson'u yalanlayan röportajlar

Amerikan Hükûmeti, önce Hanoi'de sivil halkın bombalandığını yalanladı. Ama aşağıda okuyacağınız Salisbury'nin röportajları da Amerikan Hükûmetini yalanladı. Johnson yönetimi, yalan söylediğini kabullenmek zorunda kaldı! Böylece büyük önem kazanan röportajları, Türk kamu oyuna duyuruyoruz:

Selma Ashworth

Amerikan bombardımanlarının Kuzey Vietnam'da şehir, kasaba ve köylerde sivil halk arasında yaptığı zararlar, son haftalarda gerek Amerikan, gerekse Avrupa basınında şiddetli tepkiler uyandırmaktadır.

26 Aralık gecesi, Amerikan radyo istasyonlarından biri, haberleri verirken, «Vietnam'daki bombardımanların normale avdet ettiğini» söyledi. Daha fazla teferruata girişmedi. Fakat, bunun ne demek olduğunu herkes anlamıştı.

Aşağıda çevirisini aynen vereceğim, Mr. Harrison Salisbury'nin röportajından sonra, Amerikan Savunma Bakanlığı sivil halkın yaşadığı mıntıkalarda bombaların düştüğünü ve bu yüzden zararların büyük olduğunu kabul etmek zorunda kaldı. Özür olarak da «Kuzey Vietnam'lıların mahsus askerî toplulukları, sivil halkın arasına soktuklarını ileri sürdü.

New York - Times'in yayın müdürlerinden olan Mr. Harrison Salisbury, 23 Aralık Cuma günü, Cambodia'da Pnom Penh'den İnternationale Control Commission'unun bir uçağı ile Hanoi'a gelmiştir. Pasaportu, Washington tarafından Kuzey Vietnam'a gitmesi için verilmiştir ve Hanoi'da kendisine giriş vizesi tanımıştır.

Mr. H. Salisbury'nin 27 ve 28 Aralıkta yazdığı yazısı:

28 ve 29 Aralık tarihli «The Times» gazetesinde çıkmıştır.

«Hanoi, Kuzey Vietnam, Aralık 27.

Dün öğleden sonra saat 2.35 ten az evvel, uzaktan gelen boğuk bir uğultu işittik. Eski Fransız otelinin, üç metreden yüksek pencereleri sallandı ve ağır gri perdeleri aralandı. Hemen arkasından çok şiddetli bir gümbürtü daha duyduk. Gene pencereler sallandı, perdeler aralandı. Az sonra, bunları bir üçüncü gümbürtü takip etti. Alârm düdükleri çaldı, müşteriler odalarından fırlayıp mermer merdivenlerden hızla aşağıya indiler ve tropik Noel ağacının bulunduğu uzun salondan. dünyanın her tarafından gelmiş likörleri, Moskova'nın Stolichnaya Votkası, Peking'in pirinç şarabı, Londra'nın Gordon Gin'i ile meşhur barından geçip, avludaki beton sığınaklara koşuşurlarken, otelin savunma personeli metal şapkalarını ve tüfeklerini hazırlıyorlardı.

«Müşterilerin sığınaklara indiği sırada, siyah saten etekli, beyaz blûzlu, ufak tefek garson kızlar, otelin üzerinden, alçaktan uçacak uçaklara ateş açmak üzereydiler.

«Talihin garip bir cilvesi olacak ki, sığınağın içinde Amerikalılar çoğunluğu teşkil ediyorlardı. Benden başka, bir Amerikan barış delegasyonunun dört üyesi vardı. Sığınaktaki diğer yabancılar, Sovyet Ajansı Tass'ın ikinci müdürü, İtalyan Komünist gazetesi Unita'nın muhabiri, bir Sovyet delegasyonu, iki Kûbalı, ve bir Doğu Almanya'lıydı. Çinlilere rastlamadım.

«Ecnebiler, bombardımanlardan heyecanla bahsediyorlardı. Fakat Vietnamlılar bu konuşmalara katılmadılar. Hava sirenleri ve bombardımanlar onlar için ne yenilikti, ne de heyecan vericiydi. Ciddî, ölüm kalım dâvâsıydı.

«Eli silâhlı, güzel garson kızlar bu ciddî dâvanın bir parçasıdır. Hiç şüphe yok ki, tüfek ateşi ile düşürülen Amerikan uçaklarının adedi pek az. Ama, uçaksavar bataryalarını ve «Sam füze» lerini desteklemek için, halk her türlü silâhı kullanmasını öğrenmiştir.

«Dünkü alârm sadece altı veya yedi dakika sürdü. Kuzey Vietnam makamları, pilotsuz Amerikan keşif uçağının gözükmesiyle sirenlerin öttürüldüğünü söylediler. İşittiğimiz çok şiddetli üç gümbürtü, herhalde «Sam füzeleri» nin ateşiydi. Ayni çeşit robot uçak, Noel günü, ayni saatte sirenlerin çalmasına sebebiyet vermiştir.

«Bugün yabancı basın mensupları, Noel günü düşürülen robot uçağın bulunduğu yeri gezmeye dâvet edildi. Yaprak ve yeşilliklerle kamufle edilmiş yarım düzine araba ile yola çıktık. Hanoi'nin dışında, kamufle edilmemiş tek bir araba veya kamyona rastlamaya imkân yok. Ve şehir içindeki otomobillerin çoğu da devamlı olarak kamufle edilmiş vaziyette. Hasır veya metal şapkalarında yaprak ve yeşillik taşıyan pek çok insan var.

«Paul - Doumer köprüsünü geçip Kuzey - Doğu istikametinde yola devam ettik. 14 Aralıkta Amerikan hava akınında atılan bombalar, köprüye dokunmamış bile, fakat Heankiem, Gialem ve Yenvein gibi sivil halkın oturduğu yerlere zarar vermiştir.

«Amerikan askerî bildirisi, Yenvein'de demiryolunun bombalandığını bildirmektedir. Gerçi bazı bombalar demiryoluna düşmüştür, ama demiryolu halkın yaşadığı mahallenin içinden geçmektedir ve bir evin peşi sıra diğeri gümbür gümbür yıkılmıştır. Kuzey Vietnam'lıların iyi organize edilmiş tamir grupları, Amerika'lıların bozmak istediği demiryolunu kısa zamanda normal işler hâle sokmuştur.

«Resmî kaynaklara göre, Amerika'lıların Noel günü tahrip edilen robot uçağı, şehrin 12—13 mil kuzey doğusuna, Hanoi'yi Çin'e bağlayan demiryolunun yakınlarına düşmüştür. Amaç herhalde demiryolunun ve üzerindeki faaliyetin fotoğrafını almaktı.

«Sivil halkın yaşadığı yerler yıkıldığı halde, ahali arasında ölüm adedinin düşük olması, Kuzey Vietnam'lıların hava hücumlarını büyük bir ciddiyetle ele almış olmalarından ileri gelmektedir. Bunun sırlarından biri, komünistlerin keşfettiği tek insanın girebileceği beton delik şeklindeki sığınaklardır. Bu sığınaklara, ana yollar boyunca ve tekmil şehirlerin sokaklarında rastlanıyor. Daha binlercesi de inşa halindedir. Geçen gün, sabahın beşinde, bir Kuzey Vietnamlı, tek başına bu sığınaklardan birini kazmakla meşguldü. Elle kazılıyor, kanalizasyon borusuna benziyen bir şekli var. Birkaç santimetre kalınlığındaki beton örtüleriyle, bomba tam üzerine düşmediği takdirde, çok emin sığınak oluyorlar.

VİETNAM POLİTİKASI...

«Ölü adedini ve tahribini azaltan faktörlerden biri de, komünistlerin dağıtılabilecek her şeyi, şehrin dışına çıkartıp, dağıtmalarıdır. Kırlar ve tarlalar gıda maddeleri ve üst baş deposu haline gelmiş. Ayni şeyi insanlar için de söyliyebiliriz.

«13—14 Aralıkta, Hanoi üzerine yapılan hava hücumu hakkındaki Amerikan bildirisi. uçakların amacının, Vandien'deki kamyon parkını bombalamak olduğunu bildirmiştir. Vandien. 1 numaralı Millî yol üzerinde (Hanoi'dan Saigon'a giden eski ana yol) ve Hanoi'nin güneyindedir. İdarî bakımdan Hanoi'a bağlı değildir, fakat şehir olarak sivli halkın yaşadığı mıntıkaların bir devamıdır. Amerikan Askerî haritaları, bu kamyon parkını, 1 Numaralı Millî yolun doğusunda gösteriyor. Aslında ise o mıntıka evlerle doludur. Bombalar, Millî yolun dörtte bir mil doğusundaki kısmı tamamen tahrip etmiştir. Yalnız bombaların verdiği zararlar burada bitmiyor. Millî yolun her iki tarafında bir mil mesafedeki evler ve Vietnam - Polonya dostluk mektebi de yerle bir olmuştur.

«Yaptığım araştırma ve gezilerden şu sonuca vardım: Ya Amerikan bombaları her türlü kesinlikten mahrumdur, yahut ta bile bile, nereye düşeceğine boş verilmektedir. Bu bombardımanlar, askerî mıntıkalara zarar vereceğine, daha çok sivil halkı öldürmektedir.

«Şayet bu bombardımanlarla, sivil halka ve Komünistlere göz dağı verilmek isteniyorsa, Amerikalılar onları korkutmaktan çok uzaktır. Bilâkis birçok kimselerle yaptığım konuşmalardan morellerinin yükseldiğine kanaat getirdim

«Buna benzer bir durum, İkinci Dünya Savaşında, Londra'nın bombardıman edilmesi ile olmuştu. Hava bombardımanları, Londra halkının dayanma azimlerini arttırdı ve ıstırap çekenleri birbirine yaklaştırdı.

«Hanoi, Kuzey Vietnam, Aralık 28.

«Resmî makamlar burada, savaştan sonra inşa edilecek hükûmet merkezinin tekmil plânlarının hazır olduğunu söylüyorlar. Yeni kurulacak merkezin yeri Hanoi'ya yakın seçilmiştir. Bu, Kuzey Vietnam'ın nasıl beklenmedik olayları karşılamaya hazırlandığını gösteriyor. Hanoi'un tamamen yıkılabileceğini göze aldıklarına delâlet eder.

«Başkan Ho Chi Minh, Kuzey Vietnam'lılara, Hanoi'un, Haiphong'un ve daha başak şehir ve kasabalarının tahribini sineye çekmeleri gerektiğini söylemiştir. Hattâ Hanoi, savaştan sonra ayakta kalsa bile, yeni merkez inşa edilecektir. Zira bugünkü şehir, yirmi yıldır süren savaşların sonucu pek perişandır.

«Diğer Komünist merkezlerinden farklı olarak, Hanoi'da muazzam hükûmet binaları, büyük spor sarayları, şaşaalı opera salonları yok. Fransızların yapmış olduğu Opera binası, hâlâ buranın en geniş toplantı yeri. Ve hava hücumları yüzünden opera kapalıdır.

«Kuzey Vietnam'da para sadece fabrika ve endüstriye yatırılmaktadır. Dükkânlar sabah erken ve akşam üstü birkaç saat açık. Herkes bisiklete biniyor. Akşam, sokaklarda bisikletten geçmeye imkân yok.

«Halkın büyük bir yüzdesi, şehir dışına çıkarılmış, ama bu yüzdeyi kesin olarak bilmıyorum. Resmî kayıtlara göre Hanoi nüfusunun üçte biri kırlardadır. Müesseseler de şehir dışına taşınmış. Teknik Üniversitenin fakültelerinin çoğu Hanoi'un dışarısında. Güzel Sanatlâr Müzesinin kıymetli eserleri mağaralarda saklanmıştır.

«Xuandinh'de gezdiğim bir mektepte 701 talebeden 300'ü Hanoi'den gelmeydi. Bunların aileleri Hanoi'de devlet memuru veya işçiydi. Hava akınlarına karşı alınan tedbirlerin ciddiyetini, bu mektebi gezerken bir kere daha gördük. Her sınıf bir başka evde. Mektep, tekmil köyün içine dağıtılmış. Sınıflar arasındaki mesafe en aşağı 150 yarda. Sınıflarda, her talebenin sırasının altında, tilki yuvası gibi birer sığınak kazılmış. Alârm düdükleri çaldığı vakit, talebeler saniyenin onda biri bir zamanda, oturdukları sıralardan derhal altlarındaki tilki yuvası sığınaklara kaymaktadırlar. Sınıfların duvarları kil ve topraktan yapılmış. Bir sınıftan diğerine giden yolların iki yanında siperler ve beton sığınaklar hazırlanmış.

«Çocuklar, birbuçuk santim kalınlığında hasır örgü şapkalar giyiyorlar. Bu şapkalar, bombaların ufak parçalarına karşı başı iyi koruyormuş. Mektep kitaplarıyla beraber, ilk yardım kutularını da taşımaları şart.

«Şimdiye kadar gönderdiğim haberler, Kuzey Vietnam makamları tarafından okundu, fakat hiçbir noktası değiştirilmedi, ve sansür edilmedi. Pek çok fotoğraf çektim, onları da göndermeden evvel makamlara göstermem gerekti. o kadar.

«Ölü adedini Kuzey Vietnam'ın verdiği rakkamlardan öğrenebiliyoruz. Ama tahrip ve zararın dehşetini gözlerimiz görüyor. Hiç şüphe yok ki Hanoi ahalisinin dağıtılması ve birçok müesseselerin dışarı taşınması Kuzey Vietnam ekonomisini ve halkını sarstı. Malzeme problemini kolaylaştırmak için. gıda ve üst baş dağıtımı kontrolü şimdi Hanoi tarafından değil, fakat vilâyetlerin idarî makamları tarafından yapılıyor. Bu aynı zamanda Hanoi ve Haiphong bombardımanlarında depoların tahrip olmasını önlüyor. Her ne kadar arada sırada gıda maddeleri darlığı olmuşsa da, fiyatlardaki artış çok azdır.»

Mr. Harrison Salisbury'nin Hanoi röportajları, durumun ne kadar Amerika'lılar tarafından çıkmaza sokulduğunu gösteriyor. Öyle anlaşılıyor ki **Pentagon** nihai zafer elde edilinceye kadar. kadın. çocuk demeden öldürmeye devam edecek.

Erdoğan Başar, işçi sınıfının marksist açıdan farklı aşamalardaki r o l ü n ü inceliyor :

İşçi Sınıfı, Demokratik Devrim ve Antiemperyalist Mücadele

Erdoğan Başar

III. — EMPERYALİZM VE İŞÇİ SINIFI YÖNETİMİ DÖNEMİNDE MİLLÎ KURTULUŞ HAREKETLERİ :

1917'den sonra ortaya çıkan yeni şartların ışığında millî meselenin teorik özü daha da geliştirildi; millî hareket, burjuvazinın egemen olduğu bir hareket iken sanayı proletaryasının gelişmiş bulunduğu sömürge - yarı sömürge ülkelerde işçi sınıfının ve köylülerin önderlik ettiği devrimci bir hareket haline geldi. Şu halde millî meselenin çözümü, antiemperyalist mücadeleden ve milletlerin, kapıtalizmin kudretinden kurtulmasından ayırd edilemez. Millî kurtuluş mücadelesı işçi sınıfı tarafından, köylülerle müttefik olarak yönetilmelidir. Bu mücadele, o milletin emperyalizmle ışbirliği yapan burjuvazı kesimlerinin yâni hainlerin tecrit edilerek yalnız bırakılmasını gerektirir.

Sömürge ve yarı - sömürge ülkelerde, **zafere ulaşan bir millî devrim olmadıkça emperyalizmden kurtuluş mümkün değildir.** Bu millî devrimde işçi sınıfı, bütün halkın önderliğini alır ve burjuvazinin emperyalizmle uzlaşan kesimlerini tecrit edip yalnız bırakır.

Yâni bu dönemde de tutum şöyle özetlenebilir:

1. Millî özellikler incelenip hesaba katılmalıdır:

2. Devrimin her aşamasında mümkün olan bütün müttefikler kazanılmalıdır.

3. Yığınları yönetmek ve onlara her aşamada kendi tecrübelerinden ders almalarını sağlamak için, şiarlar, her aşamada, değişen her duruma uydurulmalıdır.

Bu dönemde millî devrim anlayışında önemli bir değişiklik meydana gelmiştir.

Millî devrim, eski tipte bir burjuva - demokratik devrim olmadığı gibi, ploleter sosyalist bir devrim de değildir. Millî devrim emperyalizme ve emperyalizmin yurt içinde besleyip ayakta tuttuğu derebeylik kalıntılarına karşı yöneltilen yeni tipte bir burjuva - demokratik devrimdir.

Burjuvazinin bir kesimi emperyalizmin safına geçer ve devrime karşı çıkarken, devrimin esas güdücü ve hareket ettirici kuvvetleri **işçi sınıfı, köylü ve küçük burjuvazi**'dir ve bu devrimi işçi sınıfı yönetir. Bu devrimin amacı, yabancı emperyalizmin ve yurt içi derebeyliğin zulüm ve tahakkümünün **tamamen** ortadan kaldırılması, ve, emekçi halk yığınlarının ve işçi sınıfının yürüteceği bir demokrasinin kurulmasıdır. Yakın hedefler: **millî bağımsızlık, topark reformu, millî sanayi ve ticaretin gelişmesi, halkın yaşama standardının ve haklarının korunmasıdır. Kapitalist teşebbüslerin, millî ekonominin kurulmasında, Halk hükûmetinin denetimi altında, kendine düşeni yapması, bu hedeflerin dışında kalmaz.**

Ancak bu millî - demokratik görevlerin başarılmasından sonra ve böylece varılacak temel üzerindedir ki devrim, sonra gelen sosyalizm aşamasına ilerleyebilir.

Bu tutum işçi partilerinin sosyalizmi benimsemeleri ve sosyalizmi gerçekleştirmek için mücadele etmeleri zaruretini ortadan kaldırmaz. Fakat millî - demokratik devrim aşamasının şiarının sosyalizm olmayacağını da kesin olarak ortaya koyar.

Bu tutum, İkinci Cihan Harbi ve ertesinde Küba, Çin ve Doğu, Orta, Güney - Doğu Avrupa ülkelerinde başarı kazanmıştır. Bu ülkelerin hepsi, onbeş - yirmi yıldır, burjuva -demokratik devrim aşamasının uygulama alanları olmuşlardır; bu millî - devrim aşaması bu ülkelerin hemen hepsinde son basamaklarına gelmiş, fakat aralarında sadece Çekoslovakya, daha İkinci Cihan Harbi öncesinden beri çok gelişmiş olan hafif sanayiin verdiği imkân sayesinde, gerekli üretim hacmine ulaşarak sosyalizme geçmiştir.

Yâni millî - devrim uygulamasının tipik örnekleri çevremizde bol bol vardır. Fakat gelişme çizgisi çok farklı olan yurdumuzda bunun herhangi bir izine raslamak mümkün değildir.

★

IV — 1960 VE SONRASI

Bu son dönemin özellikleri:

Kapitalizmden sosyalizme geçişin kural haline geldiği zamanımız, bu iki sistem arasında mücadele dönemi, sosyalist devrimler ve millî kurtuluş devrimleri çağı, emperyalizmin sarsılma ve yıkılması ve sömürge sisteminin ortadan kaldırılması zamanı, daha fazla insanın sosyalizme geçtiği ve sosyalizmin dünya ölçüsünde zafer kazandığı çağdır.

Dünya sosyalist sisteminin, toplumun gelişmesinde tâyin edici faktör haline gelmekte olması, zamanımızın başlıca ayırd edici niteliğidir.

Dünya kapitalist sistemi bir taraftan çözülüp dağılır, kapitalist batı ülkeleri arasındaki birlik sarsıntılar geçirir ve kapitalizmin genel buhranı yeni aşamalara ulaşırken, diğer yandan sosyalizmin gelişmesi yeni aşamalara erişmekte, sosyalist ülkelerin sosyal yapıları sosyalizmin daha ileri dönemlerine doğru büyük bir hızla ilerlemekte, sosyalist ideoloji gittikçe daha fazla kabul görmekte ve sosyalist ülkelerde ve halk demokrasisi ülkelerinde kapitalizmin ve kapitalist ideolojinin geri dönmesi imkânsız hale gelmiş bulunmakta, üretim yükselip gelişmektedir Barıştan yana olan kuvvetler, emperyalizmin bütün çabalarına rağmen çok gelişmiştir ve emperyalist devletler özellikle ABD. yöneticileri, özledikleri Üçüncü Dünya Savaşını çıkarmak imkânını gittikçe daha fazla, kaybetmektedirler. Barış içinde bir arada yaşama ilkesi, iki farklı anlayış tarzına rağmen, mesafe kazanmaktadır.

Barış içinde bir arada yaşama siyaseti, barış düşmanlarına karşı yığınları seferber etmek ve faal bir hareketi başlatmaktır. Devletlerin barış içinde bir arada yaşaması, revizyonistlerin iddia ettikleri gibi, sosyal mücadeleden vazgeçilmesini gerektirmez. Sosyal sistemleri birbirinden farklı olan devletlerin bir arada yaşaması, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki bir sınıf mücadelesi şeklidir.

Barış içinde bir arada yaşama şartları içinde, kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadeleleri ve **sömürge ve bağımlı ülkeler halklarının millî kurtuluş hareketleri için elverişli imkânlar sağlamıştır.** Karşılık olarak, devrimci sınıfın ve millî kurtuluş hareketlerinin başarıları, barış içinde bir arada yaşamayı teşvik eder.

Sosyalistler anti - emperyalist, anti - feodal, tutarlı bir demokratik devrimin başarılması için, millî demokrasilerin kurulması için, halkın yaşama düzeyinin köklü bir şekilde iyileştirilmesi için çalışırlar. Kendi ülkelerinin somut tarih ve toplum şartlarını göz önünde bulundurarak, devrimin yakın hedeflerini ve görevlerini tâyin ederler bu görevler için mücadele ederlerken, başarıya ulaşmak için, sosyalizm zafere ulaşıncaya kadar beklemezler. İşçi sınıfı ve onun öncüsü olan işçi partileri, halklarının kapitalizmin baskısından kurtarılmasının yükünün kendi omuzlarında olduğunu bilerek, her ülkedeki siyasî, ekonomik ve ideolojik alanlarda, zalimlerin ve sömürücülerin hâkimiyetine karşı gittikçe artan bir enerji ile mücadele eder. İşte bu mücadele süreci içinde yığınlar kapitalizme son vermek ve yerine sosyalizmi geçirmek için gerektiği gibi hazırlanırlar ve işte bu mücadele içinde kapitalizmin yerine sosyalizmi geçirmek için gerekli olan objektif şartlar doğar ve olgun hale gelir.

Amerika Birleşik Devletleri emperyalizminin siyasî, ekonomik ve askerî egemenliği altında bulunan, Avrupa dışındaki, gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi sınıfı ve halk, esas çabasını, Amerikan emperyalist hâkimiyetine ve tekelci sermayeye ve bir de milletin çıkarlarına ihanet eden iç gerici kuvvetlere karşı yönetmişlerdir. Milletin bütün vatansever kuvvetleri, bu mücadele esnasında, gerçek millî bağımsızlık ve demokrasiye varmak amacıyla mücadele eden, bir birleşik hareket çizgisi içinde birleşirler. Bu mücadele, sosyalist devrimin görevlerine geçmek için gerekli olan şartları yaratır.

İşçi sınıfı, köylü, aydınlar ve küçük ve orta şehir burjuvazisi, tekeller hâkimiyetinin kaldırılmasında hayatî çıkarlara sahiptirler. Bu, bu kuvvetlerin birleştirilmesi mümkündür ve nisbeten kolaydır, demektir.

Barış, millî bağımsızlık, demokrasinin korunması ve genişletilmesi, ekonominin kilit kollarının millîleştirilmesi, ve bütün ekonominin halkın ihtiyaçlarını giderecek barışçı amaçlarla kullanılması, köklü toprak reformlarına girişilmesi, bütün emekçi halk yığınlarının ortak çıkarlarının korunması vs. için yapılacak mücadele temeli üzerine oturtularak, bu birlik müspet sonuçlar verir.

Bütün bu tedbirler, görüleceği gibi, demokratik niteliktedir. Bu tedbirler, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermezler. Fakat gerçekleştikleri takdirde tekellerin gücünü sınırlandırırlar, ve daha önemlisi, memleket işlerinde işçi sınıfının ağırlığını ve itibarını arttırırlar, en gerici kuvvetlerin yalnız bırakılmasına yardımcı olurlar ve bütün ilerici kuvvetlerin birleştirilmesini kolaylaştırırlar.

Nüfusun büyük kesimleri, demokratik reformlar için yapılan mücadeleye katıldıkça, işçi sınıfı ile eylem birliğinin zorunluğunu daha iyi anlarlar. İşçi sınıfının ve onun öncüsü olmak iddiasındaki partilerin birinci vazifesi, yığınların, demokratik reformlar için ve tekellerin egemenliğine son vermek için yaptıkları ve yapacakları mücadelenin başında yürümek ve başarısını sağlamaktır.

Sömürge ülkelerin halkları bağımsızlıklarını hem silâhlı mücadele, hem de askerî olmayan usulleri birlikte kullanarak kazanırlar. Kalıcı zaferi, güçlü bir millî kurtuluş hareketi yoluyla sağlarlar. Sömürgeci devletler sömürmekte oldukları ülkeleri asla kendi istekleriyle terketmezler, ve onlara kat'iyen kendi istekleriyle millî bağımsızlık ve özgürlük vermezler.

Sömürgeci boyunduruğunu silkip atmış bulunan ülkelerin millî uyanışının ve yeniden doğuşunun emrettiği acele görevler, bir tek mill - demokratik çizgi içinde birleşmiş olan, milletin bütün yurtsever kuvvetlerinin, emperyalizme ve derebeylik kalıntılarına karşı kararlı mücadelesi olmadıkça, fiilen başarılamaz.

Bu mücadele içinde sosyalistler, yığınlarla olan bağlarını durmadan kuvvetlendirirler, yığınların siyasî bilinçlerini geliştirirler ve onların sosyalist devrimin görevlerinin gerekliliğini anlamalarına yardım ederler.

Demokratik devrim tamamlandıktan sonra sosyalist devrimin gelişme çizgisi ve şekli, her ülkenin kendi özgül kuvvetler dengesine, işçi sınıfının ve onun öncüsü olmak iddiasındaki partinin olgunluk derecesine ve teşkilâtına, ve hâkim sınıfların direnmesinin derecesine bağlı olacaktır. Demokratik devrim tamamlandıktan sonra öncü parti, sosyalizme geçişin barışçı yollarla olması için elinden geleni yapar; bu, memleketin millî çıkarlarına, işçi sınıfının ve halkın çıkarlarına en uygun yoldur.

— SON —

İngiliz gizli belgelerinde Türkiye: VI

AVRUPA TOPRAKLARIMIZI NASIL YiTiRDiK?..

Derleyen : Erol Ulubelen

1905'TE BÜYÜK DEVLETLERİN DONANMA GÖSTERİSİ

(8 Mayıs 1905'te altı devlet Makedonya'da malî reformlar yapılması için nota verdiler: Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya malî delegeler, Avusturya - Macaristan bir genel müfettiş, Rusya da bir sivil memur göndereceklerini bildirdiler. Bu notaya cevap verilmedi, İstanbul'daki büyükelçilerin baskıları da sonuçsuz kaldı, büyük devletler hep birden donanma gösterisine karar verdiler. E.U.)

(24 Ekim 1905, S. 83, Vesika No. 46, Marki Lansdowne'dan Sir N O'Connor'a «gizlidir» kaydı ile):

...Amirallik ile «bahrî gösteri»nin en uygun biçimi hakkında konuştum. Midilli ve belki de Limni adalarının işgalinin en kolay olacağını, dört büyük ve dört küçük geminin bu işi rahatça başaracağını söylediler. Bu bilgi, sâdece sizin içindir. Diğer Büyükelçilerle konuşmadan önce, Avusturya ve Rus tekliflerini bekleyiniz. Gelen teklifleri bize derhal telgrafla bildiriniz...

(24 Ekim 1905, S. 84, Vesika No. 48, Sir N. O'Connor dan Marki Lansdowne'a):

... Altı devletin elçilikleri, Osmanlı Devletine bir nota verdi. Metni size gönderiyorum: Avusturya - Macaristan, Almanya, Rusya, İngiltere, İtalya ve Fransa hükûmetleri Sultanın Dışişleri Bakanlığına, altı devletin Makedonya için teklif ettikleri malî komisyonun kabulünde ısrar ederler, aksi halde doğacak olayların sonuçlarından kendileri sorumludurlar...

(6 Kasım 1905, S. 91, Vesika No. 61, Marki Lansdowne'dan, Mr. Spring - rice'e):

...Rus Büyükelçisi ile görüştüm, bana aşağıdaki durumu bildirdi:

Sultan, devletlerin büyükelçileri ile toplu olarak görüşmeyi reddetmiş. Bu sebeple Viyana ve Petersburg'da donanma gösterisine karar verildi. Gösteriye katılacak devletlerin her biri, en az bir gemi sağlamalıdır. Toplantı, Pire limanında olacak. Pire'de toplanan gemilerin, İstanbul üzerinde ciddî bir etki yapacağı meydandadır. Gemiler orada üç gün bekleyecek, İstanbul'dan olumlu bir cevap gelmediği takdirde, Midilli'ye hareket edeceklerdir. Orada posta ve gümrük daireleri işgal edilecek ve sekiz gün kalınacaktır. Bundan sonra Limni ve Bozcaada'ya hareket edilecektir ve oralarda da posta ve gümrük daireleri ele geçirilecektir. Bu sâyede Sultan, Makedonya'da malî kontrolü kabul etmek zorunda kalacaktır...

(25 Kasım 1905, S. 93, Vesika No. 65, Sir N. O'Connor-dan Marki Lansdowne'a):

... Elde ettiğim bilgiye göre, Almanlar ne Midilli'ye, ne de Pire'ye gemi göndermiyorlar...

(25 Kasım 1905, S. 97, Vesika No. 70, Mr. Young'dan Marki Lansdowne'a):

... Milletlerarası gemiler, Pire'yi terkettiler; yarın sabah saat 8'de Midilli'de olacaklar...

(25 Kasım 1905, S. 97, Vesika No. 71, Sir N. O 'Connor'dan Marki Lansdowne'a):

... Türk Dışişleri Bakanı, beni çağırdı ve devletlerin kabul edecekleri malî müşavirleri, Türk Hükûmetinin emrine verirlerse, ileri sürü-

«1938 Harp Okulu Olayı ve Nâzım Hikmet»

Ali Rüzgâr

I

«Yıllardır ölümü istemedim, çünkü vatandaşlarımın beni bir vatan haini, harici tehlikeye maruz olan memleketimin ordusunu bozgunculuğa uğratmağa çalışır bir adam diye tanımalarına, aleyhimde verilen hükümleri doğru sanmalarına razı değildim. Mehmet Ali Sebük'ün hukukî yazıları bütün hakikatleri ortaya dökmüştür. Gadre ve haksızlığa uğradığım belli olmuştur. Bu manzara karşısında artık gözümü yummaktan korkum kalmamıştır.» (1)

Nâzım Hikmet, Bursa hapishanesinde kendisiyle görüşmeye gelen Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'a açlık grevine yatmadan bir gün önce, 7 Nisan 1949'da böyle söylüyordu. Gerçekten de, Avukat Mehmet Ali Sebük, Vatan gazetesinde yayınladığı bir dizi yazıda Nâzım Hikmet'e yükletilen toplam 28 yıl hapis cezasının en küçük bir hukukî dayanaktan yoksun olduğunu bütün ayrıntılarıyla gözler önüne sermişti. (2)

İddiaya göre Nâzım Hikmet, 3 Aralık 1937 tarihine rastlayan Şeker Bayramı arife günü Nişantaşı'ndaki evine gelen Harp Okulu öğrencisi Ömer Deniz'e:

«Memleketimizde üniversite muhiti, faşist unsurudur Türkiye'ye en büyük tehlike faşizmden gelir. Siz gençsiniz, Başınızı şimdiden ateşe atmayınız. Yazık olur. tedbirli olunuz, sizin bu fikirde olduğunuzu bilenlere karşı, rucu ettiğinizi aşılayınız. Siz ilerde ordunun kuvvetli elemanı olacaksınız. Orduya girince köylü neferlere, evvelâ Cumhuriyeti ve sonra komünistliği telkin edeceksiniz. Türkiye'de doğrudan doğruya komünistlik olmaz. İlk zamanlarda bulacağınız fırsatlardan istifade ederek Almanya ve İtalya'nın Türkiye'ye düşman olduklarını ve Almanya'nın Balkanlar ve Anadolu üzerinden Basra Körfezine inmek ve İtalyanların da cenup hududumuzdan memleketimize faşizmi yaymak istediklerini anlatmalısınız» demiştir. (3)

İşte Nâzım Hikmet'in, Harp Okulu Askerî Mahkemesine verilmesine sebep olan sözleri bunlardır. Ne var ki, Harp Okulu öğrencisi Ömer Deniz duruşmada bu ifadesini yalanlamış ve Nâzım Hikmet'in kendisine böyle şeyler söylemediğini açıklamıştır. Gene de mahkeme öğrencinin ilk tahkikattaki ifadesini delil saymış ve Nâzım Hikmet'i ,orduyu isyana tahrikten dolayı 15 yıl ağır hapis cezasına mahkûm etmiştir.

Bundan altı ay kadar sonra da Donanma Komutanlığı Askerî Mahkemesi askeri isyana tahrik suçundan Nâzım Hikmet'i 20 yıla mahkûm etmiştir. Gene iddiaya göre Nâzım Hikmet bir Deniz Gediklisine, «Bana donanmadaki fakir askerlerin adreslerini gönder, onlara para yollayacağım» demiştir. Bu Gedikli de mahkemede bu ifadesini inkâr etmiş ve Nâzım Hikmet'in kendisine böyle şeyler söylemediğini öne sürmüşse de mahkeme bu defa da ilk ifadeyi delil diye kullanmış ve hükmünü vermiştir. Bu iki ceza birleştirilmiş ve birleştirme kaidelerine uyularak şaire 28 yıl 4 ay ağır hapis cezası kesilmiştir.

Nâzım Hikmet'in yukarıdaki sözleri söylediğine dair hiçbir delil ve emare bulunmadığı halde birisi 19 yaşında bir Harp Okulu öğrencisinin öteki bir Deniz Gediklisinin, ne türlü koşullar altında verdikleri pekâlâ tahmin edilebilecek ilk ifadeleri esas alınarak şaire azılı bir katile verilebilecek bir hapis cezası uygulanabilmiştir.

Görüldüğü gibi Nâzım Hikmet komünizm propagandası yapmak ve bu iş için cemiyet teşkil etmek suçundan değil - zira o günlerde bu gibi fiiller Askerî Ceza Kanununun kapsamına henüz alınmamıştı - Askerî Ceza Kanunu'nun 94 üncü maddesine muhalefetten hüküm giymişti. Bu maddeye göre, birden fazla askerî şahısları, hep birlikte âmire veya üste karşı itaatsizliğe sevk eden isyan tahrikçisi sayılır, oysa her iki mahkeme kararın da da sözlerin yalnız bir kişiye söylendiği açıkça ifade edilmektedir. Bu durumda Nâzıma atfedilen sözlerin bu 94 üncü madde ile hiçbir ilgisi yoktur. Üstelik bu sözlerden «isyana tahrik» anlamı çıkartabilmek için o günlerde en azından bir Şükrü Kaya, ya da «Müşir»den emir almak gerekir. Her iki hükmü de vermiş olan Askerî Mahkeme üyelerinden dördünün hukuk ile uzaktan yakından bir ilgileri bulunmamakta ve normal komuta zinciriyle üst makamlara bağlı bulunmaktadırlar. Hele o günlerdeki emir, itaat ve disiplin kavramlarının ordu için de nasıl anlaşıldığı pek çok örnekleriyle ortadadır.

Nazizmin ortalığı kasıp kavurduğu ve tek başına iktidarda olan CHP'nin henüz ortanın soluna geçme çabasına düşmediği o yıllarda -kırk yıldır soldayım dediğine göre, demek o yıllarda CHP'de yalnız İnönü solcuymuş - bu korkunç haksızlık sadece bazı hukukçularımızın vicdanlarını sızlatmakla kalmış. Eski Temyiz Başsavcısı Fahrettin Karaoğlan'ın kızı Rebia Şeref'in yazdığı şu mektup ibret vericidir: Büyük Türk şairi Nâzım Hikmet'in adım adım ölüme yaklaştığı bu anda, babam Cumhuriyet Başsavcısı merhum Fahrettin Karaoğlan'ın bana Nâzım Hikmet hakkında söyledikleri bugün gibi hatırımda. Fahrettin Karaoğlan, «bir hâkim olarak memleketimizde bana en büyük ıstırabı vermiş olan hâdise, Nâzım Hikmet'in hiçbir delile, hiçbir kanun hükmüne dayanılmaksızın 28 yıl hapse mahkûm edilmesidir. Adalet tarihimizi bu günahtan kurtarmak en büyük emelimdir. Ama, ne yazık ki buna gücüm yetmiyor...» diyordu.

Fahrettin Karaoğlan bu duygu ve düşüncelerini yalnız yakınlarına söylemekle kalmadı. Yanılmıyorsam 1945 yılında Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonunda açıkça belirtti ve bir gün hipodromda Sayın Cumhurbaşkanına da açtı. Bu hâtıraları delâletinizle Türk halkına nakletmek imkânını bulursam, yalnız bir insan bir Türk olarak Nâzım Hikmet'e karşı olan değil, bir evlât olarak hak ve adalet âşığı babama ve asil bir yargıç olarak, şerefini şerefim saydığım Türk Adaletine karşı olan vazifemi de yapmış olacağım. Saygılarımı kabul buyurunuz. İmza: Yargıç, Rebia Şeref. (4)

II

Evet, faşizmin Avrupa'yı kasıp kavurduğu o yıllarda Türkiye'de, ağasıyle, eşrâfıyle, zenginiyle sözde halkçı bir parti iktidardaydı. Saltanatı, şeriatı, hilâfeti yıkan ve şekle ait bir dizi devrimleri gerçekleştiren Türkiye, bir hukuk devletiydi. Dikmen sırtlarındaki modern Harp Okulumuzda Cumhuriyeti içerdeki ve dışardaki düşmanlara karşı koruyacak genç delikanlılar okuyorlardı. Bunların içinde birkaç genç, tabiye, talimname ve savaş tarihi dışında, Balzak'ı, Anatol Frans'ı, Gorki'yi, Diyalektik Materyalizmi, Kuyucaklı Yusuf'u okumaz mı? İşte isyan dediğin bundan çıkar. 5271 Abdülkadir Meriçboyu, çık ortaya. 5227 Necati Çelik, çık ortaya. 5202 Naci Fişek, çık ortaya 5409 Ömer Deniz, çık ortaya. 5408 Şadi Alkılıç, çık ortaya. 5362 Orhan Alkaya, çık ortaya...

Ardından Kafka'ya yaraşır kâbuslu bir serüven başlar Baş rolde Savcı Şerif Budak.. Bu kitaplar senin mi? Söyle, söyle, komünizme dair neler konuşmuşlar? Ne direktifler vermiş Nâzım? Bana bak, yok ederim seni, zaten sizi herkes öldü biliyor... Yâni millet açtır, fakirdir diyormuşsunuz! Haydi kalk çabuk giyin! Söyle şimdi bana, sizi kim idare ediyor? Siz ya Moskova'dan, ya Roma'dan, ya Berlin'den idare ediliyorsunuz. Ama hangisinden? Sen söyliyeceksin bunu.

Ardından ikinci perde. Baş rolde hâkim Kâzım Yalman. Savcılık makamında Şerif Budak.

«Biz yerlerimize yerleştikten az sonra kapıdan içeri Nâzım girdi. Birdenbire göründü o. İri gövdesi, alev alev kızıl saçlarıyla, güçlü bir çınar ağacına benziyordu. O görünür görünmez de bizde ister istemez bir kıpırdama oldu. Ömer'den başka hiçbirimiz görmemiştik onu, çok merak ediyorduk... Üzerine güneş vurmuş ay çiçeği gibi apaydınlık bir yüzle girmişti içeri. Işıl ışıl gülen gözlerini hepimizin üstünde ayrı ayrı, okşar gibi gezdirdi, başıyla hepimize ayrı ayrı selâm vererek sık adımlarla geldi en öndeki iskemleye oturdu...»

«— Anlatayım, efendim, diye başladı söze Nâzım. Ben burdaki sanıklardan yalnız şu arkadaşı (yanındaki Ömeri göstererek) tanıdım. Diğerlerini ne gördüm, ne de varlıklarından haberim var...»

«Ben de dışarı çıkmak üzere kalktım. Kapıya doğru giderken, mahkeme üyelerinden Bnb. Fuat Bey de bana doğru geliyordu... Yaklaştı bana, elini omuzuma koydu ve: «— İşin içinde bir şey yok, biliyorum Abdülkadir. Ama siz hazır olun, ne yapalım, yukarıdan geliyor emir. size ceza vereceğiz. oğlum. Dedi...»

«(Nâzım) arkasına döndü, hepimize göz gezdirdi. Ter içinde kalmıştı. — Yazık bu çocuklara ,dedi, çok yazık. Yakmayın bunları, hiçbir suçu yok bunların. Ben de suçsuzum. Aleyhimde bir komplodur bu benim.»

Ve Savcı Şerif Budak'ın tanıkları iki öğrenci. Biri muhbir Süreyya Koç (şimdi CHP milletvekili ve Parti Meclisi üyesidir) ve nakliyeci İbrahim. Bu üçünden başka aleyhte bulunan yok.

Karar: Nâzım Hikmet 15 yıl ağır hapis. Öğrencilere 14 yıl ile 6 yıl arasında değişen hapis cezaları... Çoğunun yaşları 21'in altında olduğu için bu cezalar indiriliyor.

«O zamanlar Ortadoğu ve Akdeniz Bölgesinde İngiliz Entelijans Servisi, ileri fikirlere karşı, şimdi Amerikan Emperyalizminin yaptığı jandarmalık rolünü yapıyordu... Ayrıca Nazi Almanyasının da gizli baskısı ve Genel Kurmayla sahte dostluğunun bizim ezilmemizde çok önemli rolü olmuş.»

Bundan sonra A. Kadir, o güzelim şiir diliyle Nâzım'la Ankara Askerî Cezaevi'nde geçen günleri anlatır. İftiranın taştan katı çamurunu, hukukun kötü kişilerin elinde rezilliğini, faşizmin karanlığını görmek isterseniz okuyun bu kitabı.

(1) Vatan; Nâzım Hikmet, halini bana anlattı. yazan: A.E.Y. 9 Nisan 957. Ahmet Emin Yalman 18 Ağustos 1949 tarihli Vatan'da yazdığı Fikret ve Nâzım Hikmet başlıklı yazısında ilk defa Nâzım Hikmet meselesini ortaya atıyor ve şöyle diyordu: «... kendi kendime soruyorum... Ziya Paşa'nın acı bir hayâl sukutu içinde bağırdığı gibi, bu millete bağlılık göstermeğe ve feragatle hizmet etmeğe çalışmak bir çılgınlık mıdır Bu yolda yürüyenleri mutlaka felâket mi bekler? Midecilik ne vakte kadar mukadderatımıza hâkim bir kuvvet halinde kalacak? Ben bu mesuliyetin yirmi milyonda biri derecesinde bir payı bile taşımağa devam etmeğe razı değilim. Haksızlığa karşı sesimi yükseltiyorum...» Ahmet E. Yalman bu konuda daha sonra da yazdığı çeşitli baş yazıları ve Nâzım Hikmet'le konuşmalarla meselenin peşini bırakmamış ve halkoyunun aydınlanmasında büyük hizmetleri olmuştur.

(2) Bak: Vatan Gazetesi 23 Kasım 5 ve 12 Aralık 1949, 3 Ocak 1950.

(3) Vatan Nâzım Hikmet Dâvâsının Sübut Delilleri, Yazan: Mehmet Ali Sebük, 18 Kasım 1949

(4) Vatan Gazetesi 14 Mayıs 1950

---

len diğer şartları da kabul edeceklerini bildirdi. Ben, bunun için vaktin çok geç olduğunu ve bizi donanma gösterilerine mecbur ettiklerini, henüz vakit varken şartları derhal kabul etmeleri gerektiğini bildirdim...

(27 Kasım 1905, S. 98, Vesika No. 73, Sir N. O'Connor-dan Marki Lansdowne'a: — Majestenin gemisi Lancaster'den telle —):

... Milletlerarası filo, buraya geldi, Midilli gümrük ve telgraf binaları işgal edildi. Vali bu olayı protesto ettiyse de, her şey sâkin...

(6 Aralık 1905, S. 98, Vesika No. 75, Marki Lansdowne-dan Sir N. O'Connor'a:

... Türk Büyükelçisi malî komisyonu kabul edebileceklerini ve Sultanın herkesin menfaatlerine uygun bir şekilde bazı değişikliklere rıza göstereceğini bildirdi. (Sultan, devletlerin isteklerini 2 Ocak 1906'da tamamen kabul etmiştir. E.U.)

BALKANLARDA KOMİTECİLERİN FAALİYETLERİ

(S. 100, 1906 senesinin yıllık raporundan: Bulgar, Sırp, Yunan ve Romanyalıların Makedonyadaki faaliyetleri):

1 — Bulgar Faaliyetleri:

A — Yunan ve Sırp Propagandası: 1896'da Yunan ve Sırp hükûmetleri bir anlaşma yaptılar, Yunanlılar yeni kazançlar sağlamak ve Makedonya'yı elde etmek istiyorlardı. Ancak Türklerle bir harbe girmeleri felâketleri olurdu. Makedonya'da Kilise'nin de arzuları vardı. Patrik, Yunan ırkındandı. Bu sebeple Bulgaristan ve Romanya'dan da talepte bulunuyorlardı. 1897'deki korkunç yenilgiden sonra Helenizme hizmet edecek en iyi yolun Türkler ile Bulgarları biribirine düşürmek olduğuna karar verdiler. Aynı şekilde Sırbistan, Kosova vilâyetinin Batı kısımlarını istiyordu. Bulgaristan da Üsküp'ü ele geçirmek çabasındaydı. 1898 de papazlar ve mektep hocaları kesif bir propagandaya giriştiler.

B — Gizli örgütlerin faaliyeti: (Vinitza olaylarının sonuçları) — Makedonya'da 1896 - 1897'de kurulan dahilî teşkilât, gizlice isyanı yayıyordu. Memleketi askerî bölgelere ayırıyorlardı, köylüleri devamlı olarak talim ettiriyorlardı. Türkler durumun farkında değildi, fakat, Vinitza'da Bulgar çeteleri zengin bir Türk beyini öldürünce, yapılan aramada bir silâh ve cephane deposu keşfedildi. Bu olaylardan sonra, Türkler kütle tevkiflerine başladılar. Özellikle papazlar ve öğretmenler tevkif ediliyordu. Bu durumda, mevcut teşkilât bir çete teşkilâtı hâline gelip dehşet saçmaya başladı. Bunların en büyük görevi katliamdı. Bu ara Yunanlılar, Türklerin hesabına gizli polis olarak çalışıyorlardı. Çeteler halktan zorla para alıyorlar ve işkence ediyorlardı .Dinine bağlı olan Bulgarlar, çeteler ile Yunanlılar arasında en büyük acıyı çekiyorlardı. 1898'den 1903'e kadar çetelerle Türk askerleri 130 defa çarpıştılar.

C — Rakip komiteler: 1898 de kendisini Başkan seçtiren Boris Sarafof'un kurduğu Merkez Komitesi veya dış teşkilât, derhal cinaî metodu uygulamaya başladı. Bu komitenin amacı, bölgeleri hürleştirmek ve ilhak etmekti.

D — Bulgar Hükûmetinin tutumu ve Panislâmik ajanların etkisi: Bulgar Hükûmeti, görünüşte çeteleri tenkid ediyorsa da, aslında onların gayesini kendi gayesi kabul etmişti.. Sözde onlara silâh satışı yasaktı, fakat bütün askerî depolardaki silâhlar onlara akıyordu. Rus Generali Ignatieff, onlara millî ruhlarını canlı tutmalarını tavsiye ediyordu...

Gelecek Yazı: HELENİZM FAALİYETLERİ

KİTAPLAR

samih emre

HÜRRİYET YOLU

Duyurmakta geciktiğim bir kitap bu; yayınevlerimizin yabancı dillerden eserler çevirme acelesinde birleştikleri, okuyucularımızın bir yabancı yazarın adını taşımadığı sürece güven duymamakta kendilerini haklı saydıkları garip bir dönemde, yanılgılara üstüste katlanırken, bir bolluk piyasasının aldatıcı kalabalığına gömülmek hoşgörüyle karşılanabilir mi bilmem? Aslında bu bizim kabahatimiz. Okuyucu, uzaktan uzağa yayın dünyasının en seçkin, en ödenmeye lâyık en tercih edilmesi gereken adaylarını bizlerin söylemesini bekliyorsa eğer, şüphesiz kabahat bizlerde; tabii ki bende.

Bir dönemde Millî Eğitim Bakanlığı dünya edebiyatından tercümeler serisinin, Remzi Ahmet - Halit - Semih Lütfi.. sonra Varlık, Ataç.. yayınevlerinin öncülüğünde Türk okuyucusuna kabul ettirilmeye çalışılan Batı eserleri, şimdi Türk edebiyatını silen, söndüren, engelliyen bir piyasa furyasında. Kitaplıklarına süslü ve gösterişli ciltler dizmek merakını edinecek şekilde şartlanan bir bölük paralı okuyucunun adı duyulmuş büyük eserlere gösterdiği iştah; baskı imkânları geniş bir kısım ticaret gönüllülerinin ekmeğine yağ sürmüş olmalı; en ciddi eserlerin, çok zaman en uyduruk çeviriler, en dikkatsiz baskılarla en paragöz yayınevlerince çıkarıldığını görüyoruz nicedir. Arada iyi niyet eseri birkaç eser kaçınca gözden, gene de yayın dünyasını izlemeyi görev edinmiş kişiler bunu duyurmamış olmanın suçunu kabullenmelidir ister istemez.

Hovvard Fast'dan - filminin gördüğü geniş ilgiyi kullanma niyetiyle - daha önce dilimize Spartakü's çevrilmişti. (Çeviren Özay Sunar, Altın Kitaplar, Kasım 1961, 287 sayfa, ciltli, 10 lira). Max Beer'in «Sosyalizm ve Sosyal Mücadelelerin Tarihi» adlı eserinin (Çeviren Galip Üstün) ilk cildinde asıl gerçeği açıklanmış olan bu Roma tarih sayfası, Hovvard Fast'ın romanında çağdaş bir önem kazanıyor, günümüzün özgürlük savaşlarına yakın bir yorumun değişmez değerini getiriyordu. Şüphesiz bu amaçla yazar eserini çocuklarına ithaf ederken şöyle söylüyordu: «Bu kitap, kızım Rachel ve oğlum Jonathan içindir. Çok eski zamanlarda yaşayan cesur kadınların, erkeklerin, adları asla unutulmayanların hikâyesidir. Bu hikâyenin kahramanları hürriyeti, insanlık vekârını daima aziz tuttular; iyi ve doğru bir hayat yaşadılar. Bu kitabı çocuklarım ve başkaları okusunlar, sıkıntılı gelecekleri için kuvvet alsınlar, istibdat ve haksızlıklarla mücadele edebilsinler diye yazdım. Belki böylece Spartacus'un emelleri, zamanımızda gerçeklik kazanacaktır.»

Öyle görürüyor ki Hovvard Fast, bu çağdaş Amerikalı romancı, konularını tarih sayfalarından seçme dikkatiyle, alışılmışın tersine, bir rahatlık ve sorumsuzluk ortamı sağlamak niyetinden çok. gününe en haklı savaşların inkâr edilmez selgelerini geçmişten vererek sözüne güç kazandırma çabasındadır. Eski Roma'nın özgürlük savaşlarından, yüz yıl önceki Amerikan iç savaşına çevrilen bakış, uygarlık yolunda durmadan ilerlediğini farzetmeye yatkın eğilimimizin tersine, insanlık düşüncesinin yerinde saymaya devam ettiğini bu kadar apaçık ispat edebilir ancak.

İstanbul Matbaasının Behice Boran çevirisiyle sunduğu Hürriyet Yolu, (İstanbul 1966, 303 sayfa 10 lira) yazarının ithaf sevgisiyle gene birilerine, «Faşizme karşı savaşta can vermiş ak ve kara, sarı ve kızıl derili bütün erkek ve kadınlara» adanmış bir tercihle başlıyor ve Gideon Jackson'un, bu Güney Karolina toprağının eski Afrika'dan getirilmiş kölelikten savaşla kurtulan kara derili yurttaşının, aşağı yukarı on yıllık özgürlük serüvenini anlatıyor.

Bu konuda, Amerika tarihinin özeti konusunda bile çok bir şeye sahip değiliz. Amerika Dışişleri Bakanlığının parasız dağıttığı «Halk tarafından Kurulan bir Hükûmet», «Amerika Tarihinin Ana Hatları».. gibi broşürler dışında güvenilir tek kaynak olarak yıllar önce Fuat Gökbudak'ın pürüzlü çevirisiyle yayımlanmış olan «Amerika Birleşik Devletleri Tarihi» ni hatırlıyorum. (André Maurois' dan iki cilt. İstanbul, Osmanbey Matbaası 1945, 257-228 sayfa. 600 kuruş)

Hovvard Fast'ın romanındaki zaman dilimini, André Maurois dan yirmi yıl önce çevrilmiş olan bu eski kitabın 2. cildinin 107-127 sayfaları arasında kabaca özetlenmiş bulacaksınız; tabii bütün insanî sıcaklığını yitirmiş, genele indirgenerek kısaltılmış, ayrıntılardan arınmış, uluslararası politika açısından değerlendirme çabasiyle yerel gerçeklerden uaaklaşmış olarak. Oysa çok zaman sanatın ışığı, bir tek insana projektör tutar ve tarih gerçeklerine rağmen herşeyden daha sıhhatli, daha gerçek, daha güçlü bir tablo çizer. Hovvard Fast'ın «Hürriyet Yolu» nu okuyanlar, Güney Karolina'nın bir köşeciğinde Ku Klux Klan'a karşı masumca direnen Carvvell zencilerinin kavgalarında yüzyıllardır süregelen bir özgürlük savaşının bütün aşamalarını bulacaklardır.

«Zulmün en berbat çeşidi, kötü yasalardır» diyen Burke, herhalde hakkı yenen bir azınlığın acılarını dile getiriyordu: çünkü demokrasi oyunu, oy çokluğuyla ya da oylama yöntemlerinin ustaca kullanışıyla yasalara uygun bir baskı yaratmakta nice gündeş örnekler yaratmış bulunuyor. Onun için «Halk Düşmanı» nda Ibsen, **«Azınlık haklı olabilir; ama çoğunluk her zaman haksızdır»** diye haykırıyordu. Şüphesiz bu da oy oyunlarına yenilmiş bir isyancı öfkenin çığlığıydı. Ne var ki **«Demokrasi, halkın, halk için, halk tarafından idaresidir»** diye bir tanım bulan A. Lincoln'un Gettysburg nutku da, oy makinesini ellerinde tutanlarca «Halk için»i unutturularak uygulanmış, Amerika, demokrasi yönteminin kendi uygulanışını başka ülkelere de kabul ettirmekte haklılık iddia etmişti. Oysa **«Hiçbir zincir, en zayıf halkasından daha kuvvetli değildir»** gerçeğince, Amerika toplumunun zenciler halkası, Hovvard Fast'ın bize anlattığı yüz yıl önceki Carvvel serüveninden beri durmadan sancımakta devam eder. Hürriyet Yolu, bizim okuyucumuz için, ulusumuzun geçmişten gelen olgunluğu yanında ham kalan yeni teknik gelişmelerin çürük yerlerini göstererek yararlı. Bu tarih romanını, kendimize göre değerlendirerek, Amerikalılardan çok biz, duyarak okuyabiliriz.

KURBAN

Diyelim bir kumaşçı, sattığı kumaşı, kötü bile olsa, gerine gerine övebilir. Her yapımcı, her satıcı bu övüngenlik içindedir. Politikacılar da, yönetmenler de, öğretmenler, subaylar, sporcular, tiyatro oyuncuları da böyle... Bu övünmeleri, haklı da olsa, haksız da olsa, hiç yadırgamayız, övüngenleri kınamayız.

Yalnız yazar, yaptığı işi övemez. Yaptığı yada sattığı malı öven, gördüğü işin başarısını göklere çıkaran herhangi biri gibi, yapıtını öven bir yazar görüp duydunuz mu? Böyleleri çıkarsa, kınanır.

Türk Tiyatrosu üstüne çok yazılıp söyleniyor, konuşulup tartışılıyor. Genellikle deniliyor ki, bizde oyuncular çok, çok iyidir, oyun yönetmenleri de başarılıdır; ama oyun yazarlarımız daha bu düzeye varamamışlardır.

Bu yargı karşısında oyun yazarları, yaptıklarını övemez, kendilerini savunamazlar.

Onbeş yabancı ülke tiyatrosunu azçok gördükten sonra, bizde «tiyatroda icra»nın gerçekten üstün başarılı olduğuna inanıyorum. Ama bişeye daha inanıyorum: Türk oyun yazarlarına hakkettikleri yerin, değerin verilmediğine... On kadar oyun sayabiliriz ki onlar için, çok cansıkıcı bir yargı olan «hiç de dünya tiyatrosundan aşağı değil» demiyeceğim, tersine, çağdaş dünya tiyatrosunda önemli yer alacak değerde yapıtlardır, diyeceğim. Bu değerli oyunlarımızın sayıları azsa, bunun sorumu oyun yazarlarının değil, resmî yada özel oyunevlerini ellerinde tutan bazı kişilerindir.

Oyun yazarlığımızı, oynayış ve sahneye koyuştan çok geride sananlara, Melih Cevdet'in «İçerdekiler», Sermet Çağan'ın «Ayak Bacak Fabrikası», Kemal Demirel'in «Antigone», Güngör Dilmen'in «Midas'ın Kulakları» ve «Kurban» adlı oyunlarını bir daha okumalarını salık veririm.

Güngör Dilmen'in bu iki oyunu, yeryüzünün hangi ülkesinde olursa olsun, oyunlar içinde birinci sırayı tutacak has Türk oyunudur.

Köy gerçeği diye yöresel ağız kullanılması ve Türkiye gerçeği diye, günün modası sanılan toplumculuğu en kaba, hamhalat ve kalın çatışma çizgileriyle sahneye çıkarma yalınkatlığına ve ucuz başarı yollarına başvurmadan da bir köy oyunu yazılabileceğinin başarılı bir örneğidir Kurban.

Güngör Dilmen, Kurban trajedisinde genelden yerele inmesini ve yerelden genele ulaşmasını, bu karşılıklı ilişkiyi kurmasını başarmıştır. Türk köylü kadını yerel, ama «Medea» trajedisindeki duygu tohumu geneldir. Zehra'nın durumunda kalan bütün kadınlar aynı duyguyu duymak genelliğindedirler. Ama Zehra bunu, Türk köy kadını olarak, o biçimde duymak ve davranmakla yereldir.

Dram kahramanları bir genelliği, trajedi kahramanlarıysa bir ayrıcalığı belirtirler.

Türk köylü kadını, üstüne getirilen kumayı, dahası ikinci, üçüncü kumayı da, gelenek ve görenekleri uyarınca, hiç başkaldırmasız yada bu duygusunu dışa vurmadan, açık bir çatışmaya götürmeden benimser, benimsemek zorundadır; bu, genelliktir. Oysa Kurban'daki Zehra, bu genelliği bozan bir ayrıcalıktır. Üstüne getirilen kumaya katlanamamıştır. Çünkü Zehra'nın çatışması, ne yalnız kocasıyla, ne yalnız dar köy çevresiyledir. O, görünürdeki bu çatışmaların aracılığıyla, ama bunları da aşarak, toplum kuralları ve Türk köy kadınının yazgısıyla çatışmaktadır. Ne var ki, sağır bir dünya içinde olduğundan sesini duyurmaktan umarsızdır. Bu umarsızlığın tek kurtuluşu, ölüme kaçış olacaktır. Kurban bunun için trajedidir. Olumsuz sonucuyla, seyircileri olumlu etkilediği için de çağdaş bir trajedidir.

Dilmen, bunu, «Tiyatro» dergisinde kısaca şöyle belirtiyor:

«Tragedyanın bir türünde kişinin yaşamı bir değerin sonuna dek savunulması olarak anlam kazanır. Sonda gelen ölüm de bu değerin ta kendisi olur. Bu anlamda trajik kişi, çoğunluğun katlandığına katlanmayan kişidir.»

Gülriz Sururi «Kurban» da...

Oynayış gerçekten başarılıydı. Gülriz Sürüri, bir Türk trajedisinin bütün gereklerine uygun olarak Zehra'yı tam bir gerçekçilikle sundu.

Engin Cezzar, Hamlet ve «Aklın Oyunu» ndaki başarı çizgisinde, Kurban'da yeni bir başarı daha kazandı.

Dekorun başarısı, sahne olanaksızlığı düşünülünce daha da artıyor.

Trajedide, seyircinin oyunun içine girmesi değil, ona uzaktan, kuşbakışı bakması gerekir. Çünkü trajedi, bir ayrıcalık olduğuna göre, bu ayrıcalığın inandırıcılığı ve etkisi ancak bu uzaklaşmayla sağlanabilir. Trajedi, günlük yaşamımızdan uzakta geçen bir olaydır. Trajedi bize yaklaştığı ölçüde, günlük yaşamımıza aykırı düşeceği için, etkisini ve inandırıcılığını yitirir. Nitekim, günlük yaşamımızda «koro» yokken, trajedide etkiyi arttıran bir ögedir. Oyuncuların, düz değil de «manzum» konuşmaları da trajediye bu yüzden uygundur.

Kurban'ın oynanışında, sahnenin darlığı, salonla yakınlığı, bir de ışık düzeni, trajedi etkisini azaltıyor. Ama bu gerekli uzaklaşmayı asıl önleyen müzik ve danstı. Kumanın eve getirilişinde köylülerin dansları ve ordaki müzik, eskiden bildiklerimizle çağrışım yapsa bile, trajediye uygun bir yeniden düzen olmalıydı, kanısındayım. Nasıl ki, sözler, bildiğimiz köylü konuşması olmadığı halde, trajedideki uzaklaşma etkisiyle, bu sözleri yadırgamıyorsak, köylü Zehra böyle konuşmaz, demiyorsak, müzik ve dans için de aynı şey olmalı, bilinen dans ve müzikten ayrı bir düzene gidilmeliydi. Elbet, müziğin ve dansın yerlilikten kopmasını gerekli bulmuyorum; tıpkı sözlerin ve davranışların yerliliği gibi bir yerlilik.

Türk tiyatrosuna değerli bir oyun daha kazandıran Güngör Dilmen'i kutlarım.

Aziz Nesin

Tartışma

Sinemamızın sorunları üzerine

Semih Tuğrul

Sinemamızın orta kuşak yönetmenlerinden Halit Refiğ **«Yön»**'ün 20 Ocak tarihli sayısında ilginç bir yazısını yayınlattı. Sayın Refiğ **«Batılılaşma ve Halk Sineması Kavramları Üzerine»** başlıklı bu yazısında günümüzün Türk sinemasını **«halk sineması, halkın sineması»** diye tanımladıktan sonra, hayli öfkeli bir dille, bin dereden su getirerek, okuyucularını azarlarmış gibi bir tavır takınmış. Bu davranışlarla Türk sinemasının ve Türk sinemasının düzenini toptan savunuyor Halit Refiğ dostumuz.

Kendi kültüründen kopmuş aydın tipini eleştirirken ileri surduğu tutarlı fikirlere karşılık, Refiğ, yazısında akılcılığı çoğu zaman bir kenara iterek, sinemamız üzerinde hiç kolay benimsenmiyecek yargılara varmış.

Bay Halit Refiğ'e göre, ülkemizde bazı insanlar **—Bunlar, anlaşılan sinema yazarları, film eleştirmenleri olmalı—** «ah çağdaş sinema, vah çağdaş sinema» diye dövünüyorlarmış. Çağdaş sinema insanı anlatıyor, oysa Türk sineması Türk insanını anlatmıyor, Türk sinemasında hümanizma yok diye direniyorlarmış. Buradan yola çıkarak, yazar, Hümanizma'nın ve Türk düşüncesinin köklerine inmek zorunu duymuş, sütunlar dolusu sıralamış bir takım bilinen gerçekleri.

Ancak, o gerçeklerle Türk sinemasının bugünkü gerçekleri arasında hiç bir bağlantı kurulamıyacağını hemen açıklamak zorundayım. Toptan bir savunmaya girişmiş ünlü yönetmenimiz. Dediğim dediktir diyor. Üzücü bir tutum, doğrusu istenirse. Üzücü olmanın da ötesinde, totaliterce, faşistçe bir tutum. Bu tür davranışlarla hiç bir sorunun çözümlenemiyeceğini pek âlâ kendisi de bilir sayın Halit Refiğ'in Bilir ama, bilmezlikten gelmeyi uygun bulmuş, bu kez çıkarına.

Bu genel izlenimden sonra Halit Refiğ'in dediklerini ele alalım teker teker:

1) Aydınlarımız arasında kendi kültür kaynaklarımızdan kopmuş olanlar yok değildir. Bir azınlıktır böyleleri. Halit Refig'in kolay bir genellemeye kaçarak tüm aydınlarımızı Türk sinemasına karşı göstermesi, aydınlarımızın Türk sinemasına **«Batının sömürge jandarması gözü ile baktıkları»** (!) iddiası düpedüz yalandır.

Tam tersine, aydınlarımızın büyük çoğunluğu Türk sinemasından yanadır. Aydınlarımızın bu konudaki üzüntüsü gerçek Türk sinemasının bugün hâlâ ortaya çıkmamış olmasından ileri gelmektedir. En umut bağladığımız yönetmenlerimizin bile yerli ve uydurmaca James Bond hikâyeleri anlatmaları, Batı'dan gelen filmlerin konularını çalıp çırparak bu filmleri burada yeniden çekmeleri; giderek, yaratıcı olamamalarıdır üzüntü veren olay. Ve acaba bu ortamda **batının sömürge jandarmalığını** yapan kişiler aydınlar mıdır, yoksa Batı'nın filmlerini çalıp çırpan ve bunları Türk filmi diye Türk halkına empoze eden yönetmenlerle yapımcılar mı?

Türk sinemasının sorunları işin kolayına kaçan genellemelerle çözümlenemez. Bugün Türkiye'de bir film yapımı enflâsyonu vardır. Bu enflâsyon, gün gelecek, buna yol açanları da eritecektir. Dünyanın hemen her ülkesinde geniş seyirci topluluklarının günlük eğlencesi için binlerce ve binlerce kötü film çevrilegelmektedir. Bunlardan pek çoğu ülkemize de getirtilmekte, Türkiyenin sinemalarını doldurmaktadır. Ben bir sinema yazarı olarak, durmam bu tür filmlerin üzerinde. Nitekim, ülkemizde çevrilen yüzlerce kötü filmin üzerinde de durmuyorum.

Ama, bunun yanı sıra, Türk film endüstrisinin güvenilen yönetmenleri, birkaç yıl öncesine değin pek âlâ ilginç filmler vermiş, kişilik sahibi, dünya görüşü sahibi genç yönetmenleri tutarlar da James Bond hikâyeleri anlatmaya koyulurlarsa, incir çekirdeği doldurmayan konuları işletmeyi öngörürlerse, böylelerine karşı çıkmak, hem benim ve hem de tüm sinema yazarlarının görevidir. Halit Refiğ'ler, Atıf Yılmaz'lar, Lütfü Akad'lar, Duygu Sağıroğul'ları ve hepsinin adı hatırıma gelmeyen daha birçokları Turgut Demirağ'ların, Nejat Saydamların, Hulki Saner'lerin, Ülkü Erakalın'ların sömürdüğü sinema ortamının düzenini topyekûn savunmaya kalkışırlarsa, o zaman ortada korkulacak bir gerçek var demektir.

2) Türk sinemasının Türk tiyatrosu gibi, Türk müziği gibi, Türk resmi gibi, devletten yardım görmediği de yalandır. Türk sineması dolambaçlı ve bilinçsiz bir yoldan da olsa, devletten yardım görmektedir. Ve üstelik bu yardım, Belediyeler rüsum indirimi biçiminde, iyi film ile kötü film arasında hiç bir ayırım yapılmadan, tüm Türk filmlerine uygulanmakta; gerçekte de, bu yardımla yalnızca kötü film korunmuş olmaktadır.

Tiyatrolarda buna benzer bir uygulama var mı Sayın Halit Refiğ? Yerli oyunları sahneye koyan tiyatrolarımız yabancı oyunları geçen tiyatrolardan daha az mı vergi ödüyorlar? Hayır. Yalnız Türk kompozitörlerinin eserlerinin çalındığı konserlere indirimli bir rüsum mu uygulanıyor? Hayır. Ya Türk resim sanatını nasıl koruyor acaba Devlet? Amacından gitgide uzaklaşan Devlet, Resim ve Heykel Sergisini düzenlemekle mi?

Bütün bu sanatlar korunmuyor ama, sinema endüstrisi topyekûn korunuyor ve bu bilinçsiz koruma düzeni her şeye rağmen bu gün hâlâ yürürlükte tutuluyor. Sinema adına yaratılan **«canavarları»** bile koruyor bu düzen.

3) Türk sinemasının halka dayanarak var olan bir sinema olduğu kanısında bir sermaye birikiminin gerçekleşmemiş olması, Bay Halit Refiğ'in inandığı nedenlerden ileri gelen bir durum değildir. Bay Refiğ'e göre, Türk sineması bir sermaye piyasasına değil, bir emek piyasasına dayanıyormuş. Ne demek acaba emek piyasası? Türk filmlerinin sağladığı gelir sonucunda herkes eşit bir düzende emeğinin karşılığını mı alıyor? Ne gezer! Bu denli ütopist olmanın bir anlamı yoktur. Ortada, her iş alanında olduğu gibi, bir işveren vardır Türk sinemasında. Yapımcı baylardır bunlar. Prodüktörler. Oyuncu diye ortaya sürdükleri kabiliyetsiz genç kızlara, yakışıklı delikanlılara film başına 50.000 - 60.000 liralar dağıtırlar, buna karşılık en kaliteli senaryocu, en verimli yönetmen, bilemediniz 10 bin kâğıda eyvallah der. Bu mudur emek piyasası?

Ve bu yapıtları ile pek âlâ para kazanan yapımcı baylar, Yeşilçam'ın ağaları, acaba niçin kazandıkları parayı tesis sahibi olmaya, daha iyi koşullarla film çevirmelerine yarayacak tesislerin sahibi olmaya yatırmazlar?

Halkın en basit zevklerini tahrik edecek filmleri çevirterek kazandıkları parayı, bu baylar, tesis sahibi olmaya yatırmaktansa, han, apartman, otomobil ve metres sahibi olmaya yatırmayı öngörürler. Ve sonra da sinemanın öncü kişisi, aydın kişisi olmak için tüm yeteneklere sahip bir sayın Halit Refiğ ortaya atılır, faşistçe bir davranışla, ben nazari lâflardan bıktım usandım diyerek, bu endüstrinin tüm düzensizliğinin bir numaralı savunucusu kesilir. Bu mudur halka dayanan sinema? Bay Halit Refiğ yazısının sonlarına doğru, **«halkçılık zorbalıkla, zevk dikte etmekle olmaz»** diyor. Olmaz herhalde. Fakat, halkçılığın böyle olmıyacağını kabul etsek bile filmciliğin de bu düzende olamıyacağı âşikârdır.

4) Bay Halit Refiğ, sinemanın evrensel bir sanat olduğu gerçeğini de hiç hesaba katmıyor. İyi film Türkiye'de de iyi filmdir, Çin'de de iyi filmdir, Amerikada da iyi filmdir. Bunun ötesinde, halk bizde böylesini istiyor yalanına sığınıp kötü filmleri halka dikte etmekle hiç bir yere ulaşılamaz.

Yapımcılığa başlamadan önce Bay Halit Refiğ de sinema yazarlığı, film eleştirmenliği yapardı. Hem de başarılı, derin bir kültüre sahip, olumlu bir sinema yazarı idi. Her yazar gibi, belirli bir dünya görüşü, bir sanat anlayışı vardı. Hatırlıyorum, Visconti'nin filmlerini överdi sık sık. Bu yönetmenin «Senso» adlı filmini seyredince coşmuş, ateşli övgüler sıralamıştı. O zaman öyle davranırken acaba Bay Halit Refiğ de mi **«Batının sömürge jandarmalığını»** yapıyordu? Hiç sanmam. Şu basit gerçeği tekrar edeyim: **Sinema evrenseldir. İyi film her yerde iyi filmdir.** Biz burada Türkiye'de Refiğ ve bazı arkadaşlarının iddia ettikleri gibi, yalnız Türk halkı için geçerli olacak, yalnız Türk halkı için kaliteli olacak yeni bir sinema sanatını ve bunun «orijinal» (!) kurallarını keşfedecek değiliz. Olmaz böyle şey.

Sayın Refiğ'in toptan savunduğu Türk sineması, dilediği kadar Türk halkı için film yapsın, bu filmler dünya piyasalarında alıcı bulamadıkça, bu filmlerin çoğunda yabancı sinemalardan çalınma konular işlendikçe bir Türk sinemasının varlığından daha çok uzun zaman söz edilemiyecektir.

Nasıl gerçekler balçıkla gizlenemezse, kabiliyetsizlikleri, tembelce davranışları, birkaç sinema ağasının çıkarını iri iri sözlerle, toplumbilimci edâsı ile kaleme alınmış söylevlerle savunmaya imkân yoktur. Olumsuz sözler olarak kalır bunlar. Edebiyat olarak kalır .

Attilâ İlhan'ın defteri

4 Şubat, Cumartesi

Nezval'i kimse tanımıyormuş meğer!..

Bir gece, yalnızlığın ve garipliğin eski köprüler gibi çatırdadığı bir kış gecesi, sonradan ayakkabıcı dükkânı olan eski **Dupont**'da bana ondan ilk defa söz etmişlerdi. Ümitsiz, miyop, soğuk sesli, kravatlı bir Çek kızıydı anlatan, adını unutmuşum, yalnız merceklerin ardında kımıldanan kocaman gözlerini, bir de şiirleri Fransızcaya çevirmeğe uğraşırken inatla Çekçelerini de okuyuşunu hatırlıyorum. Yorgun muydum, yoksa şiirleri yaşamak o günlerde bana okumaktan daha mı ilginç görünüyordu bilmiyorum, **Nezval'i** sevdimse de üstünde durmadım. Üstelik **Apollinaire**'e bir tuhaf yakınlığı vardı ki betime gidiyordu.

Oysa bir ülke **Vitezslav Nezval!** Koskaca bir ülke hem de! Çağrışımların gök kuşakları gibi renk renk birbirine sarıldığı; insanların dayanılmaz kahırlarını, karanlık nehirler boyunca, fırtına bulutları gibi kat kat omuzlarında taşıdığı, bir umud ülkesi! **Dupont** gecesinden onbeş yıl sonra, **Jean Marcenac**'ın Fransızca uygulamasından faydalanarak, şimdi bu uçsuz bucaksız ülkeden Türkçeye kalabalık mısralar çeviriyorum. İstanbul'a kar yağıyor. Camların ardında tel tel buzlu pırıltılar. Kulaklarımda **Nâzım**'ın **Nezval**'in ölümünü işitince yazdıkları:

«Nisan çimeninde tazecik yeşerdi Pırağ şehri
Lâkin ağaçlarında caddeler kapkara henüz
Hava kapalı
Seçemiyorum
Çok uzaklara gitmiş
Yelkenlerini açıp
Pırağ şatosu.
Voltava suyunda martılar
Ekmeğimizi de yemedi bugün.
Çaldı telefon,
Aldım haberi:
Ne çabuk, ne çabuk, ne çabuk,
Slavoçek vardı, Slavoçek yok
Devam ediyor Nezval!...»

★

6 Şubat, Pazartesi

Şunları bir film prodüktöründen dinledim:

«— ... felâket- İşler adamakıllı kötü gidiyor! Bir çok adamlarıma yol vermek zorunda kaldım. Hâsılat düştükçe düşüyor. Bu yıl (yarı yarıya) daha az film yapmayı düşünüyorum. Gelecek yıl belki de filmciliği büsbütün bırakırım.»

Şunları bir reklâmcı söyledi:

«— ... kesemizden yiyoruz, birader bey! Bunca yatırım yaptık, henüz şu da kârımızdır deyip beş kuruş sarfedemedik: Almadan vermek Allah'a mahsus!... Bilmem nasıl altından kalkacağız bunca yükün? Önüne gelen reklâmcı oluyor, fiyatı kırıyor, ama sen müessese kurmuşsun, masrafın da ona göre, kim ipler!...»

Şunlar bir yayımcının sözleri:

«— ... bu zamanda kitap basmak, delilik azizim, delilik! Allah seni inandırsın hepimiz borç içindeyiz, iflâsın eli kulağımızda, depolar kitap dolu, kitapçı para göndermez, okuyucu almaz: bir kısır döngü ki deme gitsin!...»

Bir de gördüklerim var: Bu yıl Türkiye'nin film üretimi yine ikiyüzün üzerinde; radyolarımızda, gazetelerimizde reklâmdan geçilmiyor; en hızlı kitap meraklıları bile üst üste yayınlanan bunca kitabı izlemiyorlar, hepsi şaşırmış!

Bir yalan söyleyen var ama kim?

Yoksa ikiyüzlülük ulusal bir niteliğimiz mı olacak, gidiş geliş?

★

7 Şubat, Salı

Mehmed Seyda bu fikrin hanidir üstünde, sırası düştükçe yazıyor; geçenlerde, tenha bir Balıkpazarı meyhanesinde dertleştik, yine üstünde durdu:

«— ... Türk sanatçıları birbirlerini sevmiyorlar, sevmiyorlar ne lâf, tiksiniyorlar. Kimse kimseyi çekemiyor, birisi azıcık başarılı olsa öbürleri ya onu inatla görmezlikten gelerek susmalarıyla boğmaya, ya sert çıkışlarıyla dağıtmaya çalışıyorlar. Sanat hayatımıza sürekli bir onur savaşı niteliği kazandırmış bu, okuyucuları hem şaşırtıyor, hem de edebiyattan soğumalarına sebep oluyor. Böyle yapacağımıza birbirimizin elinden tutsak, tartışmalarımızı daha ölçülü, daha dikkatli yapsak ne kaybederiz?»

Ne doğru sözleri değil mi? O anlatırken ben de böyle düşünüyordum. Dışarda çamurlu bir kar Cumartesi sarhoşlarının çarpık ayakları altında eziliyordu. Şurda burda unutulmuş birtakım Rumca kelimeler ağır kelebekler gibi pır pır can çekişiyorlardı Bir ara, Paris'te yaşıyan azınlıklar arasında bireyleri birbirine en düşman, en insafsız azınlığın Türk azınlığı olduğu aklıma geldi. Nasıl, ayaküstü rastlaşmalarda bile durmaksızın başkalarının kuyusu kazılır? Nasıl, şaşılacak bir öfke, gizli bir hınçla durmaksızın başkaları yerilir?

Sonra Asmalımesçit'teki eski Elit Pastahanesi: Büyük bir aynaya yansımış gibi, biraz dumanlı fakat birdenbire. Lisenin son sınıfında öğrenciyim henüz, ne var ki o yılın çok önem verilen şiir armağanını Cahid Sıtkı ve Fazıl Hüsnü ile paylaşmışım, bu bir yandan erken ve gereksiz bir ün sağlıyor bana, bir yandan kendime güvenimi arttırıyor. Elit'e, kim olduklarını artık çıkaramadığım birilerinin aracılığıyla, ünlü edebiyatçılarımızla tanışmaya geliyorum. Bir Cumartesi öğle sonu. Rüzgârlı, kaba bir soğuk karanlık sokak aralarında hant hant koşturuyor. Camların önünde oturmuşlar, İskender Fikret, Salâh Birsel, Oktay Akbal, Suavi Koçer, Naim Tirali vb. bir şeyler konuşuyorlar. Ben Merihliyim de yanlış bir yere gelmişim sanki, yüzüme sonsuz bir ovaya bakarmış gibi boş boş bakıyorlar; bir söz edecek olsalar, yarım ağızla konuşuyorlar, ince gülümsemeler ekleyerek sözlerine! Bir kaç yıl sonra, içlerinden birisi, bana o gün «yüz vermemeğe önceden karar vermiş olduklarını» açıklıyor.

Sen ne söylüyorsun Mehmet Seyda?

SARI PLANLAMA

Yalçın Küçük

DEMIREL NEREDE HAKLIDIR?

Politikacı-plâncı ilişkisi üzerine önce Prof. Tinbergen düşüncelerini açıkladı. Bunu, bütçe tartışmaları sırasında Başbakanın konuşmaları izledi. Plâncı-politikacı ilişkisinde Başbakan ve Prof. Tinbergen'in görüşleri biribirini desteklemektedir. Daha açık bir deyişle, iki görüş arasında bir ayrılık bulmak imkânsızdır. Bu bakımdan bu görüşlerin bütününe, «Tinbergen - Demirel düşünce biçimi» demek mümkündür.

Tinbergen - Demirel düşünce biçimine katılınır veya katılınmaz, bu birinci derecede önemli değildir. Önemli olan, bu görüşlerin Türkiyedeki plân tartışmalarında daima geçiştirilen bazı temel noktalara açıklık getirebilecek özde olmasıdır. Türkiyede şimdiye dek, açık veya kapalı olarak söylenen ve karşıtı söylendiğinde «plâna inandıkları» varsayılan çevrelerin savunmaya geçtikleri görüş şuydu: Ülkenin ihtiyaç ve imkânlarının ortaya konması sorunu bir teknik araştırma ve bilgi sorunudur. Araştırma yeteneği ve bilgi ise, teknisyenlerde vardır. Öyleyse, teknisyenler belirli bir dönemde ulusun ulaşacağı düzeyi ve bunun gerektirdiği tedbirleri en doğru bir biçimde saptayacak kimselerdir. Politikacıların yapacağı iş, bu programı bazı rötüşlarla kabul etmek ve uygulamaktan ibarettir. İyi politikacı, teknisyenlerin reçetelerine sahip çıkan politikacıdır ve iyi plâncı ise, bunları kabul ettirmeye çalışan, eğer başaramazsa istifa eden plâncıdır.

Tinbergen - Demirel düşünce biçiminin «plâna inananlar» ın düşünce biçiminin tam karşıtı olduğu açıktır. Prof. Tinbergen ve Başbakan Demirel'e göre, plâncı düşmandır; temel kararları politik gücü elinde bulunduranlar alacaktır. Teknisyenlerin görevi, bu temel kararlara açıklık getirmek ve gerektirdiği tedbirleri ortaya koymaktan ibarettir. Başka bir deyişle, bu teze göre plânlama sürecinde teknisyenler değil, politikacılar aktiftir.

Bu iki tezden hangisi realist ve geçerlidir? Şimdiye dek birinci görüş baskın olduğundan böyle bir sorunun varlığı bile duyulmamıştır. Fakat şimdi iktidarın başı ve Başdanışman rakip bir tezle ortaya çıktıklarına göre, bu sorunu geçiştirmeye imkân yoktur.

Kısaca söylenebilecekler şunlardır: Bir kez, gerek burjuva ekonomik politika ve gerekse sosyalist plânlama kuramı, Tinbergen - Demirel düşünce biçiminin arkasındadır. Her ikisi de bu noktada birleşmektedir. Bir dönem sonunda, toplumun ulaşması gerekli ve ulaşabileceği düzeyin seçilmesi sorunu, bir siyasal sorundur. Siyasal sorunlar, siyasal güçlerin temsilcileri tarafından çözümlenir. Belirli bir zaman sonra tüketilen malların miktarının ne olacağı ve bunun için kemerlerde ne kadar sıkmaya razı olunacağı halk veya onun adına karar alanların belirlemesinden daha doğal bir şey düşünülemez. Plânlamada alınan temel kararlar bu özde kararlıdır. Onun için de politikacılar tarafından alınması zorunludur.

Yalnız burada ileri sürülebilecek bir kanıt (argüman) vardır: Politikacıların halkın eğilimini yansıtmamaları durumunda halkın adına kararları onları temsil etmeyenler almış olacaktır. Böyle durumlarda plâncıların kararlarına dayanmak tercih edilmelidir. Bu düşünce, plâncılara, demokrasilerin eksikliklerini giderme görevini vermek demektir ki, plâncıların bu göreve hazırlıklı olduğunu düşünmek için hiç bir neden yoktur. Kaldı ki plâncıların halkın eğilimlerini, politikacılardan daha iyi yansıttıklarını kim iddia edebilir?

İkinci nokta, sosyalist ülkelerde, Tinbergen - Demirel tezi, kapitalist ülkelerdekinden çok daha geçerlidir. Bu düşünce birçoklarına inanılmaz görünebilir. Çünkü özellikle Türkiyede, sosyalist ülkelerde her türlü kararın plâncılar tarafından alındığı düşüncesi yaygındır. Bunun son derece yanlış olduğunu belirtmek gerek. Bu tip ülkelerde, plânlama süreci, uzun vâdeli plânlar bir yana, yıllık plânlarda bile politik organın direktifi ile başlar. İlk direktif o kadar politiktir ki, hükûmetten de değil, doğrudan doğruya Komünist Partisinin en yüksek organından çıkar. Halbuki, örneğin Türkiyede, yıllık plânlama başlarken hükûmetten direktif alınmaz. Üstelik siyasal organın direktifi, örneğin Türkiyedeki strateji belgelerine göre son derece ayrıntılı ve açıktır. Önemli sektörlerdeki artış hızları, prodüktivite değişmeleri, tüketim düzeyi gibi «ayrıntılar» bile politik organ tarafından kararlaştırılır.

Üçüncü nokta, plâncının katkısının bu temel kararlara göre tutarlı bir plân hazırlamaktan ibaret olduğudur. Daha açık deyişle, politikacılar tarafından seçilmiş amaçları sağlayacak araçlar takımını ve bunların kullanılış biçimlerini ortaya koymak, bunlar arasında tutarlığı gözetmek ve kıt kaynakların kullanılmasında tutumlu davranmayı garantilemekten ibarettir.

PLÂNCI NEREDE HAKLIDIR?

Peki, Tinbergen - Demirel tezi temelde doğru ise, son ayrılmalar ne ile açıklanacaktır? Başbakanın son bütçe konuşmasından anlaşıldığına göre, ayrılmalar önceki yıllara oranla son derece azdır ve bir açıklama gerektirmemektedir. Başbakanın mantığı şöyledir: 1962 yılında şu kadar, 1963 yılında bu kadar ve nihayet 1966 yılında ise en az ayrılma olmuştur. Mantık, daha önceleri de görülen Başbakanlardaki «baş sayma» tutkusunu göstermektedir. Bu tip saymaların en zayıf yanı, kelleden kelleye fark olduğunu hesaba katmamasıdır. Türk plânlama deneyinde iki defa, müsteşarı, daire başkanı, şube müdürü ile birlikte toplu olarak ayrılma olmuştur. Bunlardan biri 1962'de, diğeri ise 1966'dadır. Eğer bir teşkilâtın kritik noktalarını işgal edenler ard arda ayrılırsa, o teşkilâtta bir kriz olduğunu görmemek için başları kuma gömmekten başka çare yoktur.

Krizin kaynağında plânlamanın reklâm tarafını alıp, şeklî tarafına bağlı görünerek, özüne karşı çıkmak yatmaktadır. Her plânın herkese câzip gelen bir hedefler kısmı, bir de bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için gerekli tedbirler kısmı vardır. Politikacı hedeflere sahip çıkmakta hiç tereddüt göstermemektedir. Daha önce de söylendiği gibi, bu, politikacının hakkıdır. Plâncının görevi ise, bu hedefler ile tutarlı tedbirleri ortaya koymaktır. Örneğin İkinci Beş Yıllık Plânda yüzde kaçlık bir kalkınma hızının hedef olarak seçilmesine politikacı karar verir. Fakat eğer yüzde 7'yi seçerse, stratejik olarak şu tedbirleri almak zorundadır: İkinci plân döneminde toplam olarak 25 milyar lira kadar yeni vergi koyacaktır; yatırımların yüzde 25'inden fazlasının imalât sanayiine gitmesini sağlayacaktır; tarımsal mallar tüketiminin nüfus artış hızından fazla artmamasını garantileyecek tedbirler alacaktır. Ancak diğer tedbirler arasında bu tedbirler alınırsa, amaçları ile araçları tutarlı bir plândan söz edilebilir. Fakat politikacı bu tedbirleri almaya istekli değildir. «Beyler bunları biz yapabilir miyiz?» diye görüşünü belirtmiştir. Bundan sonra plânlamada, başta Müsteşarın yerine getirilen Müsteşar Vekili ve ona katılan «sarı plâncılar» ile bazı teknisyenler arasında çatışma başlamıştır. Sarı plâncılar, hükûmetin yeni vergi alamıyacağı, uygulamadan da görüldüğü gibi yatırımları istenen alanlara kanalize edemiyeceği, toprak reformu yapmayacağı görüşündedirler. Bunlara karşı söylenen ise şudur: Eğer hükûmet yüzde 7'nin gereklerini yerine getiremiyorsa, bundan vazgeçer ve daha düşük hızla kalkınma yolunu seçer. Fakat hükûmetin ne yüzde 7'den vazgeçmeye, ne de yüzde 7'nin gereklerini yerine getirmeye niyeti vardır. Plâncının görevi, yüzde 7'nin gerçekleşebileceğini ispat etmektir! Bu ise o kadar güç değildir. Biraz katsayılarla oynanır, bazı noktalardan da hiç söz edilmezse, her şey çözülmüş olur. Şimdi yapılmakta olan budur. Sarı plâncılar, siyasî iktidarın yaptığı ve yapmak eğiliminde olduğu her şeyin yüzde 7 için gerekli, yapmadığı her şeyin ise gereksiz olduğunu göstermekle meşgul olurlar. İkinci plânın stratejisi, bunun güzel bir örneğidir. Bu, her tipten politikacının rahatça yapabileceği bir kalkınma kompozisyonudur. Bu kompozisyonda vergilerden, reformlardan, yatırımların kanalize edilmesi sorunlarından söz yoktur. Sâdece vaadler vardır. Bu bakımdan da strateji adı verilen belgeyi iktidardaki siyasal partinin seçim bildirgesinden ayırdetmek güçtür.

KÖTÜ PARA, IYİ PARAYI KOVAR!

Sarı plâncılar, bugün o düzeye getirilmiştir ki, Plânlama Teşkilâtından, bakanlıklarda yapılan işlerle herhangi bir biçimde uyuşmayan bir yazı çıkamamaktadır. Alt kademelerden bu yolda gelecek bir yazıyı büyük makamları dolduran küçük memurlar «bakanlıkları incitmemek» için alıkoymaktadır. Bu ve buna benzer örnekleri çoğaltmak mümkündür. Bununla birlikte, son derece tipik olan şu olayla yetinelim: İkinci plân modeli Yüksek Plânlama Kuruluna götürülürken, bir grup plâncı, iç ve dış tutucu çevrelerin de telkiniyle, alternatif bir model hazırlanmıştır. Bu yeni modele göre, resmî model bütünüyle yanlıştır ve örneğin vergiler plânlama bakımından önemli değildir, fakat baraj yapımı daha önemlidir. Bu yeni model basılmış, basına verilmiştir. Bu şekilde resmî modelin sonuçlarından memnun olmıyacağı umulan siyasal organ eline teknik bir koz verilmeye çalışılmıştır. Fakat son ayrılanlardan boşalan yerleri bu yeni modelin kahramanları, Daire Başkan Vekili, Şube Müdür Vekili ve Müşavir Vekili olarak doldurmuşlardır. Bundan doğal ne olabilir diye sorulabilir. Doğal olmayan ve tipik bir sarı plâncılık örneği teşkil eden, hikâyenin devamıdır. Yeni ekip, iş başına geçer geçmez uluslararası kollokyumu yapmıştır. Bu kollokyumda tartışılan model, bütünü ile eski modeldir ve modeli büyük bir şevkle savunanlar ise, yanlış olduğu iddiasıyla alternatif model hazırlayanlardan başkası değildir. Vekiller grubu, şimdi modele hem daha doğru ve hem de politikacılara daha hoş gelecek katsayılar bulmakla meşgul olmalıdır.

Görüldüğü gibi, Başbakanın plânlama anlayışı doğrudur, fakat Başbakan ciddî plânlama istememektedir. Plânlamayı açıkça reddedemiyeceği için sarı plânlama ile yetinmektedir. Yalnız bunu sâdece bugünkü Başbakanın bir özelliği sanmamak gerekir. Bundan önceki ilk büyük toplu ayrılışın da nedeni aynidir. 1962 sonbaharında sarı plânlamaya razı olmayan Müsteşar, Daire Başkanları toplu olarak istifa etmişlerdir. İlk plânın siyasal organca kabul edilen stratejisine göre hazırlığı Yüksek Plânlamada tartışılırken görülmüştür ki, politikacılar prensip olarak kabul ettikleri tedbirleri almak eğiliminde değillerdir. Sâdece bir takım parekende tedbirlerle yetinmek istemektedirler. Plâncılar bu tedbirlerle ancak yüzde 5-5,5'luk bir artış sağlanabileceği sonucuna vararak, politikacılara kalkınma hızının yüzde 5.5'a indirilmesini önerdiler. Politikacılar ne buna, ne de tedbirlere razı olduklarından, her dürüst teknisyenden bekleneni yaparak toplu olarak ayrıldılar.

Dört sene sonra ayni noktaya gelinmesi, bunun temelinde bazı sebeplerin olduğunu göstermektedir. Egemen güçler, henüz ciddî plânlamadan uzaktır. Plânlama kavramının câzibesine karşı duracak kadar da kuvvetli değildirler. Bunun için sarı plânlamaya başvurmaktadırlar. Sarı sendikalı bir toplumda, sarı plânlamanın pek yadırganmıyacağı düşünülebilir.

Bütün bu işlere Başdanışman Prof. Tinbergen'in katkısının ne olduğu araştırılabilir. Esas itibariyle söylediklerinin doğru olduğuna değinilmişti. Yalnız bu söylediklerini neden daha önce söylemediği sorusu ortadadır. Bununla birlikte, önemli olan, doğru olanın söylenmesidir. Bunu söyleme zamanını, söyleyenin politikası belirler, diye düşünülebilir. Fakat Prof. Tinbergen'in uluslararası kollokyumda tanıdığı plâncılara «daha yenidirler, soru sormayın» diye ricada bulunması veya sarı plâncıların gayretlerine katılmayan teknisyenleri yazılı veya sözlü olarak istifaya çağırması, herhalde Prof. Tinbergen'in danışmanlık görevinin gereği değildir. Bu özel gayret, doğru söyleme zamanının seçiminde de özel bir gayret gösterdiği kanısını uyandırmaktadır. Plânlama bir yana, bunları bir yabancının başka bir ülkenin iç işlerine karışma eğiliminin göstergeleri saymak gerekir.

Bütün bu hikâyenin, özellikle iktisatçılar için, yeni hiç bir tarafı yoktur. Türkiyede «sarı» lar üzerine bir denge kurulmuştur. Ve bu dengeye götüren bir iktisat kanunu vardır: Kötü para, iyi parayı kovar. Yalnız bu kanun belirli koşullar altında işler. Asıl problem böyle kanunların geçerli olduğu koşulları değiştirmektir. Plânlama bu değiştirme işleminin başlatıcısı değil, fakat çok güvenilir bir «araç» ıdır.